

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

OBOR: DĚJINY VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

Jitka Jonová

**Restaurátoři ve službách
olomouckého arcibiskupa
Theodora Kohna (1892-1904)**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Marek Perůtka

OLOMOUC 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem
přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 24. června 2013

Děkuji PhDr. Marku Perůtkovi za odborné vedení práce a poskytnutí mnoha cenných rad a podnětů.

Chtěla bych tímto také poděkovat všem, kteří mi jakýmkoliv způsobem pomohli při zpracovávání této práce.

Obsah

Úvod.....	5
1 Životní osudy arcibiskupa Theodora Kohna.....	8
2 Theodor Kohn a jeho podpora umění	14
Kohnův vztah k olomoucké a kroměřížské rezidenci	16
Obrazová sbírka v době episkopátu Theodora Kohna	18
3 Osobnosti podílející se restaurátorských pracích pro arcibiskupa Kohna	21
Rudolf Krieghammer (1860–1939)	21
Victor Jasper (1848-1931)	23
Eduard Gerisch (1853-1915)	31
Jan Antonín Beck (1864-1937).....	34
Ferdinand Neumann (1858-1924).....	35
František Přeček (1863-1939).....	36
4 Restaurování obrazů a stavební úpravy v rámci olomoucké a kroměřížské arcibiskupské rezidence na přelomu 19. a 20. století	38
Restaurování obrazové sbírky.....	38
Stavební úpravy zámku a zahrad	48
5 Zhodnocení restaurátorských zásahů z pohledu moderních zásad památkové péče ...	59
Restaurování obrazů	59
a)Výběrový seznam obrazů restaurovaných Victorem Jasperem	64
b)Výběrový seznam obrazů restaurovaných Eduardem Gerischem	71
Restaurování malířské a sochařské výzdoby staveb	74
Závěr	76
Anotace	79
Seznam zkratk	80
Seznam pramenů a literatury	81
Seznam pramenů.....	81
Seznam literatury	84
Přílohy.....	89

Úvod

Olomoučtí (arci)biskupové patřili mezi významné mecenáše umění. Ne jinak tomu bylo i v případě první arcibiskupa nešlechtického původu Theodora Kohna. Jeho přínos však tví nejenom v nákupech nových předmětů a stavebních aktivitách, ale také v poměrně rozsáhlém restaurátorském počinu na dosavadním movitém i nemovitém arcibiskupském majetku. Během svého nedlouhého episkopátu (1892-1904) dokázal Theodor Kohn nejen konsolidovat a zlepšit majetkové poměry olomouckého arcibiskupství, ale také zachránit nemalé množství uměleckých děl.

Samozřejmě vzhledem ke krátkému časovému úseku a velkému množství děl, vyvstává obava, zda se jednalo o kvalitní počín nebo jen rozsáhlou akci, s jejímiž následky se potýkáme dodnes. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že stav mnohých děl byl žalostný a právě jejich restaurování umožnilo jejich zachování (byť ne vždy v původním stavu) do dnešní doby.

V této práci bude zaměřena pozornost na restaurátorské aktivity arcibiskupa Kohna v Kroměřížském zámku a zahradách a Olomoucké rezidenci. Kohn primárně zaměstnával většinou místní umělce (Jan Antonín Beck, František Přeček), ale v případě potřeby neváhal najmout i specialisty z Vídně (Victor Jasper, Eduard Gerisch), výsledkem jejich práce byla relativně zdařilá obnova uměleckých děl. Vždyť například nemalá část restaurovaných obrazů od té doby, tedy po více jak sto letech, nepotřebovala žádný vážnější restaurátorský zásah.

Cíl těchto Kohnových aktivit mělo být vybudování diecézního muzea a obrazárny přístupné veřejnosti. Následkem vynucené rezignace v roce 1904 se mu sice nepodařilo tento svůj plán plně realizovat, ale jeho rozsáhlý restaurátorský podnik představoval ve své době svým rozsahem výjimečnou aktivitu.

K průběhu restaurátorských aktivit se dochoval poměrně bohatý archivní materiál, ve kterém můžeme najít finanční záležitosti, termíny a jména osob se kterými byly smlouvy uzavřeny. Zjišťujeme se zde požadavky objednavatele, arcibiskupa Kohna na zhotovitele, jeho velmi intenzivní zájem na prováděných akcích a podíl dalších osob na této záležitosti.

K dějinám arcibiskupského zámku a jeho sbírek existuje poměrně bohatá literatura představující dějiny arcibiskupského zámku a zahrad samostatně,¹ tak

¹ Poslední celkové zpracování představuje publikace: Ladislav Daniel et al., *Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009, kde je zmíněna i ostatní literatura.

v kontextu města Kroměříž.² ve které je restaurátorský počín arcibiskupa Kohna nejen reflektován, ale také hodnocen. Podobně k mecenátu a stavebním či renovačním aktivitám arcibiskupa Kohna byla publikována řada studií, zejména v souvislosti s výstavou o jeho mecenátu.³

K tématu obrazové sbírky a (nejen) jejího restaurování v době episkopátu arcibiskupa Kohna, představuje nejstarší a velmi podrobné (pozitivistické) zpracování studie Antonína Breitenbachra,⁴ novější literatura si této aktivity všímá v souvislosti s historickým vývoje obrazové sbírky olomouckých (arci)biskupů.⁵ Důležitým a přehledným zdrojem informací o jednotlivých obrazech jsou vydané katalogy olomoucké a kroměřížské obrazárny.⁶

Chceme-li zhodnotit kvalitu přístupu restaurátorů Jaspera a Gerische narážíme na problém absence restaurátorských zpráv (což samozřejmě na přelomu 19. a 20. století nepřekvapuje) a tak hlavním zdrojem informací pro zhodnocení restaurátorských zásahů jsou "samotná díla." Některá díla byla od té doby (i opakovaně) restaurována, což však nesvědčí o nekvalitě jejich zásahu, ale často spíše o poškození původního stavu. O těchto novodobých zásazích jsou sice vyhotovovány restaurátorské zprávy, ale ne vždy je v nich předchozí zásah zhodnocen. V tomto ohledu mi byla velmi cennou pomocí konzultace s akademickou malířskou Marií Dočekalovou, která působí jako restaurátorka v Arcidiecézním muzeu v Kroměříži.

Cílem práce je představit je tak představit tento ojedinělý počín olomouckého metropolitů a zhodnotit jeho význam z pohledu památkové péče.

² Marek Perůtka (ed.), *Kroměříž. Historické město & jeho památky*, Kroměříž 2012.

³ Zvláště vzniklé v souvislosti s výstavou o mecenátu arcibiskupa Kohna: Martina Miláčková, Umělecký mecenát, in. Martina Miláčková (ed.), *Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904)*, Kroměříž 2012, s. 41-45. Martina Miláčková, Kroměřížská zámecká rezidence, in. Martina Miláčková (ed.), *Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904)*, Kroměříž 2012, s. 47-50. Simona Jemelková, Olomoucká rezidence, in. Martina Miláčková (ed.), *Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904)*, Kroměříž 2012, s. 51-53. Kateřina Dolejší, Arcibiskupské rezidence Hukvaldy, Frýdlant nad Ostravicí a Skalička, in. Martina Miláčková (ed.), *Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904)*, Kroměříž 2012, s. 54-61.

⁴ Antonín Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny v Kroměříži*, *Archivní studie*, Kroměříž 1925.

⁵ Lubor Machytka, Historický úvod in: Jaromír Neumann – E. A. Šafařík, *Mistrovská díla starého umění v Olomouci*, Olomouc 1967. + Milan Togner – Jana Zapletalová, Restaurování obrazové sbírky a nové akvizice, in. Martina Miláčková (ed.), *Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904)*, Kroměříž 2012, s. 62 – 68.

⁶ Milan Togner a kol., *Olomoucká obrazárna III. Středoevropské malířství 16.-18. století z olomouckých sbírek*, Olomouc 2008. Milan Togner (ed.), *Kroměřížská obrazárna. Katalog sbírky obrazů Arcibiskupského zámku v Kroměříži*, Kroměříž 1998. Ladislav Daniel – Olga Pujmanová – Michal Soukup – Milan Togner, *Olomoucká obrazárna I. Italské malířství 14.-18. století z olomouckých sbírek*, Olomouc 1996. Lubor Machytka – Gabriela Elbelová, *Olomoucká obrazárna II. Nizozemské malířství 16.-18. století z olomouckých sbírek*, Olomouc 2000.

V první části práce jsou na základě pramenů a literatury stručně představeny životní osudy arcibiskupa Theodora Kohna. Následuje kapitola nastiňující přístup arcibiskupa Kohna k podpoře umění, zvláště ve vztahu ke kroměřížskému zámku, olomoucké rezidence a v neposlední řadě k obrazové sbírce.

Renovace staveb, jejich výzdoby a sbírek by nebyla možná bez osobností, které stály u jejího zrodu (architekt Rudolf Krieghammer) nebo byly pověřeny jejím realizováním (vídeňští restaurátoři Victor Jasper a Eduard Gerisch, kroměřížští sochaři Jan Antonín Beck a Ferdinand Neuman, František Přeček. Krátkému představení těchto osobností se zaměřením na jejich působení ve službách arcibiskupa Kohna se věnuje třetí kapitola.

Ve čtvrté kapitole jsou podrobně představeny peripetie restaurování obrazové sbírky a vybrané stavební a restaurátorské zásahy v Kroměřížském zámku a zahradách. V páté kapitole je pak učiněn pokus o zhodnocení představených restaurátorských zásahů z pohledu vývoje památkové péče na základě vybraných zpráv o restaurátorských zásazích a jejich zhodnocení.

Jak už bylo výše zmíněno stavební a renovační aktivitám arcibiskupa Kohna byla už věnována řada studií, ale většinou si všímaly jednotlivých aktivit (obrazová sbírka, sochařská výzdoba apod.), ve své práci jsem se snažila tyto aktivity ve vztahu ke Kroměřížskému zámku, zahradám a obrazové sbírce souhrnně představit, jak na základě studia archivních materiálů, tak dostupné literatury. Zároveň se pokusit tyto aktivity (na základě restaurátorských zpráv, konzultací s paní restaurátorskou Marií Dočekalovou) představit také z pohledu vývoje názorů památkové péče.

1 Životní osudy arcibiskupa Theodora Kohna⁷

Theodor Kohn se narodil 22. března 1845 v obci Březnice u Zlína ve velmi chudé rodině. Jeho příjmení napovídá židovský původ,⁸ ale ke katolictví konvertoval již jeho dědeček. Theodorův otec Josef Kohn se narodil 29. října 1824, následně byl sice 5. listopadu 1824 ještě od rabína v Uherském Brodě obřezán.⁹ Ale o dva roky později Theodorův dědeček Jakob Kohn¹⁰ byl 15. května 1826 v Březnici i s Rosálií, dcerou Abraháma Brauna, pokřtěn, a to jménem Jan Nepomuk, proto také dále užíval jméno Jan. Jejich syn Josef byl také pokřtěn. Josef Kohn se oženil s Veronikou Hanačíkovou¹¹ dne 10. září 1844,¹² z tohoto manželství se narodil jako prvorozený syn Theodor. Pokřtěn byl, jak bývalo zvykem, hned v den svého narození, tedy 22. března 1845. Vedle syna Theodora měli Kohnovi ještě syna Františka a tři dcery – Veroniku, Rozálii a Marii.¹³

Obecnou školu absolvoval v Březnici, rodičům bylo doporučeno, ať dají syna dále studovat, ale to představovalo pro chudou rodinu velkou finanční zátěž. Nakonec rodiče svolili a Theodor nastoupil roku 1857 do hlavní německé školy v Uherském Hradišti, teprve zde se, ve svých dvanácti letech, naučil němčině. Bydlel v podnájmu a rodiče mu nosili jídlo, záhy si Theodor začal přivydělávat kondicemi, aby alespoň trochu ulevil rodinnému rozpočtu. S ohledem na své nadání se rozhodl jít studovat gymnázium, ale do Olomouce ani do Kroměříže nebyl přijat, roku 1859 tedy začal studovat nižší piaristické gymnázium ve Strážnici, opět si přivydělával kondicemi

⁷ Tato kapitola vychází z Jitka Jonová, *Theodor Kohn. Kněz, profesor a zvolený arcibiskup olomoucký*, (licenciátní práce), Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění CMTF UP, Olomouc 2008. Eadem, *Theodor Kohn, kníže-arcibiskup olomoucký, titulární arcibiskup Peleusijský* (disertační práce), Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění CMTF UP, Olomouc 2010., kde jsou uvedeny i další prameny a literatura.

⁸ Sám Theodor Kohn sice již se židovstvím, kromě předků, neměl nic společného, přeci bylo jen otázkou času, kdy mu bude jeho původ vytýkán, což se nakonec i stalo. Mezi Židy nebyl vnímán, ač pokřtěný, příliš negativně. Byl zařazen do encyklopedií zabývajících se významnými židovskými osobnostmi (Jeho původ byl popisován jako *syn chudých pokřtěných Židů*): *Encyclopaedia Judaica. Das Judentum in Geschichte und Gegenwart*. Bd. 10. Berlin 1934, sloupec 193. *Jüdisches Lexikon. Ein enzyklopädisches Handbuch des jüdischen Wissens in vier Bänden*. Bd. 3. Berlin 1929, sloupec 756.

⁹ Srov. Moravský zemský archiv Brno. Matriky farnosti Březnice: Matrika pokřtěných (1779-1881), inv. č. 4040.

¹⁰ Matzke chybně uvádí Josef Kohn. Srov. Josef Matzke, *Die Olmützer Erzbischöfe*, Königstein-Taunus 1973, s. 55-56.

¹¹ Veronika byla dcera Josefa Hanačíka, domkaře v Březnici, a jeho manželky Veroniky z rodu Fabiána Poláška, čtvrtlánka v Březnici, náboženství římskokatolické. Srov. Oddavkový list /opis/ datovaný 16. dubna 1923, Farní úřad v Březnici, Jan Čechák, farář. ZA Opava, pob. Olomouc. Fond AO, sign. E3/6, kart. 877.

¹² Srov. Oddavkový list /opis/ datovaný 16. dubna 1923, Farní úřad v Březnici, Jan Čechák, farář. ZA Opava, pob. Olomouc. Fond AO, sign. E3/6, kart. 877. MZA Brno. Matriky farnosti Březnice: Matrika oddaných (1779-1893), inv. č. 4048.

¹³ M. K. Březnický, *Náš arcipastýř Dr. Theodor Kohn, nově zvolený knížearcibiskup olomoucký. Nástin životopisný*, Místek 1892, s. 18.

a podařilo se mu získat i stipendium. Po ukončení studií ve Strážnici nastoupil roku 1863 na vyšší piaristické gymnázium do Kroměříže, kde roku 1867 odmaturoval. Studia v Kroměříži si díky kondicím a stipendiu dokázal financovat sám. Po maturitě velmi uvažoval o studiu práv, dokonce měl dostat na to i od jednoho dobrodince peníze, ale maminka toužila mít syna knězem, *jako všichni chudobní rodiče moravští, utěšovali se myšlenkou, že vstoupím do teologie a že je zbavím hmotných trampot.*¹⁴ V době, kdy se Theodor rozhodl přihlásit do semináře, bylo již na podání přihlášky pozdě. Bylo mu tedy doporučeno, aby využil příležitosti, kdy arcibiskup Friedrich Fürstenberg (1813-1892, arcibiskupem 1853-1892) ve Velkém Ořechově (od Březnice vzdálený 11 km) uděloval svátost biřmování, a osobně šel poprosit o přijetí do semináře.¹⁵ A tak 3. září roku 1867 byl na faře ve Velkém Ořechově arcibiskupem Fürstenbergem přijat do kněžského semináře.¹⁶

Kohn nevzpomíná na pobyt v semináři a svá studia nijak idealisticky, zpočátku nebyl příliš spokojen, ale rozhodl se vytrvat.¹⁷ Vytrval a po ukončení bohosloví byl roku 1871 ordinován na kněze. V letech 1871–74 působil jako kaplan ve Vsetíně, na jaře roku 1874 nastoupil jako katecheta do Příbora, ale již v létě si jej arcibiskup Fürstenberg povolal za svého druhého ceremonáře. Během své pastorační činnosti se věnoval také studiu a v únoru 1875 byl promován doktorem teologie. Stále toužil po pedagogické činnosti a to se mu podařilo díky tomu, že první nešlechtici (shodou okolností profesori z teologické fakulty) byli jmenováni kanovníky v olomoucké kapitule. Roku 1882 byl jmenován mimořádným profesorem církevního práva a fundamentální teologie, s ohledem na jeho publikační činnost bylo upuštěno od konkurzu. Záhy mu však přibyla další funkce, roku 1883 jej arcibiskup Fürstenberg jmenoval kancléřem arcibiskupské konzistoře. Fürstenberg, který přestál mrtvici, potřeboval mít k ruce schopného a spolehlivého kněze. Kohn se stal jakousi „pravou rukou“ arcibiskupa. Velmi aktivně se podílel na oslavách milénia úmrtí sv. Metoděje v roce 1885.¹⁸ Žádal také o uprázdněný kanonikát, nejprve neúspěšně, ale roku 1887 byl jmenován nesídelním kanovníkem metropolitní kapituly v Olomouci a v roce 1892 pak kanovníkem sídelním.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Srov. Ibidem, s. 28-29.

¹⁶ Na faře ve Velkém Ořechově je dodnes pamětní deska s nápisem: *V této světnici jeho eminence N. P. kardinál Bedřich Fürstenberg – blahé paměti – ráčil dne 3. září 1867 přijati za bohoslovce do kněžského semináře nejdůstojnějšího pana kníže-arcibiskupa D^{ra} Theodora Kohna. „Bůh žehnej a zachovej Jeho kníže-arcibiskupskou Milost!“*

¹⁷ Srov. Březnický (pozn. 13), s. 30.

¹⁸ Srov. Jitka Jonová, Arcibiskup olomoucký Prof. ThDr. Theodor Kohn a Velehrad, in: Pavel Ambros (ed), *Fórum Velehrad I. Communio ecclesiarum – očištění paměti*, Olomouc 2007, s. 123-139.

Theodor Kohn za jednadvacet let své kněžské služby absolvoval jak působení ve farnosti jako kooperátor, katecheta, tak také u arcibiskupa jako ceremonář a sekretář, posléze jako kancléř kurie a v neposlední řadě působil i na fakultě jako mimořádný profesor církevního práva a fundamentální teologie. Z pohledu kariérního postupu byl velmi úspěšný. Vrchol jeho kariéry měl teprve přijít a to když 8. listopadu 1892 byl zvolen kapitulou olomouckým arcibiskupem ve druhém kole volby. Volba arcibiskupa občanského (tedy nešlechtického) původu, rodilého Čecha vyvolala radostné nadšení, každý do něj vkládal své naděje, které však mohly být i protichůdné. Nevýhodou byl také jeho židovský původ, na který příjmení Kohn plně odkazovalo.¹⁹

Nový mladý arcibiskup se započal svůj episkopát s touhou zlepšit situaci v arcidiecézi. Jako někdejší pravá ruka kardinála Fürstenberga měl velmi dobrý přehled o jejích slabinách. Započal pastorační a zvláště hospodářské reformy, které byly úspěšné. Díky lepšímu hospodářskému stavu arcidiecéze si mohl dovolit štědrú podporu pro různé účely, tedy i pro umění. Samozřejmě právě hospodářské reformy mu zjednali i mnohé nepřátele, kteří jej obviňovali přílišným zaujetím pro hospodářství a vizitační mánií. Vždyť pro správu arcidiecéze si Theodor Kohn stanovil dvě hlavní zásady: generální vizitace a prohlídky arcibiskupských statků.

Na podzim roku 1899 arcibiskup vážně onemocněl (snad vyčerpáním, neboť téměř na vše se snažil dohlížet osobně) a potácel se mezi životem a smrtí. Svoji chorobu na konec přestál a uzdravil. Stal se však více podezřívavým. Ale i dobové okolnosti se zhoršily. Došlo ke zradikalizování české katolické moderny a Kohn samozřejmě z pozice ordináře vyžadoval od duchovní poslušnost, podřízení se legitimní církevní autoritě. Obecně ve společnosti se zradikalizoval nacionalismus, liberalismus, socialismus, ale také antisemitismus. Změnila se také situace v Praze, po smrti kardinála Schönborna byl císařem jmenován pražským arcibiskupem olomoucký kanovník Lev Skrbenský z Hříštně. Jeho hlavním světitelem byl v Olomouci právě arcibiskup Kohn.

Situace v olomoucké arcidiecézi se postupně zhoršovala. Snad poslední úspěšnou arcibiskupovou akcí bylo uspořádání Katolického sjezdu pro Čechy v Kroměříži a v pro Němce v Olomouci v roce 1901 (sama skutečnost, že musel být uspořádán pro každou národnost zvlášť, naznačuje složitost národnostní situace). Toho si Kohn byl vědom a požádal papeže Lva XIII. o encykliku o nacionalismu. Papež jej pověřil, aby navrhl její text, ale výsledkem byl pouze apoštolský list určený

¹⁹ Srov. Jonová, Theodor Kohn, kníže-arcibiskup olomoucký (pozn. 7), s. 28-50.

„Theodorovi a ostatním arcibiskupům a biskupům v Čechách i na Moravě.“ Očekávalo se, že Kohn bude jmenován kardinálem, ale nestalo se tak, naopak do Říma začaly putovat zprávy o znepokojivé situaci v olomoucké arcidiecézi.²⁰

Desetileté jubileum Theodora Kohna na metodějském arcibiskupském stolci se mělo oslavovat v roce 1902. Jenže téhož roku vystoupil s články proti arcibiskupovi v olomouckém „Pozoru“ záhadný Rectus, který se posléze podepsal jako katolický kněz, který měl být svému ordináři poslušen a nikoliv jej hanět v antiklerikálním tisku. Arcibiskup se urputně snažil vypátrat pravou identitu záhadného Recta. Jenže pátrání nebylo příliš úspěšné, nejprve byl uvězněn nevinný kněz František Ocásek. Teprve poté přiznal Rectus svoji pravou identitu – byl jím kněz Josef Hofer. V rámci pátrání po Rectově identitě si arcibiskup vyžádal originál telegramu, který mu Rectus poslal. Tato žádost mu vynesla obvinění z porušení listovního tajemství. Daleko závažnější však bylo obvinění z pokusu o porušení zpovědního tajemství ve věci identity penitenta (Hofer – Rectus se měl zpovídat u arcibiskupova zpovědníka a poslat po něm arcibiskupovi vzkaz). Situace se stala neudržitelnou. Do Říma došly nejen žaloby od kněží (Hofer, Dostál-Lutinov, Ocásek, Fusek), ale také další protesty od laiků i duchovenstva. Onu „*Rectus Affaire*“ projednával v květnu 1903 i vídeňský parlament.

Není divu, že v létě 1903 došlo k povolání arcibiskupa Kohna do Říma. Jeho odpůrci očekávali, že zde bude projednávána jeho rezignace, navenek se však nic nedělo. Kohn byl vyslechnut a mohl se vrátit zpět do Olomouce, což jej utvrdilo v přesvědčení, že dosud jednal správně a je nevinný. Za nedlouho po jeho návštěvě staříčský papež Lev XIII. umírá a jeho nástupcem byl (i díky uplatnění práva veta vůči kardinálu Rampollovi) zvolen Pius X. Nový papež povolal Kohn v prosinci 1903 opět do Říma. Kohnův případ byl vyšetřován Kongregací koncilu, která doporučila jeho rezignaci. Kohn byl přijat v soukromé audienci papežem Piem X., který jej vyzval k uposlechnutí rozhodnutí kongregace. Arcibiskup Kohn předložil papeži svoji rezignaci 12. března a 14. března 1904 byla tato rezignace Piem X. přijata.

Theodor Kohn rezignoval, ale nyní bylo potřeba vyřešit jeho postavení. Přestal být olomouckým arcibiskupem a došlo k jeho jmenování titulárním arcibiskupem Peleusijským.²¹ Velmi důležité však bylo vyřešit jeho hmotné zabezpečení. S ohledem

²⁰ Srov. Jitka Jonová, Olomoucký arcibiskup ThDr. Theodor Kohn ve zprávách vídeňské nunciatury zasílaných Svatému stolci, *Studia Theologica*, č. 35, jaro 2009, s. 43-60.

²¹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc. AO, sign. KH 18, kart. 1515, f. 13-14. Tištěné: *Propositio Titularis Ecclesiae Archiepiscopalis Pelusianae*. Listina o udělení titulárního arcibiskupství je datována 19. 6. 1904.

na jeho otce směl za ním jednou ročně jezdit (po jeho smrti pak jezdil pouze na hrob rodičů).²²

Údajně měla být Kohnovi nabídnuta možnost zůstat v Římě, ale Neue Freie Presse v souvislosti s rezignací uváděla možnost, že by se jako titulární arcibiskup mohl stát kanovníkem u sv. Petra.²³ Ale již 17. března psalo o tom, že papež udělí Kohnovi některý titulární patriarchát z těchto tří: Antiochie, Alexandrie nebo Konstantinopol. A bude jmenován členem kongregace pro Biblická studia a pro kanonické právo. Autor článku pak hodnotí, že hořký nápoj, který byl arcibiskupovi připraven, se začíná stávat sladším. V Římě se může stát schopným diplomatem. Navíc jeho dobrovolná rezignace mu umožní nabýt v Římě opět cti úcty. Jako nuncius by mohl nastoupit cestu k purpuru. *Kdo ví, na co všechno se Dr. Kohn v Římě zmůže?*²⁴ Tyto zprávy byly zcela negativně přijaty v Pozoru: *Rovněž nepravdivy jsou zprávy patrně od něho inspirované o nějakém povýšení buď na kardinála neb o obdaření nějakou funkcí čestnou; nanejvýš stane se Dr. Kohn kanovníkem u sv. Petra a to ještě s obmezenou jurisdikcí.*²⁵ Kohn se podle svých vzpomínek rozhodl nezůstat v Římě, ale přesídlit, a to nejprve do Ebensee, kde si pronajal byt, dokud si něco jiného nenajde.²⁶ Szécsen psal do Vídně, že Kohn opustil Řím 18. dubna 1904.²⁷

Svůj pobyt v Ebensee ukončil Kohn na již na podzim. 11. října Linzer Volksblatt otiskl zprávu o Kohnu záměru přestěhovat se do Štýrska.²⁸

Arcibiskup Theodor Kohn koupil zámek v Ehrenhausenu od barona Salvi.²⁹ Své letní sídlo neopouštěl Kohn nijak rychle a tiše. Poděkoval za krásný pobyt mezi výborným lidem celé farnosti Ebensee. Rozloučil se také darem 1000 K na nadaci pro potřebné, zvláště chudé děti.³⁰ V druhé polovině října již Kohn pobýval na zámku v Ehrenhausenu.³¹

²² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, fond AO, sign. KH 17, kart. 1515, f. 435-436r. Rampolla, Řím 14. 3. 1904.

²³ NFP, č. 14208, 15. 3. 1904 (Morgenblatt), s. 10.

²⁴ NFP, č. 14210, 17. 3. 1904 (Morgenblatt), s. 3. Die Abdankung des Erzbischofs Kohn. (Telegramm der „Neuen Freien Press“) Rom, 16. März.

²⁵ Pozor, č. 47, 21. 3. 1904, roč. 11, s. 1.

²⁶ Srov. KOHN, *Lebensdenkwürdigkeiten*, s. 239.

²⁷ Srov. HHStA, PA XI, Päpstliche Stuhl, kart. 244, f. 303. Šifrovaný telegram, Rom 2. 6. 1904. Naopak Zlámal uvádí, že moravské místodržitelství nevědělo, kde se Kohn nachází (29. 6. 1904). Srov. Bohumil Zlámal, *Dějiny olomoucké arcidiecéze, sv. IV., část 1/1777-1848, část 2/1848-1918*, Kyjov 1979, s. 124.

²⁸ Linzer Volksblatt, 11. 10. 1904, nr. 233, s. 3.

²⁹ Linzer Volksblatt, 14. 10. 1904, nr. 236, Freitag, s. 5. Schlosskauf

³⁰ Linzer Volksblatt, 15. 10. 1904, nr. 237, Samstag, s. 4.

³¹ Srov. Linzer Volksblatt, 1904, č. 244, 23. 10., s. 4

Theodor Kohn se nikdy se svým vyhnanstvím nesmířil, přijímal je jako nezasloužený trest a neúspěšně usiloval o svoji rehabilitaci.³² Kohn dožil v Ehrenhausenu až do své smrti 3. prosince 1915.³³ Zde byl také pohřben v kryptě Eggenberského mauzolea.³⁴

³² Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna, b. 740, f. 294r. 9. 11. 1911.

³³ Srov. DAG, Matriken-Zweischriften Pfarre Ehrenhausen. Sterbenfälle 1835-1958, s. 257. Farní kronika Březnice, f. 26r.

³⁴ Jitka Jonová, Rezignovaný olomoucký arcibiskup Theodor Kohn a jeho pobyt v Ehrenhausenu, *Studia Theologica*, č. 40, léto 2010, s. 1-19. Eadem, *Mauzoleum Eggenbergů v Ehrenhausenu a jeho úpravy pro pohřební místo olomouckého arcibiskupa Theodora Kohna* (bakalářská práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2011.

2 Theodor Kohn a jeho podpora umění

*V umění nehledal velepastýř nejdůstojnější nikdy umělce, ale dokonalost a krásu.*³⁵

Theodor Kohn jako chlapec chudých rodičů neměl čas ani finanční prostředky, aby se mohl více či systematicky věnovat umění. Ani během svých studií neprojevil nijaký zvláštní vztah či zájem o umění. Kohn byl teolog, církevní právník, nikoliv znalec umění. Jako sekretář arcibiskupa Fürstenberga měl možnost poznávat život církevního knížete – mecenáše. Kohn však byl hlavně velmi praktický člověk, nepřekvapí tedy, že i v oblasti umění pro něj bylo důležitý důvod, proč do umění investoval. Na jedné straně to byla potřeba nákupu liturgických předmětů nebo výzdoba bohoslužebných prostorů. Na druhé straně pak samozřejmě také (vlastní) reprezentace, která však neměla být neúčinným utrácením finančních prostředků. Kohn z pozice arcibiskupa, vždy osobně a velmi detailně kontroloval veškeré výdaje, tedy nejen za umělecká díla.

Arcibiskup Kohn se dostal do pozice „mecenáše“ již jako kanovník, kdy věnoval do kostela sv. Bartoloměje v rodné Březnici roku 1890 sochu Panny Marie Lurdské.³⁶ Tato socha nepředstavuje významné umělecké dílo, spíše sériový výrobek soudobého standardu. Můžeme předpokládat, že Kohnovi v tomto případě nešlo o pořízení významného uměleckého díla, ale sochy, která by přispěla k rozvoji mariánského kultu a zároveň tím jako kanovník projevil svoji štedrost a vztah k rodné obci.

Podobně v roce 1892 již jako sídelní kanovník olomoucký Theodor Kohn daroval Březnickému kostelu sošku sv. Josefa s děťátkem.³⁷ Opět se jedná o sochu

³⁵ František Botek – Albert Kleiber, *Facta loquuntur čili deset let na stolci sv. Methoděje*, Olomouc 1903, s. 84

³⁶ *na poděkování Bohu za dobrodiní obdržena, dal zhotoviti na boční oltář, na straně epištolní, krásnou dřevěnou sochu Panny Marie Lurdské ... O sv. Bartoloměji, dne 24. srpna 1890, byla socha Panny Marie slavnostně svěcena, posvětil ji dárce sám. Byla to veliká slavnost. Okolo 80 družiček bíle oblečených nesly po šesti střídavě sochy Panny Marie ze fary, okolo kostela, do kostela, za zpěvu a hudby písně Lurdské: Kde v údolí. Průvod byl velice tklivý, vše až plakalo.* Pamětní kniha Březnické farnosti, s. 13.

³⁷ Průvod šel od rodného domu *štedrého dárce* a lidu bylo tolik, že to březničtí nepamatojí. Podrobný popis slavnosti viz Pamětní kniha Březnické farnosti, s. 14-15. Březnický uvádí, že se Kohn hodlal jako obyčejně zúčastnit slavnosti svěcení dvou obrazů ve svém rodišti, ale úmrtí kardinála Fürstenberga mu to překazilo. Srov. Březnický (pozn. 13), s. 38. Vzhledem k tomu, že kardinál Fürstenberg zemřel 20. srpna a slavnost svěcení se konala 28. srpna (podle Pamětní kniha Březnické farnosti), tak se buď mýlí Březnický nebo Pamětní kniha Březnické farnosti. Navíc Březnický uvádí svěcení dvou obrazů, o čemž se kronika ani nezmiňuje. Sochy Panny Marie Lurdské a sv. Josefa byly nejprve umístěny na bočních oltářích u presbytáře (Socha sv. Josefa na levém oltáři, socha Panny Marie Lurdské na pravém). Na fotografii z roku 1972 byla socha sv. Josefa přesunuta na bok lodi kostela a na boční oltář byla umístěna socha Nejsvětějšího srdce Ježíšova. Po úpravách v intencích liturgické reformy (1975-76) byla z bočního oltáře u presbytáře přesunuta i socha Panny Marie Lurdské do lodi kostela, a to na místo sochy sv. Josefa, která se tak přesunula na protější stranu. Při příležitosti tohoto svěcení zaznamenává březnická farní kronika příhodu, kdy se nějaká žena měla zeptat, zda je to „Kohnů Theodorék“ a jestli je biskup, samozřejmě když je jí odpovězeno, že ne, ale s dodatkem: „co není dnes, zítra může být...“ Pamětní kniha

standardní kvality, motivem zde mohla být jak snaha reprezentovat, tak úcta ke sv. Josefovi, možná mimo jiné i proto, že Theodorův otec se jmenoval Josef.

A téhož roku, 8. listopadu 1892 byl kanovníky zvolen nástupcem zesnulého arcibiskupa Fürstenberga na svatometodějském stolci. Kohn přijal s arcibiskupskou hodností i předpokládaný závazek k mecenášské aktivitě. Sice na rozdíl od svého předchůdce neměl nijak velký osobní či rodinný majetek (arcibiskup Fürstenberg nemálo svých aktivit financoval ze svých soukromých zdrojů nikoliv z arcibiskupské menzy), ale díky racionalizaci arcibiskupského hospodářství si mohl dovolit štědře podporovat i umění.

Sekretář arcibiskupa Kohna František Botek³⁸ Kohna idealizuje a označuje jako milovníka umění. Umění mělo být to jediné, kvůli čemu byl Kohn ochoten nechat se vyrušit od práce.³⁹ Můžeme se však domnívat, že to byl také sám sekretář Botek, který se snažil arcibiskupa ve vztahu k umění podporovat, což bylo reflektováno i velmi negativně: *Když jej maloval maďarský israelita Laszlo, získal si respektu Dra. Kohna ne tak svým uměním – Dr. Kohn pro umění svého smyslu neměl, hleděl na ně zrakem svého tajemníka Dr. Botka.*⁴⁰ Podíváme-li se totiž do publikace *Facta loquuntur*, kterou Botek připravil společně s Albertem Kleiberem, zjistíme, že u vyobrazení uměleckých předmětů vyrobených na zakázku, že u velké části z nich (ty které nebyly zakoupeny již zhotovené) nacházíme poznámku „*Dle nákresu Dra. Botka,*“ aktivní zájem o umění u sekretáře Botka je zřejmý.⁴¹ Podíl Botka na některých stavebních či restaurátorských realizacích tak může být větší, než se dosud předpokládalo.⁴²

Březnické farnosti, s. 15. Tato příhoda (na okraji stránky je poznámka: *Dne 28. 8. 1892 krátká, ale významná rozmluva*) – jako celý zápis byla velice pravděpodobně dodána až po Theodorově zvolení arcibiskupem.

³⁸ František z Pauly Botek (1864-1918), po maturitě na arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži vstoupil do kněžského semináře v Olomouci. Byl poslán na studia do Říma, kde v roce 1890 přijal kněžské svěcení. V roce 1892 jej arcibiskup Fürstenberg jmenoval svým sekretářem a v této funkci jej ponechal i arcibiskup Kohn. V roce 1903 byl Botek jmenován mimořádným profesorem na teologické fakultě v Olomouci. Po Kohnově rezignaci v roce 1904 odešel v roce 1905 za ním do Ehrenhausenu. V roce 1913 neúspěšně žádal o inkardinaci do tamní sekavské diecéze. Posléze byl inkardinován v diecézi Gurk, kde se stal kanovníkem u Maria Saal. Odešel na frontu jako polní kurát a následně do Vídně, kde na vojenské akademii učil francouzštině. Ve Vídni také umírá. Srov. Jonová, Theodor Kohn, kníže-arcibiskup olomoucký (pozn. 7), s. 197-198.

³⁹ Botek – Kleiber (pozn. 35), s. 84.

⁴⁰ Karel DOSTÁL-LUTINOV, *Za Drem. Theodorem Kohnem*, Archa. roč. 4, č. 1, s. 24, 51-52, 310-311.

⁴¹ Srov. Botek – Kleiber (pozn. 35), obrazová příloha.

⁴² např. Botkův nákres úprav vstupu do severovýchodního křídla zámku. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 11r. Nedatováno, nesignováno

Při povinných cestách Ad limina apostolorum⁴³ do Říma provedl Kohn rozsáhlé nákup nejen obrazů, ale i dalších uměleckých předmětů. Což však neznamenalo, že by arcibiskup odmítal domácí umělce. Naopak, z ekonomického hlediska je spíše Kohn upřednostňoval, vždyť v Kroměříži zaměstnával většinou místní umělce: Neumannovu dílnu nebo Beckovu dílnu a to jak při opravě kroměřížského zámku, ale také zahrad včetně rotundy, která měla být změněna na diecézní muzeum.⁴⁴

Upravit nechal také arcibiskupskou rezidenci v Olomouci a letní sídlo na Hukvaldech a ve Skaličce.⁴⁵ Zde si arcibiskup velmi oblíbil malý zámek uprostřed parku, hned u zámku je novogotická kaple.⁴⁶

Kachník jej vedle kardinála Fürstenberga považuje za hlavního mecenáše v oblasti relikviářů, posvátných nádob a rouch katedrály sv. Václava z řady olomouckých arcibiskupů.⁴⁷

V restaurátorských aktivitách pokračoval (možná neplánovaně) Kohn i po své rezignaci. Součástí jeho zakoupeného panství v Ehrenhausenu bylo raněbarokní Eggenberské mauzoleum, to Kohn nechal velmi citlivě a vkusně upravit architekty z nedalekého Mariboru: Fritzem Friedrigerem a Maxem Czeikem.⁴⁸

Kohnův vztah k olomoucké a kroměřížské rezidenci

Olomoučtí biskupové a arcibiskupové měli jako hlavní rezidenční místa Olomouc a také Kroměříž, v Olomouci byla vybudována arcibiskupská rezidence a v Kroměříži arcibiskupský zámek. Mimo stavební činnosti to byla však zvláště sběratelská činnost, jejím výsledkem hodnotný soubor uměleckých předmětů vytvářený během staletí a uchovávaný v olomoucké a kroměřížské arcibiskupské rezidenci. Posledními velkými sběrateli z řad olomouckých arcibiskupů byl právě Theodor Kohn a Leopold Prečan.⁴⁹

⁴³ „K apoštolským prahům“ Povinné pravidelné cesty sídelních biskupů (ordinářů) k papeži do Říma při nichž referují o stavu diecéze.

⁴⁴ Srov. Botek – Kleiber (pozn. 35), s. 89-91.

⁴⁵ Botek – Kleiber (pozn. 35), s. 91-92. Dolejší (pozn. 3), s. 58-61.

⁴⁶ V kapli jsou z období episkopátu arcibiskupa Kohna zachovány vitráže se sv. Theodorem (u něj umístěn srdeční štítek s lodičkou z arcibiskupova znaku), sv. Veronikou a sv. Josefem. Volba světců odpovídá patronům jak samotného arcibiskupa, tak jeho rodičů.

⁴⁷ Josef Kachník, Osm set let dómské kapituly olomoucké, Praha 1931, s. 23.

⁴⁸ Srov. Jonová, Rezignovaný olomoucký arcibiskup Theodor Kohn (pozn. 34), s. 1-19. Eadem, Mauzoleum Eggenbergů v Ehrenhausenu (pozn. 34).

⁴⁹ Srov. Machytka, Lubor, Historický úvod, In Místrovská díla starého umění v Olomouci, Olomouc 1967, s. 7-8. Pavel Zatloukal ed., *Muzeum umění Olomouc 1951-2011*, Olomouc 2012, s. 15-41. Ondřej Zatloukal – Pavel Zatloukal, Luk & Iyra. Ze sbírek Arcidiecézního muzea Kroměříž. Katalog výstavy. Olomouc 2008, s. 14, 299.

Kohnův zájem měl pro obrazárnu zásadní význam, ne nadarmo období Kohnova působení nazval Pavel Zatloukal „Obnova a znovuzrození.“⁵⁰ Už v době episkopátu arcibiskupa kardinála Fürstenberga docházelo nejen k rozšiřování sbírkových fondů, ale také k obnově některých exponátů. Kohn jako Fürstenbergův sekretář a kancléř kurie (Fürstenberg si jej k sobě povolal už v roce 1874) byl téměř neustále po jeho boku, zvláště po roce 1883, kdy Fürstenberg prodělal záchvat mrtvice, se stal Kohn jeho nepostradatelnou „pravou rukou.“ Kohn tak poznal i neutěšenou hospodářskou situaci olomouckého arcibiskupství (Fürstenberg mnohé aktivity financoval ze svého osobního majetku).⁵¹ Kohn po svém nástupu na arcibiskupský stolec v Olomouci velmi záhy zkonsolidoval hospodářství arcibiskupství a získal tak prostředky pro další aktivity. Ekonomická stabilita mu umožnila zahájit poměrně náročné úpravy v obou hlavních rezidencích (olomoucké i kroměřížské).⁵²

V rámci svých římských aktivit nejvíce obohatil olomouckou rezidenci, do Kroměřížské nechal pořídit několik mramorových akademizujících soch římské provenience, větší změny doznala kaple sv. Šebestiána, do níž nechal Kohn pořídit nový oltář, dílo římského sochaře Paola Mediciho v carrarském mramoru.⁵³

Byly provedeny také úpravy v prvním patře jihovýchodního křídla, kde byly stávající místnosti přebudovány na tzv. Zimní byt s ložnicí, pracovnou a kaplí, tedy zcela soukromé arcibiskupovi pokoje (privatissimum), které navazovaly na nově vzniklý Audienční sál. Došlo také k rekonstrukci Sněmovního sálu, včetně nástropních obrazů, štukové výzdoby a zlacení. Sál byl doplněn novým mobiliářem i elektrifikovanými lustry. Zde se již projevila Kohnovo úsilí o sebe prezentaci, do štukové výzdoby nechal umístit svůj znak, na čestné místo (podobiznu biskupa Hamiltona nechal přesunout na méně významné místo) nechal umístit svoji podobiznu od Fülöpa Lászlóa (1869-1939).⁵⁴ Tyto úpravy zůstaly de facto beze změn až do dnes.⁵⁵

⁵⁰ P. Zatloukal ed., Muzeum umění Olomouc 1951-2011 (pozn. 49), s. 40-41

⁵¹ To znesnadňuje práci badatelům, protože účty z těchto transakcí neprošly oficiálním účetnictvím arcibiskupství.

⁵² Milan Togner, Biskupské a arcibiskupské sídlo, in Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži, Ladislav Daniel, Marek Perůtka, Milan Togner (Eds), Kroměříž 2009, s. 69.

⁵³ Srov. Togner, Biskupské a arcibiskupské sídlo (pozn. 52), s. 70.

⁵⁴ Srov. M.M. [Marie Mžuková], heslo č. 187, Fülöp László, Portrét arcibiskupa Theodora Kohna, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 223-224. Kohnův odpůrce kněz Karel Dostál-Lutinov jej dokonce obviňoval, že si tomuto malíři dal přednost před domácím z důvodu Lászlóva židovského původu. Srov. Karel DOSTÁL-LUTINOV, *Za Drem. Theodorem Kohnem*, Archa. roč. 4, č. 1, s. 24, 51-52, 310-311.

⁵⁵ Srov. Togner, Biskupské a arcibiskupské sídlo (pozn. 52), s. 70.

Arcibiskup Kohn nechal také výrazně pozměnit hlavní vstup z nádvoří do schodišťové haly zámku. Autorem návrhu byl pravděpodobně Krieghammer a v letech 1901-1902 zde byl vybudován pilířový portikus s balkónem a kuželkovou balustrádou, který byl samozřejmě doplněn Kohnovým arcibiskupským znakem. Sochařskou část zakázky realizoval Jan Antonín Beck a sochy dvojice archanděla stojících samostatně na soklech po stranách portiku provedl sochař Ferdinand Neumann, oba místní kroměřížští umělci.⁵⁶ Tyto práce představovali po dlouhé době první a také poslední doplněk sochařské výzdoby zámku.⁵⁷

Kohnův znak (stejně jako i jeho pozdějšího nástupce Leopolda Prečana) se nachází mezi ostatními zpravidla druhotně osazenými kamenosochařskými památkami v přízemí zámku (refugium a lapidarium).⁵⁸ Došlo také na úpravy v zámeckých parcích

Obrazová sbírka v době episkopátu Theodora Kohna

S nástupem Theodora Kohna na olomoucký arcibiskupský stolec nastaly pro olomouckou obrazárnu lepší časy. Obrazy se přestaly stěhovat do Kroměříže a nové nákupy byly určeny zvláště právě pro olomouckou rezidenci.⁵⁹

Arcibiskup Kohn obohatil obrazovou sbírku v Olomouci a Kroměříži nákupy většinou učiněnými v Itálii během cest Ad limina apostolorum, které absolvoval v roce 1893, 1897 a 1901. Během těchto cest býval většinou ubytován v Collegiu Germanicu,⁶⁰ kde hned na druhý den po Kohnově příjezdu se vždy měli dostavit přední římsí umělci, aby mu nabídli své obrazy. Sochaři pak Kohna museli z praktických důvodů zvat do svých ateliérů. Obrazy z římských nákupů nechal Kohn umístit převážně v Olomoucké rezidenci, kterou tak obohatil o dvaadvacet obrazů.⁶¹

⁵⁶ Srov. Togner, Biskupské a arcibiskupské sídlo (pozn. 52), s. 70. Ondřej Zatloukal (red.), *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži. Průvodce*, Kroměříž 2011, s. 36-37.

⁵⁷ Srov. Martin Pavlíček, Sochařská výzdoba zámku, in: L. Daniel et al., *Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009, s. 95

⁵⁸ O. Zatloukal (red.), *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži* (pozn. 56), s. 55.

⁵⁹ Machytka, *Historický úvod* (pozn. 5), s. 8.

⁶⁰ V této koleji studovali kandidáti kněžství z Moravy až do vzniku Československé koleje Nepomucenum. Srov. Peter SCHMIDT, *Das Collegium Germanicum in Rom und die Germaniker. Zur Funktion eines römischen Ausländerseminars (1552-1914)*. Tübingen: Max Niemeyer, 1984. Jonová, Jitka, *Studium olomouckých kleriků v Římě na papežské koleji Nepomucenum v první polovině 20. století*, *Studia theologica*, 14 (2012), 4, s. 62-87.

⁶¹ Srov. Botek – Kleiber (pozn. 35), s. 84-88. Machytka, *Historický úvod* (pozn. 5), s. 10. Pořízené obrazy Kohn nechal také označit svým osobním znakem. Srov. AMO, Věra Frömllová, Francesco Rustici /dříve Lombardský malíř z první poloviny 16. století/: *Madona s Ježíškem, sv. Kateřinou sienskou a malým sv. Janem Křtitelem*.

Machytka se oprávněně podivuje nad skutečností, že ačkoliv jinak Kohn byl ve své agendě až pedantsky pečlivý (např. dochované účty za nákupy kancionálů), u informací o nákupu obrazů to tak kupodivu není. Podrobnější seznam nenacházíme jak v Kohnových pamětech⁶² ani v pozdějších Botkových soupisech Kohnových hospodářských aktivit⁶³

Římské nákupy obrazů však nebyly nepřipraveny, pro Kohna byly opatřovány katalogy nabízených liturgických parament, obrazů apod., ještě před plánovanými cestami. Navíc většinou neprováděl nákupy osobně, jak bylo běžným zvykem nákupy prováděla pověřená osoba, ve věci nákupu obrazů se jednalo např. o sekretáře doktora Botka či hraběte Pettenegga,⁶⁴ běžné nákupy pro české a moravské biskupy pak zpravidla vyřizoval vicerektor české koleje František Zapletal.⁶⁵ Pravděpodobně také využíval služeb soukromých osob (např. Madame Fontaine, majitelky kravařského zámku).⁶⁶

Přestože věnoval Kohn velkou péči evidenci, ošetřování a ochraně zakoupených uměleckých předmětů, ne vždy je možné identifikovat Kohnovy římské akvizice (některé označoval vypálenou loďkou s hvězdou – zjednodušený Kohnův osobní znak). V celkovém srovnání výdajů za umělecké předměty a mobiliář, které byly necelých 540 tisíc rakouských korun, připadá na nákup obrazů (kromě pořízení Kohnova portrétu pro kroměřížský zámek) sotva 50 tisíc, je tedy evidentní, že nákup obrazů na rozdíl od nákupu liturgických nádob a parament, nepředstavoval hlavní Kohnův zájem, přece jak již bylo zmíněno, obohatil nezanedbatelně zvláště olomouckou galerii.⁶⁷

Kohn díky racionalizaci a modernizace zanedbaného arcibiskupského hospodářství. Ekonomický růst umožnil velkorysou podporu jak nákupu, tak udržování stávajících sbírek. V době, kdy se Kohn ujal arcibiskupského úřadu, bylo v olomoucké rezidenci pouze 42 obrazů (a další 2 byly ve skladišti) a 63 portrétů olomouckých (arci)biskupů. Stejně jako pečlivě vizitoval pastoračně a hospodářsky diecézi, tak prohlédl osobně všechna skladiště a nařídil vynést z nich chátrající obrazy. Jeho cílem

⁶² Kohn, *Lebenswürdigkeiten*,

⁶³ František Botek, *Der resignierte Fürsterzbischof von Olmütz Dr. Theodor Kohn. Grundlinien, Beiträge u. Materialiensammlung zur vorurteilsfreien, sachgemäßen Beurteilung seiner bischöflichen Amtstätigkeit I. – III*, Graz - Wien 1913. František Botek, *Temporalien-Übergabe : Aktenmässig zusammengestellt vom Sekretariate des resignierten Fürsterbischofs Dr. Theodor Kohn*, Graz 1913.

⁶⁴ Machytka, *Historický úvod* (pozn. 5), s. 9.

⁶⁵ Pro Kohna a ostatní biskupy vyřizoval jak běžnou agendu (žádosti o dispenze, vyznamenání, monsignoráty apod.), ale také objednávky liturgických parament, biskupských oděvů či insignií. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, Osobní fond Bohumil Zlámal, dodatky Wisnar, kart. 22.

⁶⁶ Srov. Machytka, *Historický úvod* (pozn. 5), s. 9-10.

⁶⁷ Srov. Togner – Zapletalová (pozn. 5), s. 65-68. Machytka, *historický úvod*, s. 10-11.

bylo obnovit olomouckou obrazovou galerii, nepřesouval tedy již další obrazy z Olomouce do Kroměříže. Záhy se rozhodl také pro zrestaurování kroměřížské obrazové sbírky.⁶⁸ Postupně nechal restaurovat více jak 300 obrazů, a to nejen za účelem opravy výzdoby zámku, ale také si přál zpřístupnit obrazárnu veřejnosti.⁶⁹ Pověřil architekta Krieghammera úkolem, vytvořit na zámku galerii (pro obrazy, které už nešlo z důvodu přestaveb umístit na jejich původní místo). Situována měla být do místností, kam tolik nepadá přímé sluneční světlo (poškozující obrazy). Za účelem zpřístupnění veřejnosti Krieghammer upravil v době restaurování obrazů tři místnosti ve druhém patře severovýchodního křídla na obrazovou galerii.⁷⁰ Podle návrhů měly být obrazy instalovány galerijním způsobem. Krieghammer vypracoval plán umístění obrazů, při tom dbal na zásadu, aby obrazy byly umísťovány dle velikosti, tématem a školou, ke které patřily. Přál si, aby se nejcennějším obrazům dostalo v galerii nejvýznačnějšího místa. Díky tomu, že respektoval rozměr obrazů, které neměly být umístěny v paneláži, ale volně zavěšené, nepožadoval jejich zmenšování/zvětšování pro potřeby umístění.⁷¹ Kohnovou zásluhou tak byly obrazy roztroušené po různých místnostech zámku umístěny v připravované galerii, ale ta žel nebyla plně realizována.⁷²

⁶⁸ P. Zatloukal ed., *Muzeum umění Olomouc 1951-2011* (pozn. 49), s. 40.

⁶⁹ Důvod nikde neuvádí.

⁷⁰ Srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 115-116. L. Daniel et al., *Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009, s. 69-70. O. Zatloukal (red.), *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži* (pozn. 56), s. 21-22.

⁷¹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 75-76. Krieghammer 31. 1. 1897. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny v Kroměříži*, s. 116. O. Zatloukal (red.), *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži* (pozn. 56), s. 36-37.

⁷² Ludvík Páleníček, *Za pochodní krásy. Výtvarný místopis Kroměřížska a Zdounecka, Kroměříž 1945*, s. 41. Galerie přístupná veřejnosti se sice za Kohna nerealizovala, ale i za pozdějších arcibiskupů bylo možné požádat o návštěvu obrazárny, např. ze studijních důvodů srov. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 133. Žádost Adolfa Hellera a Jiljího Šapněla byla vyřízena kladně.

3 Osobnosti podílející se restaurátorských pracích pro arcibiskupa Kohna

Arcibiskup Kohn sice rád na vše osobně dohlížel a to i při získávání zaměstnanců pro speciální úkoly. Kohn se snažil získávat co nejlepší pracovníky, zaměstnance po odborné stránce, kteří měli mít schopnosti nejen realizovat jeho zadání, úkoly, ale také přinášeli nové nápady (byť je ne vždy Kohn realizoval). Ani v případě plánu restaurování obrazů z arcibiskupských rezidencí v Kroměříži a Olomouci tomu nebylo jinak. Bez mladého a aktivního architekta Rudolfa Krieghammera by možná došlo k restaurování menšího počtu obrazů nebo dokonce by bylo od této aktivity upuštěno. Také oslovení restaurátoři Jasper a Gerisch provedli svoji práci v soudobém standardu.

Zaměstnával i řadu dalších lidí, kteří se podíleli na opravách a restaurování movitých i nemovitých památek arcibiskupské rezidence v Olomouci a Kroměříži. I z finančních důvodů se snažil upřednostňovat domácí umělce, řemeslníky, ale nevyhýbal se ani dodavatelům ze vzdálenějších míst.⁷³

Rudolf Krieghammer (1860–1939)

Rudolf Krieghammer působil jako architekt. Narodil se v Holiči (dnes Slovensko) 6. října 1860. Vystudoval na Vysoké škole technické ve Vídni a navštěvoval zde od roku 1884 mistrovskou školu pod vedením Franze von Schmidta na Vídeňské akademii (1886 dosáhl Preissova stipendia). V roce 1895 obdržel první cenu za projekt budovy pražské burzy (spolu s Fridrichem/Bedřichem Ohmannem). Ve stejném roce spolu s Ohmannem vedl přestavbu Théâtre Varieté v Praze.⁷⁴

Do Kohnových služeb se dostal v rámci "výběrového řízení" na nového arcibiskupského architekta. Nový arcibiskup Kohn poté co se ujal svého úřadu, záhy oznámil plán obsadit místo arcibiskupského architekta. Své služby nabízel i Josef Fanta (1856-1854), netoužil se sice stát přímo zaměstnancem olomoucké arcibiskupa, ale

⁷³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-4 (nefoliováno), 25. 3. 1901. Seznam nejlevnějších umělců, řemeslníků apod. pro konkrétní úkoly. Mezi nimi truhlář Kvapil a pro výmalbu interiérů apartmánů je uveden Přeček.

⁷⁴ Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců I A-K*, Praha 1947, s. 566. Práce pro arcibiskupa Kohna však není vůbec zmiňována. Zmínku o Krieghammerově činnosti však nenajdeme v publikaci: Pavel Zatloukal, *Příběhy z dlouhého století. Architektura let 1750–1918 na Moravě a ve Slezsku*, Olomouc 2002. Což ale můžeme být způsobeno i tím, že jako arcibiskupský architekt stavby spíš přestavoval, než budoval nové, architektonicky významné.

chtěl se podílet na renovaci umělecky cenných historických památek nacházejících se v olomoucké arcidiecézi.⁷⁵

Mezi uchazeči byl také Rudolf Krieghammer, pro kterého se nakonec Kohn rozhodl. Krieghammer měl nastoupit od 1. ledna 1894 na místo architekta a měl mu být přidělen byt a do 20. prosince 1893 se měl dostavit do Olomouce na audienci.⁷⁶ 19. prosince 1893 se měl osobně představit arcibiskupu Kohnovi. S ohledem na své stávající zaměstnání v oddělení ministerského rady Koechlina, který byl v té době nemocen, si nebyl jist, zda se mu podaří audienci stihnout o shovívavost. Aby vyvrátil případné pochybnosti k svému původu, přikládá opis z křestní matriky.⁷⁷ Ovšem toto jeho pozdržení na jeho přijetí nic nezměnilo.

Krieghammer byl pověřen rekonstrukcí jak kroměřížské tak olomoucké rezidence.⁷⁸ V jeho osobě získal Kohn velmi schopného člověka. Krieghammer přišel i návrhem na zřízení obrazárny, včetně restaurování obrazů. Byl to on, kdo přizval Victora Jaspera. Nakonec se však Krieghammerova samostatnost stala příčinou neshod s arcibiskupem Kohnem. Ten byl zvyklý o všem rozhodovat sám a nelibě nesl, když Krieghammer některá jeho rozhodnutí plně nerespektoval (viz spory ohledně restaurování obrazů, jak bude podrobněji představeno v následující kapitole). Krieghammer asi nebyl spokojený ani se svým ohodnocením a proto se na začátku roku 1897 (k 8. 2.) rozhodl místo arcibiskupského architekta opustit.⁷⁹

Pro zajímavost uvádím, že arcibiskup od svých zaměstnanců požadoval (alespoň základní) znalost obou zemských jazyků, češtiny a němčiny, aby byli schopni komunikovat jak s úředníky, tak s běžnými zaměstnanci. I Krieghammer se měl dostavit k přezkoušení, v omluvném listu uvádí, že v prvním roce sice navštěvoval lekce českého jazyka, ale pracovní vytížení mu nedovoluje v nich pokračovat a připravit se tak na přezkoušení.⁸⁰

⁷⁵ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 445, sign. C 80/4, nefoliováno. Fanta 28. 7. 1893, 13. 9. 1893. Fanta byl původně žádán o posudek na uchazeče architekta Rudolfa Dellína, kterému dal doporučující posudek, ale zároveň jej to asi vyprovokovalo k vlastní nabídce.

⁷⁶ ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, sign. C 80/5, kart. 445, f. 9r. Kohn, 13. 12. 1893.

⁷⁷ ZA Opava, pob. Olomouc, fond. ÚŘAS, sign. C 80/5, kart. 445, f. 7-8r. Krieghammer, 17. 12. 1893.

⁷⁸ ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 33r. Kohn, 12. 2. 1894.

⁷⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 445, sign. C 80/5, f. 40rv. 13. 12. 1896.

⁸⁰ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 445, sign. C 80/5, f. 47r. 5. 12. 1896.

Victor Jasper (1848-1931)

Victor Jasper byl hlavně mědirytec, malíř, ale také restaurátor působící ve Vídni. Zde se i narodil a to 30. března 1848, učil se mědirytcem, žák Vídeňské akademie, po jejím absolvování pracoval pod vedením L. Jacobyho v jeho ateliéru do roku 1880. Krátký čas (v roce 1873) byl také žákem A. Feuerbacha. Mezi Jasperovy první práce patří zachycení skulptur ve Štýrském Hradci, Ehrenhausenu atd. pro c. k. Akademii Věd (k. k. Akademie der Wissenschaften), rytina Zeus z Dodony (podle bronzového originálu uchovávaném ve vídeňském kabinetu Antiky), rytiny pro archeologické časopisy a titulní viněty pro Thausingovu monografii o Dürerovi. Ještě pod Jacobovým vedením započal svoji práci na Hauptblätter v roce 1887. Rytina podle Dürerova obrazu Všech svatých či portrétu císaře Maxmiliána I. Jacobův Hauptblätter patřil toho času ve Vídni mezi nejznámější časopisy věnované mědirytinám. Jasper vytvořil více než 50 rytin portrétů svých současníků, mezi nimi portrét Grillparzera podle Amerlinga a dalších umělců (Canon, Defregger, Feuerbach, Führich, Kundmann, Gabr. Max, Waldmüller a další. Jasper vytvořil kresby pro Curyšskou městskou knihovnu a lepty pro monografie c. k. Centrální komise o zámku Hvězda u Prahy (15 vyobrazení).

Jako malíř Jasper převážně maloval krajiny (motivy z Wiener Wald) a oltářní obraz (Nejsv. Trojice) pro poutní kostel v Mariazell. V roce 1887 navštěvoval restaurátorský kurz u malíře Karla Schelleina (1820-1888). Pracoval pak také jako restaurátor ve Wiener Gemäldegalerie a také jako učitel kreslení na ústavu grafického umění (Graphische Lehr- u. Versuchsanstalt) a na Státní průmyslové škole (Staatsgewerbeschule) tamtéž. Umírá 10. října 1931 ve Vídni.⁸¹

Pro Kohna pracoval v letech 1895-1902.

Přehledový seznam obrazů s Jasperovými restaurátorskými zásahy⁸²
I. (Olomouc)

Francesco dal Ponte ml. zv. Francesco Bassano, Kristus na Olivové Hoře, AO inv. č. 1557, zapůjčeno do MU, rest. Jasper 1895; Hlava 1967.

⁸¹ *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, bd. XVIII., s. 441.

Ludwig Eisenberg – Richard Kroner, *Das geistige Wien*, Wien 1899, s. 91. Hans Tietze – Michael Engelhart, *Geschichte und Beschreibung des St. Stephansdomes in Wien*, Österreichische Kunsttopographie 23, Wien 1931. Togner – Zapletalová (pozn. 5), s. 63-64. Milan Togner – Martin Pavlíček, Sochařství a malířství 19. a 20. století, in: Marek Perůtka (ed.), *Kroměříž. Historické město & jeho památky*, Kroměříž 2012, s. 268. Zde se objevuje chybně rok úmrtí: 1821 (pravděpodobně tisková chyba).

⁸² Seznam vytvořen dle katalogů: Antonín Breitenbacher – Eugen Dostál, *Katalog arcibiskupské obrazárny v Kroměříži*, Kroměříž 1930. Milan Togner a kol. Olomoucká obrazárna III. (pozn. 6). Togner (ed.), *Kroměřížská obrazárna* (pozn. 6). Daniel – Pujmanová – Soukup – Togner (pozn. 6). Machytka – Elbelová (pozn. 6). S přihlédnutím k archivním dokumentům a restaurátorským zprávám. Jednotlivé položky jsou řazeny v abecedním pořadí jako v příslušném katalogu, po uvedení inventárního čísla následuje/následují rok/léta, kdy byl příslušný obraz restaurován a kým.

Jacopo dal Ponte, Zmrtvýchvstání Krista, (AO inv. č. 732, zapůjčeno do MU), rest. Jasper 1895.

Benátský malíř, Umučení sv. Vavřince, AO inv. č. 647, zapůjčeno do MU, rest. Jasper 1895 (Technologický průzkum M. Hamsík, 1987).

Annibale Carracci, Sv. Cecílie, Sv. Agnes, sv. Erminigild a sv. Eustach adorují Pannu Marii na nebesích, AO inv. č. 869, rest. Jasper 1895.

Carlo Cignani, Daidalos a Ikaros, AO inv. č. 756 (do MU), rest. Jasper 1895

Florentský malíř, Sv. Šebestián ukládán do hrobu, AO inv. č. 1575, zapůjčeno do MU, rest. Jasper 1895, Sysel 1992-1994.

Italský malíř, Kristus nesoucí kříž, AO inv. č. nezjištěno, rest. Jasper 1895.

Týž, Sv. Jan Křtitel – dítě s beránkem, inv. č. 996, rest. Jasper 1895.

Rocco Marconi, Kristus mezi Marií a Martou, AO inv. č. 762, rest. Jasper 1895.

Neapolský malíř, Jozue zastavuje slunce při bitvě s Amorejskými, AO inv. č. 461, rest. Jasper 1895, Hlava 1967.

Raffaello anzio zv. Raffael, SV. rodina se sv. Janem Kř. v krajině, AO inv. č. 3040, rest. Jasper 1895

Guido Reni, Madona se spícím dítětem, AO inv. č. 2560, rest. Jasper 1895.

Ippolito Scarsella zv. Scarsellino, P. M. předává škapulíř karmelitánskému světcí Simonu Stockovi, inv. č. 774, zapůjčeno do MU, rest. Jasper 1895, Frömlová 1966.

Elisabetta Sirani, Ecce Homo, AO inv. č. 999, rest. Jasper 1895, Bergerovi 1994.

Marcello Venusti zv. Mantovano, Oplakávání Krista (Pieta), inv. č. 1556, rest. Jasper 1895, Tvrdý 1967.

III.

Moravský malíř z Místku, Podobizna Rudolfa I, Friedricha Sličného a Fridricha III, AO inv. č. II3C1-1775/1 – 3. Jasper 1895

Moravský malíř, Senekova smrt a Vanitas, AO inv. č. II3C1/1 – 2, Jasper?

Moravský malíř, Přímluva P. M., inv. č. II3C1-1273, Jasper po 1895

Středoevropský malíř, Sv. Karel Boromejský v modlitbě, AO inv. č. II3C1-1759, Jasper 1895

Kroměříž

Filippo Abbiati (?), Iris a Alkyoné, inv. č. KE 2986, O 396, rest. 1895 Jasper.

František Adolf z Freenthalu, Výzdoba sněmovního sálu, inv. č. KE 1993-1995, restaurováno 1899-1900 Jasper, úplná rekonstrukce 1976 Karel Benedík.

Karel Josef Adolf, Bažanti, inv. č. KE 989, O 55, rest. 1898 Jasper.

týž, Černý pes plaší ptáky, inv. č. KE 1001, O 66, rest. 1898 Jasper.

týž, Zátiší s mrtvým orlem, Inv. č. KE 987, O 60 rest. 1897 Jasper.

týž, Zátiší s mrtvým kancem, inv. č. KE 992, O 63, rest. 1897 Jasper, 1980 R. Ondráček, 1994 M. Hamsík.

Týž, Zajíc a liška, inv. č. KE 1791, O 164, rest. 1897 Jasper, 1980 M. Stroblová.

Týž, Černý a bílý pes (Prinzl a Gurkel), inv. č. KE 1800, O 173, rest. 1897 Jasper, 1994 R. a M. Hamsíkovi.

Týž, Jelen s laněmi v krajině, inv. č. KE 1790, O 163, rest. 1899 Jasper, 1941 F. Petr.

Týž, Divoký kanec a bažanti, inv. č. KE 1801, O 174, rest. 1899 Jasper, 1941 F. Petr.

Týž, Ptáci v krajině, inv. č. KE 1810, O 183, rest. 1897 Jasper, v r. 1994 M. Hamsík

Týž, Volavka v Krajině, Inv. č. KE 1821, O 194, rest. 1897 Jasper, 1982 K. Veselý.

Týž, Zátiší s drůbeží, Inv. č. KE 977, O 51, rest. 1898 Jasper a v nezjištěné době, patrně však v souvislosti s výstavou roku 1967.

Monogramista CAR, Zátíší s mrtvou drůbeží, inv. č. KE 98, O 57, rest. 1898 Jasper, poté v nezjištěné době, zřejmě v souvislosti s výstavou roku 1967.

Pomponio Amalteo, Samson a Dalila, Inv. č. KE 2369, O 303, rest. 1902 Jasper, 1975 M. Hamsík.

Francesco da Ponte ml. zv. Francesco Bassano, kopie?, Trh v krajině, inv. č. KE 3227, O 59, rest. 1901 Jasper, 1967 J. Stříbrský.

Jacopo dal Ponte, zv. Jacopo Bassano, Stavba archy Noemovy, inv. č. KE 3239, O 54, rest. 1901 Jasper, 1980 J. Brodský.

Týž, Zvířata vcházejí do Noemovy archy, inv. č. KE 3241, O 65, rest. 1901 Jasper, 1980 J. Brodský.

Týž, Potopa, inv. č. KE 3240, O 70, rest. 1901 Jasper, 1980 J. Brodský.

Týž, Noemova oběť, inv. č. KE 3242, O 49, rest. 1901 Jasper, 1980 J. Brodský.

Jacopo dal Ponte, zv. Jacopo Bassano, volná kopie dílny ze 17. stol., Ježíš vyhání penězoměnce z chrámu, inv. č. KE 2958, O 367, rest. 1895 Jasper, 1967 V. V. Hlava.

Leandro da Ponte zv. Leandro Bassano (?), Svatba v Káni Galilejské, inv. č. KE 830, O 7, rest. 1895 Jasper.

Leadro da Ponte zv. Leandro Bassano (?), Stavba archy Noemovy, inv. č. KE 829, O 6, rest. 1895 Jasper.

Benátský malíř konce 16. stol., Únos dívky (Heleny ?), inv. č. KE 1017, O 84, rest. 1898 Jasper.

Benátský (?) malíř po polovině 18. stol., Žena s kočkou, inv. č. KE 2888, O 44, rest. 1898 Jasper.

Týž, Žena s penízi, Inv. č. KE 974, O 45, rest. 1898 Jasper.

Týž, Čtoucí muž, inv. č. 1005, O 75, rest. 1898 Jasper.

Týž, Zamyšlený stařec, inv. č. KE 2889, O 76, rest. 1898 Jasper.

Neri di Bicci, Adorace dítěte, inv. č. KE 3217, O 265, rest. 1895 V. Jasper, 1965 F. Sysel.

Peter Boel, Zátíší s kočkou, mrtvými ptáky a zeleninou, inv. č. KE 3183, O 339, rest. 1895 Jasper.

Giuseppe Bonito, Karnevalová scéna I., inv. č. KE 2968, O 308, rest. 1900 Jasper.

Týž, Karnevalová scéna III., inv. č. KE 2970, O 376, rest. 1900 Jasper.

Adriaen Frans Boudewyns a Pieter Bout (?), Jižní přístav I, inv. č. KE 982, O 53, rest. 1898 Jasper.

Týž, Jižní přístav II, inv. č. KE 995, O 72, rest. 1898 Jasper.

Richard Brakenburgh, Veselá společnost, inv. č. KE 1049, O 28, rest. Jasper 1898, M. Černá 1982.

Petr Brandl, napodobitel okolo pol. 18. stol, Hlava vousatého starce, Inv. č. KE 1852, O 226, rest. 1903 Jasper.

Týž, Stará žena s pánví, Inv. č. KE 1854, O 226, rest. 1903 Jasper.

Alexander van Bredael, Práce na flámském statku, inv. č. KE 1033, O 110, rest. 1899 Jasper.

Jorg Breu St., dílna, Nesení kříže /cesta na Golgotu/, inv. č. KE 3185, O 266, rest. 1895 Jasper.

Jan I Breughel, Selská rvačka, inv. č. KE 3226, O 94, rest. 1902 Jasper.

Jan I. Breughel, kopie z druhé třetiny 17. stol., Krajina s povozem, jezdcem a pocestnými, inv. č. KE 998, O 73, rest. Jasper 1898, K. Veselý 1989.

Jan I. Breughel, napodobitel druhé pol. 17. stol, Krajina s povozem a pocestnými, inv. č. KE 979, O 52, rest. Jasper 1895, B Míšová-Čílová 1982, R. a M. Hamsíkovi 1994.

Bruselský malíř poč. 18. stol., Lesní krajina s figurální stafáží, inv. č. KE 1835, O 208, rest. 1900 Jasper.

Bartolomaeus Bruyn st., Portrét muže s rukavicemi, inv. č. KE 3209, O 372, rest. 1895 Jasper, 1979 R. Ondráček (rozpracoval V. V. Hlava).

Giambattista Canziani, Podobizna olomouckého biskupa kardinála Wolfganga Hannibala, hraběte Schrattenbacha, jako neapolského místokrále, inv. č. KE 2954, O 447, rest. 1904 V. Jasper.

Giovanni Battista Carlone, okruh, Sebevražda Themistoklova (?), inv. č. KE 3235, O 405, rest. 1895 Jasper, 1940 F. Petr.

Annibale Carracci, Latona a sedláci, inv. č. KE 3189, O 320, rest. 1895 Jasper.

David de Coninck, kopie po r. 1660, Labuť napadená orly, inv. č. KE 1811, O 184, rest. 1900 Jasper.

Alexander Coosemans (Alessandro Fiammingo), Zátíší s ovocem a zeleninou, inv. č. KE 2258, O 324, rest. 1895 Jasper.

Joannes Cordua, Zátíší s mušlemi, inv. č. KE 3199, O 40, rest. 1899 V. Jasper.

Lucas Cranach st., Stějí Jana Křtitele, inv. č. KE 2367, O 267

Týž, Stětí sv. Kateřiny, inv. č. KE 2371, O 268, oba rest. 1895 Jasper, 1940 F. Petr, 1977 R. Ondráček.

Lucas Cranach st, dílna (?), Sv. Kateřina – Sv. Barbora, inv. č. KE 3232, O 260, rest. 1895 Jasper, 1940 F. Petr.

Jan Černoch, Hostina Esteřina, inv. č. KE 1802, O 175, rest. 1899 Jasper.

Týž, Hostina Belsazarova, inv. č. KE 2963, O 401, rest. 1895 Jasper.

Týž, Hermes a Argus, inv. č. KE 1829, O 202, Rest. 1902 Jasper.

Týž, Hostina, inv. č. KE 2964, O 306, rest. 1902 Jasper.

Simon Johannes van Douwe, Souboj dvou jezdců I., inv. č. KE 996, O 68, rest. Jasper 1898, E. Crhová 1980.

Týž, Souboj dvou jezdců II, inv. č. KE 999, O 74, rest. Jasper 1898, E. Crhová 1980.

Jan le Ducq, kopie z 2. Pol. 17. stol., Pastýř v krajině, inv. č. KE 1032, O 109, rest. 1899 Jasper.

Jan le Ducq (?), kopie z 2. pol. 17. stol., Pastýř se stádem ovcí a koz, inv. č. KE 1035, O 112, rest. 1898 Jasper, 1977 Frömlová.

Anthonis van Dyck, Portrét muže s rukavicemi, inv. č. KE 3215, O 352, rest. 1895 Jasper.

Anthonis van Dyck, kopie z 2. třetiny 17. stol., Podobizna malíře Jana Snellincxe, inv. č. KE 3198, O 341, rest. Jasper 1895.

Anthonis van Dyck, způsob, Hlava ženy, inv. č. KE 1841, O 214, rest. 1900 Jasper.

Johann Anton Eismann, Bouře na moři, inv. č. KE 3251, O 381.

Týž, Bitva na moři, inv. č. KE 2216, O 323

Týž, Lodě v přístavu, inv. č. KE 3250, O 336.

Týž, Ztroskotání lodí, inv. č. KE 3252, O 432. Celý soubor rest. 1895 Jasper. Ztroskotání lodi r. 1982 E. Crhová. Bitva na Moři v r. 1996 M. Dočekalová.

Týž, Krajina u řeky, inv. č. KE 2214, O 307, rest. 1895 Jasper, 1940 F. Petr, 1999 M. Hamsík.

Giovanni Antonio Fasolo, Vize sv. Františka z Assisi, Inv. č. KE 3243, O 567, rest. 1895 Jasper.

Flámský malíř okolo roku 1650, Nanebevzetí Panny Marie, inv. č. KE 662, O 3, rest. 1895 Jasper.

Flámský malíř 3. čtvrtiny 17. stol., Krajina s trojspřežím, inv. č. KE 1019, O 95, rest. 1898 Jasper, 1996 R. a M. Hamsíkovi.

Flámský malíř 3. čtvrtiny 17. stol., Věštící cikánka, inv. č. KE 1022, O 98, rest. 1898 Jasper.

Francouzský malíř 2. pol. 18. stol., Krajina se zříceninami I, inv. č. KE 262, O 321.

Týž, Krajina se zříceninami II, inv. č. KE 2867, O 335, oba rest. 1895 Jasper.
Heinrich Friedrich Füger, Daniel před Belsazarem, inv. č. KE 2981, O 422, rest. 1895 Jasper, 1983-84 A. a M. Stroblovi.
Týž, Pieta, inv. č. KE 2977, O 419, rest. 1900 Jasper, 1983 A. a M. Stroblovi.
Gortzius Geldorp (?), Zuzana a starci (Alegorie Hmatu?), inv. č. KE 978, O 46, rest. 1899 Jasper.
Orazio Gentileschi, kopie z 2. pol. 17. stol., David s Goliášovou hlavou, inv. č. KE 1029, O 93, rest. 1902 Jasper.
Karel Josef Haringer (?), Pieta, inv. č. KE 638, O 5, rest. 1895 Jasper.
Mattheus van Helmont (Hellefont), U lékaře, inv. č. KE 997, O 69, rest. Jasper 1898, M. Hamsík 1996.
Willem I Van Herp, Veselá společnost, inv. č. KE 3200, O 344, rest. 1895 Jasper, 1977 P. Bareš.
Josef Hickel (Hickl, Hikl), Arcibiskup Antonín, hrabě Colloredo-Waldsee, inv. č. KE 2903, O 243, rest. Jasper 1897.
Týž, Arcibiskup Antonín hrabě Colloredo-Waldsee, inv. č. KE 3248, O 449, rest. 1900 Jasper.
Holandský malíř kolem r. 1650, Kočující cikáni před městskou branou, inv. č. KE 985, O 58, rest. 1898 Jasper.
Týž, Tříkráloví koledníci, inv. č. KE 994, O 67. Rest. V Jasper 1898.
Holandský malíř 2. pol. 17. stol., Plachetnice u přístavu II, inv. č. KE 1021, O 99. Rest. V. Jasper 1898.
Samuel van Hoogstraeten, Zátíší s dopisem, inv. č. KE 3193, O 35. Rest. 1899 V. Jasper.
Italský malíř 1. třetiny 17. stol., Hlava mladého muže, inv. č. KE 2978, O 97, rest. 1898 Jasper, 1977 V. Frömlová.
Jihonizozemský (bruselský ?) malíř 30let 16. stol., Portrét modlícího se mladého muže a modlící se mladé ženy, inv. č. KE 3170 a KE 3169, O 123 a 124, rest. 1898-1899 Jasper, 1975 J. Blažej.
Hans de Jode, Přístav se stafáží, inv. č. KE 3191, O 319, rest. 1895 Jasper, 1940 F. Petr.
Týž, Horská krajina s pastýří, inv. č. KE 3194, O 313, rest. 1895 Jasper, 1939 F. Petr.
Týž, Horská krajina s peřejemi, inv. č. KE 3206, O 331, rest. 1895 Jasper, 1939 F. Petr.
Jan I van Kessel následovník, Vanitas, inv. č. KE 1793, O 166, rest. Jasper 1897, M. Dočekalová 1997.
František Vavřinec Korompay, okruh, Slavnostní vjezd kardinála Troyera do Olomouce, inv. č. KE 2988, O 410, rest. 1901 Jasper, 1995 M. Dočekalová a F. Sysel, 2000 J. a M. Dočekalovi.
Christoph Jacobsz van der Lamén, Společnost při hudbě a tanci, inv. č. KE 2873, O 346. rest. 1895 Jasper.
Joseph Lavosz, Portrét císaře Ferdinanda V., inv. č. KE 2067, O 287, rest. 1895 Jasper.
Aertgen van Leyden zv. Aertgen Claesz, Klanění tří králů, inv. č. KE 3167, O 261, rest. 1897 Jasper.
Johann Liss, Inspirace sv. Jeronýma, inv. č. KE 3246, O 80, rest. 1902 Jasper, 1976-1977 M. Hamsík.
Martin Antonín Lublinský, Alegorie sochařství inv. č. KE 1855, O 229, rest. 1899 Jasper.
Renier (Regnier, Reiner) Meganck, Lesnatá krajina se zříceninou, inv. č. KE 1752, O 126, rest. Jasper 1899.
Týž, Skalnatá krajina s vodopádem a zříceninou, inv. č. KE 1830, O 203, rest. Jasper 1902.

Týž, Krajina s třemi stromy v popředí, inv. č. KE 1839, O 212, rest. Jasper 1899.
 Quentin Metsys (či Massys), Portrét dánského krále Christiana II., inv. č. KE 165, O 91, rest. 1898 Jasper, 1942 F. Petr, 1953 M. Hamsík.
 Willem (Guilliam, Gulielmus) Augustin Minderhout, Maškarní ples I, inv. č. KE 1763, O 136, rest. 1899 Jasper, 1995 M. Hamsík.
 Týž, Maškarní ples II, inv. č. KE 1780, O 153, rest. Jasper 1899.
 Týž, Maškarní ples III, inv. č. KE 1828, O 201, rest. Jasper 1899.
 Týž, Maškarní ples IV, inv. č. KE 1837, O 210, rest. Jasper 1899, M. Hamsík 1995.
 Týž, Taneční zábava před palácem, inv. č. KE 968, O 38, rest. Jasper 1899.
 Týž, Zábava v zámecké zahradě, inv. č. KE 972, O 42, rest. Jasper 1899.
 Týž, Architektura s figurální stafáží, inv. č. KE 1777, O 150, rest. Jasper 1900.
 Týž, Terasa před palácem s figurální stafáží, inv. č. KE 1766, O 139, rest. Jasper 1900.
 Týž, Palác s terasou a figurální stafáží, inv. č. KE 1770, O 143, rest. Jasper 1900.
 Týž, Nádvoří paláce s figurální stafáží, inv. č. KE 1788, O 161, rest. 1900 Jasper.
 Týž, Palác se schodištěm a figurální stafáží, inv. č. KE 1789, O 162, rest. Jasper 1900.
 Týž, Palác s loveckou společností I, inv. č. KE 1796, O 169, rest. 1900 Jasper.
 Týž, Palác s loveckou společností II, inv. č. KE 1797, O 170, rest. 1900 Jasper.
 Týž, Přístav s orientálními kupci I, inv. č. KE 1758, O 131, rest. Jasper 1899.
 Týž, Přístav s orientálními kupci II, inv. č. KE 1823, O 196, rest. Jasper 1899.
 Týž, Přístav s orientálními kupci III, inv. č. KE 1832, O 205, rest. Jasper 1899.
 Týž, Pobřežní scéna s jezdce na velbloudu, inv. č. KE 1787, O 160, rest. Jasper 1900.
 Týž, Rybí trh na pobřeží, inv. č. KE 1798, O 171, rest. Jasper 1900.
 Týž, Přístavní scéna, inv. č. KE 1784, O 157, rest. Jasper 1900.
 Týž, Veselice a svatba ve flámské vesnici, inv. č. KE 1775, O 148, rest. Jasper 1899.
 Týž, Kirmes ve flámském městečku, inv. č. 1795, O 168, rest. Jasper 1900.
 Willem Augustin Minderhout (?), Krajina s převozem, inv. č. KE 1840, O 213, rest. Jasper 1900.
 Týž, Povož a jezdcí u řeky, inv. č. KE 1842, O 215, rest. Jasper 1900.
 Antohonie Mirou, Krajina se štvanicí na jelena, inv. č. KE 3208, O 348, rest. 1895 Jasper.
 Monogramista BS 1558, Vzkříšení Lazara, inv. č. KE 1030, O 101, rest. 1902 Jasper.
 Monogramista V: S. C., Marie Egyptská, inv. č. KE 1008, O 78, rest. 1897 Jasper, 1980 I. Příbylová.
 Týž, Po bitvě, inv. č. KE 2916, O 426, rest. jako předchozí případ.
 Nizozemský malíř konce 16. stol, Tanec sedláků, inv. č. KE 3178, O 349, rest. 1895 Jasper.
 Norimberský mistr Augustiniánského oltáře z r. 1487, Svatá Anna Samatřetí, inv. č. KE 3182, O 263, rest. 1897 Jasper, 1979 J. a D. Vachudovi.
 Václav Nosecký (Nosek), Josef vykládá faraonovi sny, inv. č. KE 1814, O 187, rest. 1899 Jasper.
 Justus van den Nypoort, Venkované v krčmě, inv. č. KE 1806, O 179, rest. Jasper 1899.
 Týž, Mystická obětní slavnost, inv. č. KE 1757, O 130, rest. Jasper 1899.
 Týž, Odpočívající Pan a jeho družina, inv. č. KE 1843, O 216, rest. Jasper 1899.
 Peeter van Overschee, Zátíší s kočkou a mrtvými ptáky, inv. č. KE 2897, O 85, rest. 1898 Jasper, 1963 F. Sysel.
 Franz Anton Palko, Ferdinand Julius, hrabě Toyer jako kardinál, inv. č. KE 2972, O 289, rest. 1895 Jasper.
 Jacopo Negretti zv. Palma il Giovane, kopie z r. 1667, Daniel ve lví jámě, inv. č. KE 1831, O 204, rest. 1902 Jasper.

Joachim Patenier, následovník, Krajina s odpočinkem na útěku do Egypta, inv. č. KE 3214, O 351, rest. 1895 Jasper.

Johann de Pay, Portrét Michaela Spenglera, inv. č. KE 3216, O 353, rest. 1895 Jasper, 1984 F. Sysel.

M. Placho, Květinové zátiší (Květiny ve váze), inv. č. 2254, O 408, rest. 1895 Jasper.

August Querfurt (?), Bitevní scéna, Inv. č. KE 2900, O 379, rest. 1899 Jasper.

Guido Reni kopie z doby okolo pol. 18. stol, Sv. František z Assisi, inv. č. KE 1858, O 233, rest. 1899 Jasper.

Kajetán Roos (Gaetano Rosa), Zvířata v krajině I, inv. č. KE 1826, O 199, rest. 1900 Jasper.

Týž, Pastýř se stádem, inv. č. KE 1754, O 125, rest. 1899 Jasper, 1981 E. Crhová.

Týž, Krávy a pes s pastýřem, inv. č. KE 1838, O 211, rest. 1902 Jasper.

Týž, Odpočívající stádo v krajině, inv. č. KE 1765, O 138, rest. 1900 Jasper, 1941 F. Petr.

Peeter Pauwel Rubens kopie z let 1666-67, Korunování vítěze, inv. č. KE 1015, O 90, rest. 1902 Jasper.

Peeter Pauwel Rubens kopie z 18. století, Svatá rodina se sv. Alžbětou a malým Janem Křtitelem, inv. č. KE 737, O 4, rest. 1895 Jasper.

Peeter Pauwel Rubens kopie z 18. století, Svatá rodina se sv. Alžbětou, sv. Zachariášem a malým Janem Křtitelem, inv. č. KE 1055, O 113, rest. 1902 Jasper.

Peeter Pauwel Rubens kopie z 19. století, Triptych se Snímáním z kříže, inv. č. KE 2110, O 259, rest. 1895 Jasper.

Carl Andreas Ruthart, Lvi a pardál v krajině, inv. č. KE 971, O 41, rest. 1899 Jasper, 1940 F. Petr, 1975 F. Sysel.

Týž, Vodní ptactvo ve skalnaté krajině, inv. č. KE 967, O 36, rest. 1899 Jasper, 1940 F. Petr, 1975 F. Sysel.

Jan van Scorel (?), Podobizna poutníka do Svaté země, inv. č. KE 3164, O 88, rest. 1898 Jasper, 1980 D. Schwarzová.

Gerard Seghers kopie z let 1666-67, P. Marie s Ježíškem a malým Janem Křtitelem, inv. č. KE 1782, O 155, rest. 1899 Jasper.

Severoitalský malíř okolo pol. 18. stol., Portrét ženy nesoucí ústřice, inv. č. KE 1807, O 180, rest. 1902 Jasper.

Týž, Portrét sochaře, inv. č. KE 1815, O 188, rest. 1902 Jasper, 1980 R: Ondráček.

Severský caravaggista druhé poloviny 17. stol, Sv. Jeroným, inv. č. KE 1772, O 145, rest. 1897 Jasper, 1995 M. Hamsík.

Bernardus van Schendel (Schijnd), Ateliér malíře, inv. č. KE 986, O 61, rest. 1898 Jasper.

Johann Heinrich Schönfeld, Camilius vydává falerským hochům nevěrné učitele, inv. č. KE 3236, O 362, rest. 1895 Jasper, 1940 F. Petr, 1967 F. S. Tvrký a D. Blažková.

Týž, Venuše ve dílně Vulkánově, inv. č. KE 3234, O 393, rest. 1895 Jasper, 1940 F. Petr, 1967 F. S. Tvrký a D. Blažková.

Týž, Gedeon zkouší své vojsko, inv. č. KE 1792, O 165, rest. 1902 Jasper, 1948 F. Petr, 1985 K. Veselý.

Johann Heinrich Schönfeld dílenská replika, Dido na pohřební hranici, inv. č. KE 1764, O 137, rest. 1899 Jasper, 1993 R. a M. Hamsíkovi.

Bartolomeus Spranger kopie kolem roku 1650, Hlavy dvou žen, inv. č. KE 2901, O 310, rest. 1895 Jasper, 1983 M. Černá.

Bartolomeus Spranger kopie z druhé třetiny 17. století, Venuše a Amor, inv. č. KE 1007, O 77, rest. 1898 Jasper, 1993 V. Frömlová.

Henrick van Steenwyck st, Společnost na italské piazzě, inv. č. KE 1812, O 185, rest. 1902 Jasper, 1982 M. Černá.

Středoevropský caravaggista druhé pol. 17. stol., Peníz daně, inv. č. KE 1781, O 154, rest. 1899 Jasper.

Středoevropský malíř 2. pol. 17. stol a pomocník (?), Válečník před Diem, inv. č. KE 2985, O 395, rest. 1895 Jasper.

Středoevropský (?) malíř 2. pol. 17. stol, Davidův triumf, inv. č. KE 2992, O 418, rest. 1900 Jasper.

Středoevropský malíř poslední čtvrtiny 17. stol, Bitva s Turky u Vídně v r. 1683, inv. č. KE 2973, O 315, rest. 1895 Jasper.

Středoevropský malíř první čtvrtiny 18. stol, Krajina s pocestnými na okraji lesa, inv. č. KE 1786, O 159, rest. Jasper 1900.

Středoevropský malíř první pol. 18. stol, Krajina se zříceninou I, inv. č. KE 1805, O 178, rest. Jasper 1899.

Týž, Krajina se zříceninou II, inv. č. KE 1820, O 193, rest. 1899 Jasper.

Týž, Noční krajina v měsíčním svitu, inv. č. KE 1827, O 200, rest. Jasper 1900.

Týž, Krajina s okrouhlou věží, inv. č. KE 1834, O 207, rest. 1900 Jasper.

Středoevropský malíř první pol. 18. stol, Lesnatá krajina s potokem, inv. č. KE 976, O 48, rest. 1898 Jasper

Středoevropský (?) malíř první pol. 18. stol., Krajina s vodopádem, inv. č. KE 1779, O 152, rest. 1900 Jasper.

Středoevropský (?) malíř první pol. 18. stol, Krajina s vulkánem, inv. č. KE 1762, O 135, rest. 1900 Jasper.

Týž, Krajina s milosrdným samaritanem, inv. č. KE 1778, O 151, rest. 1900 Jasper.

Středoevropský malíř kolem r. 1750 (?), Lidová slavnost u jezera I, inv. č. KE 1846, O 219, rest. Jasper 1901.

Týž, Lidová slavnost u jezera II, inv. č. KE 1848, O 221, rest. Jasper 1900.

Týž, Lidová slavnost u jezera III, inv. č. KE 1863, O 238, rest. Jasper 1900.

Týž, Lidová slavnost u jezera IV., inv. č. KE 1865, O 240, rest. 1900 Jasper.

Středoevropský malíř kolem r. 1750 (?), Trosky antické architektury s figurální stafáží, inv. č. KE 1844, O 217, rest. 1900 Jasper.

Týž, Antická architektura s figurální stafáží, inv. č. KE 1845, O 218, rest. 1900 Jasper.

Týž, Barokní palác s figurální stafáží, inv. č. KE 1847, O 220, rest. Jasper 1900, M. Hamsík 1994.

Týž, Antická architektura (Colosseum?) s figurální stafáží, inv. č. KE 1861, O 236, rest. 1900 Jasper.

Týž, Antické zříceniny s figurální stafáží, inv. č. KE 1862, O 237, rest. 1900 Jasper.

Týž, Antické zříceniny s figurální stafáží, inv. č. KE 1864, O 239, rest. 1900 Jasper.

Středoevropský malíř, 2. pol. 18. stol., Zátíší s květinami a broskvemi, inv. č. KE 1808, O 181, rest. 1897 Jasper.

Týž, Zátíší s květinami a švestkami, inv. č. KE 1819, O 192, rest. 1897 Jasper.

David II Teniers, napodobitel, Pastorále, inv. č. KE 993, O 64, rest. Jasper 1898.

David II Teniers kopie z let 1666-67, Abrahamova zápalná oběť, inv. č. KE 991, O 62, rest. 1897 Jasper.

David II Teniers kopie z 1. pol. 18. stol., Dílna alchymistova, inv. č. 983, O 56, rest. 1898 Jasper.

Jan Thomas, Bakchův triumf, inv. č. KE 3195, O 312, rest. 1895 Jasper.

Týž, Bakchův průvod, inv. č. KE 3212, O 354, rest. 1895 Jasper.

Týž, Ježíšek s beránkem, malým Janem Křtitelem a andílkem. inv. č. KE 665, O 343, rest. 1895 Jasper.

Jan Thomas, připsáno, Koncert v přírodě, inv. č. KE 3211, O 104, rest. 1898 Jasper, 1962 F. Sysel.

Jean Thuilliers (Thieullieur), Kristus a Samaritánka u studny Jákobovy (Jan 4,4-26), inv. č. KE 981, O 71, rest. 1898 Jasper, 1993 M. Hamsík

Týž, Kristus s učedníky na cestě do Emauz (Mk 16, 12, Lk 24, 13-27), inv. č. KE 1003, O 71, rest. 1898 Jasper, 1993 M. Hamsík.

Tiziano Vecellio zv. Tizian, Apollo a Marsyas, inv. č. KE 2370, O 107, rest. 1902-03 Jasper, 1939-42 F. Petr, 1961-68 F. Sysel, 1992 F. Sysel.

Tiziano Vecellio zv. Tizian kopie okolo pol. 18. stol nebo po pol. 18. stol., Kající Maří Magdalena, inv. č. KE 975, O 47, rest. 1897 Jasper.

Tiziano Vecellio zv. Tizian kopie zu poč. 18. stol, cizoložnice před Kristem, inv. č. KE 1783, O 156, rest. Jasper 1899.

Lucas van Uden, napodobitel druhé pol. 17. stol, Krajina s figurální stafáží, inv. č. KE 1799, O 172, rest. 1900 Jasper.

Valentin de Boulogne kopie z období kolem pol. 17. stol., Hádka při hře v kostky, inv. č. KE 1849, O 222, rest. 1900 Jasper.

Pieter I van de Velden, kopie z počátku 18. stol, Pohled na Vlissingen, inv. č. KE 1825, O 198, rest. Jasper 1899.

Týž, Ztroskotání lodi, inv. č. KE 1836, O 209, rest. Jasper 1900, E. Crhová 1982.

Pieter Verelst (?), Muž čtoucí u svíčky, inv. č. KE 1809, O 182, rest. 1897 Jasper.

Týž, Žena u krbu, inv. č. KE 1818, O 191, rest. 1897 Jasper.

Paolo Caliari, zv. Paolo Veronese kopie z roku 1666, Judita s Hlavou Holofernovou, inv. č. KE 1027, O 100, rest. 1899 Jasper, 1984 K. Veselý.

Cornelis de Vos kopie z let 1666-67, Pomazání Šalamouna za krále, inv. č. KE 1028, O 87, rest. 1902 Jasper.

Jan de Vos a Jan van den Hoeck kopie z let 1666-67. Amor vincit omnia, inv. č. KE 2112, O 431, rest. 1900 Jasper.

Simon de Vos, Podobizna mladého muže, inv. č. KE 3192, O 342, rest. 1895 Jasper.

Jan Wildens, Krajina s pastýřem ovcí, inv. č. KE 1000, O 79, rest. 1898 Jasper, 1977 V. Frömlová, 1980 Crhová.

Frans Wouters, Diana a Kallistó, inv. č. KE 2797, O 186, rest. 1899 Jasper, 1967 F. Sysel.

Eduard Gerisch (1853-1915)

Eduard Gerisch je znám jako portrétista, pocházel z moravského Jevíčka, kde se narodil 14. března 1853 jako syn hodináře, možná to jej do budoucna předurčilo pro pečlivou a přesnou práci restaurátora. V letech 1879-1882 studoval Akademii výtvarného umění (Akademie der Bildenden Kunst) ve Vídni, v letech 1881-1882 nejprve malířství u Christiana Griepenkerla (historická malba). Po prodlužovaných zahraničních studijních pobytech pracoval od roku 1887 jako Kustod obrazové galerie (Gemälde Galerie) Akademie výtvarných umění. Spolu s profesorem Josefem Matyášem Trenkwaldem (1824-1897) se podílel (vypracoval návrh) na restaurování maleb *Přemyslovského cyklu* znojemské rotundy (1890). V roce 1907 vypracoval systém výuky pro restaurátorský kurz na Akademii ve Vídni, od roku 1908 pak sám

vedl kurzy restaurování (prosazoval přístup více respektující originalitu původního díla) dílo). Jako malíř nebyl příliš významný, daleko významnější je jeho činnost restaurátora obrazů a nástěnných maleb (např. od roku 1891 ve vídeňském dómu sv. Štěpána, deskového oltáře ve farním kostele v Bogeschdorfu (Karpáty, Rumunsko) v letech 1896-99). Jako restaurátor se v roce 1891 podílel na restaurování desáté arkády Brixenského dómu.⁸³ Svému učiteli Emilu Pirchanovi pomáhal při obnově nástropních maleb v jezuitském kostele v Brně. Umírá v Klosterneuburgu 18. července 1915.⁸⁴

Ve službách arcibiskupa Kohna v roce 1903 nahradil Victora Jaspera.

Přehledový seznam obrazů s Gerischovými restaurátorskými zásahy⁸⁵

Kroměříž

Venuše s Amorem a Vulkán, inv. č. KE 3190, O39, rest. 1903 Gerisch

Francesco da Ponte ml. zv. Francesco Bassano, kopie?, Trh v krajině, téhož kopie?, Zvěstování pastýřům, inv. č. KE 1785, O 158, rest. 1903 Gerisch.

Claes Pietersz. Berchem, kopie z Druhé pol. 17. stol, Italská krajina s pastevcí a zříceninou, inv. č. KE 1011, O 82, rest. 1903 Gerisch.

Claes Pietersz. Berchem. středoevropský napodobitel první pol. 18. stol, Krajina s jezdci, pastýřem a skotem, Inv. č. KE 1753, O 127, rest. Gerisch 1903.

Týž, Krajina s pastýřem a stádem, inv. č. KE 1756, O 129, rest. 1903 Gerisch

Jan van Buken, Hon na zajíce, Inv. č. KE 1761, O 134, rest. 1903 Gerisch.

Michiel Carrée, Pastýř se stádem, inv. č. KE 2896, O 358, rest. Gerisch 1903.

Týž, Stádo u napajedla, inv. č. KE 2890, O 373, rest. Gerisch 1900 (tento rok uveden pouze v nejnovějším katalogu kroměřížské obrazárny, Breitenbacher jej neuvádí).

Anthonis van Dyck, Anglický král Karel I. a jeho manželka Henrietta Marie, inv. č. KE 2372, O 406, rest. 1903 Gerisch, 1967 F. Sysel, 1976-1977 V. Frömllová.

Johann Anton Eismann, Bitva, inv. č. KE 1047, O 26, rest. 1903 Gerisch, degradována laková vrstva.

Johann Anton Eismann, dílna, Opevněné město (Obléhání La Valetty?), inv. č. KE 1048, O 27, rest. 1903 Gerisch, 1983 K. Veselý.

Flámský malíř kolem pol. 17. stol., Vznešená společnost na kraji vesnice, , inv. č. KE 969, O 37, rest. 1903 Gerisch.

Frans II Francken, Triumf Amfitrité a Poseidona, inv. č. KE 3201, O 31, rest. 1903 Gerisch, 1986 Jan Živný.

Frans II Francken, okruh, Svatba v káni galilejské, inv. č. KE 1043, O 121, rest. 1903 Gerisch.

⁸³ Srov. Karl Wolfsgruber, *Der Brixener Dombezirk*, Brixen 1986, s. 39.

⁸⁴ Allgemeines Lexikon der Bildenden Künste, bd. 13, 1920. Toman, I A-K (pozn. 74), s. 256-157. *Deutsch-österreichisches Künstler und Schriftsteller Lexikon*, Wien 1902, s. 55. *Die K. K. Akademie der Bildenden Künste in Wien in den Jahren 1892-1917*, Wien 1917. Tietze – Engelhart (pozn. 82). Práce pro arcibiskupa Kohna však není vůbec zmiňována.

⁸⁵ Seznam vytvořen dle katalogů: Breitenbacher – Dostál (pozn. 82). Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna. Katalog sbírky obrazů Arcibiskupského zámku v Kroměříži. Kroměříž 1998. S přihlédnutím k archivním dokumentům a restaurátorským zprávám. Jednotlivé položky jsou řazeny v abecedním pořadí jako v katalogu, po uvedení inventárního čísla následuje/následují rok/léta, kdy byl příslušný obraz restaurován a kým.

Guilliam Gabron zv. Toesten, Zátíší s ovocem a humrem, inv. č. KE 1042, O 120, rest. 1903 Gerisch, 1980 I. Příbylová.

Johannes Glauber, Hornatá jižní krajina, inv. č. KE 1851, O 225, rest. Gerisch 1903, M. Hamsík 1994.

Abraham Govaerts – následovník a Frans II Francken následovník, Krajina s Dianou a nymfami, inv. č. KE 3205, O 232, rest. 1903 Gerisch.

Josef Heintz ml, připsáno, Svatá Máří Magdaléna, Inv. č. KE 1036, O 114, rest. 1903 Gerisch.

Josef Hickel (Hickl, Hikl), Císař Leopold II., inv. č. KE 793, O 13, rest. 1903 Gerisch.

Hans Hoffmann, Dva blázni, inv. č. KE 3175, O 108, rest. 1903 Gerisch.

Holandský malíř 2. pol. 17. stol., Plachetnice u přístavu I, inv. č. KE 1012, O 83, rest. Gerisch 1903.

Italský malíř 1. pol. 17. stol (?), Portrét mladého muže (malíře Raffaella?), inv. č. KE 1039, O 356, rest. 1903 Gerisch

Jihoněmecký (Augsburský) malíř kolem r. 1535, Podobizna mladé dámy, inv. č. KE 3181, O 111, rest. 1903 Gerisch, 1980 D. Schwarzová.

Jan I van Kessel, Zátíší s citronem, inv. č. KE 3171, O 96, rest. 1903 Gerisch.

Victor Mahu (Mahue, Mahve), Kuřáci v krčmě, inv. č. KE 1857, O 231, rest. Gerisch 1903.

Renier (Regnier, Reiner) Meganck, Lesní krajina s pocestnými, inv. č. KE 1016, O 89, rest. Gerisch 1903, R. a M. Hamsíkovi 1994.

Týž, Krajina s jezerem, inv. č. KE 1018, O 92, rest. Gerisch 1903, M a R: Hamsíkovi 1994.

Jan Miel, kopie z 2. pol. 17. stol., Spící pastýřka, inv. č. KE 1024, O 102, rest. 1903 Gerisch.

Týž, Pastýř na koni, inv. č. KE 1026, O 105, rest. Gerisch 1903.

Willem (Guilliam, Gulielmus) Augustin Minderhout, Skupina jezdců před architekturou s jezdeckou sochou, inv. č. KE 1037, O 115, rest. Gerisch 1903, M. Hamsík 1994.

Týž, Palácová architektura s figurální stafáží, inv. č. KE 1040, O 118, rest. Gerisch 1903.

Týž, Jezdci před zámkem, inv. č. KE 1759, O 132, rest. Gerisch 1903.

Týž, Palác s terasou a figurální stafáží I., inv. č. KE 1803, O 176, rest. Gerisch 1903.

Týž, Palác s terasou a figurální stafáží II, inv. č. KE 1804, O 177, rest. Gerisch 1903.

Týž, Palác s terasou a figurální stafáží III, inv. č. KE 1816, O 189, rest. Gerisch 1903.

Týž, Palác s terasou a figurální stafáží IV., inv. č. KE 1817, O 190, rest. Gerisch 1903.

Peter I Neeffs, Interiér gotického kostela, inv. č. KE 973, O 43, rest. Gerisch 1903

Německý malíř 1: pol. 18. stol., Opevněné město u jezera, inv. č. KE 1824, O 197, rest. Gerisch 1903.

Justus van den Nypoort, Dva muži a mladá žena v krčmě, inv. č. 1050, O 29, rest. 1903 Gerisch.

Týž, Stará žena smaží lívance, inv. č. KE 1053, O 32, rest. 1903 Gerisch.

Paolo Pagani, Héraklés vyvádí Alkéstidu z podsvětí, inv. č. KE 1038, O 116, rest. 1903 Gerisch.

Týž, paridův soud, inv. č. KE 1041, O 119, rest. 1903 Gerisch, 1994 R. a M. Hamsíkovi.

Johannes Paur (Baur, Payer), Satyr a bakchantka s košíkem ovoce, inv. č. KE 2910, O 438, rest. 1903 Gerisch.

Rakouský malíř okolo r. 1750, Císařovna Marie Terezie, inv. č. KE 791, O 398, rest. 1903 Gerisch.

Týž, Císař Štěpán František Lotrinský, velkovévoda Toskánský, inv. č. KE 792, O 399, rest. 1903 Gerisch.

Johann Heinrich Roos (?), Pastýř se stádem I, inv. č. KE 105, O 30, rest. 1903 Gerisch.

Týž, Pastýř se stádem II, inv. č. KE 1054, O 33, rest. 1903 Gerisch.

Peeter Pauwel RUBENS kopie z druhé poloviny 17. stol., Stařena a chlapec se svíčkou, inv. č. KE 1853, O 227, rest. 1903 Gerisch.

Peeter Pauwel RUBENS kopie z druhé poloviny 17. stol., Lov na tygry, inv. č. 367, O 2, rest. 1903 Gerisch.

Herman Saftleven, Hornatá krajina s řekou, inv. č. KE 3179, O 106, rest. 1903 Gerisch.

Peter Snayers, Skupina uherských jezdců, inv. č. KE 1044, O 122, rest. Gesch 1903.

Bartolomeus Spranger připsáno, Salvátor mundi, inv. č. KE 3210, O 117, rest. 1903 Gerisch.

Středoevropský malíř konce 17. stol., Skalnatá krajina, inv. č. KE 1850, O 223, rest. 1903 Gerisch.

Středoevropský malíř kolem pol. 18. stol., Krajina s lovci, inv. č. 1013, O 403, rest. Gerisch 1903.

Středoevropský malíř kolem pol. 18. stol., Vyjíždka na lov, inv. č. KE 2256, O 390, rest. Gerisch 1903.

Týž, Návrat z lovu, inv. č. KE 2257, O 427, rest. Gerisch 1903.

Je až s podivem, že v žádném biografickém hesle či publikaci věnovaném Jasperovi a Gerischovi není zmínka o restaurování obrazů ze sbírky olomouckých arcibiskupů (samozřejmě vyjma studií věnujících se přímo tomuto tématu), ač jiné jejich restaurátorské aktivity uváděny jsou, zvláště s ohledem na kvantitu restaurovaných děl z arcibiskupské obrazové sbírky.

Jan Antonín Beck (1864-1937)

Jan Antonín Beck se narodil 19. dubna 1864, byl synem kroměřížského sochaře a řezbáře Antonína Tomáše Becka (1835-1908). Obecnou školu a nižší reálku navštěvoval v Kroměříži (mezi jeho učitele patřil Alois Kopetzky profesor kreslení Maxe Švabinského). V letech 1879-1887 pracoval v sochařské dílně svého otce. V roce 1884 odešel na radu svých učitelů do Vídně, kde byl přijat na Akademii výtvarných umění. V zimním semestru 1889/1890 studoval sochařství. Jeho profesory na akademii byli E. Hellner a Karl Kundmann. Ve čtvrtém roce studia při půlroční zkoušce obdržel jediný z 33 posluchačů speciální sochařské školy první státní cenu. Po sedmi semestrech studia si otec vyžádal jeho návrat do rodinné sochařské dílny v Kroměříži, Janu Antonínovi tak bylo znemožněno řádné ukončení studií absolutoriem. Od roku 1900 pracoval v Kroměříži jako samostatný mistr. Zemřel 9. dubna 1937 v Kroměříži, kde je také pochován.

J. A. Beck byl výborným kreslířem a znalcem slohů, často se podílel na výzdobě kostelů, např. V napajedelském kostele byly všechny sochařské práce zhotoveny podle jeho návrhů a v jeho kamenické dílně. Provedl také výzdobu kostelů v Pustiměři, Moravičanech, oltář Panny Marie Lurdské v kostele Panny Marie v Kroměříži atd. J. A. Beck je autorem pomníku Jana Amose Komenského pro Uherský Brod (1892). U kostela Panny Marie v Kroměříži stojí jeho socha sv. Václava. Pro živnostenskou výstavu pořádanou v Kroměříži v Květné zahradě vytvořil basreliéf kardinála Fürstenberga (1891), byl za to oceněn velkou stříbrnou medailí. Jeho dílem jsou také reliéfy dr. Riegra a K. Havlíčka Borovského umístěné na domech při náměstí v Kroměříži. Beckova busta Františka Palackého byla vytvořena pro náměstí v Chropyni.⁸⁶

V červnu 1894 nabídl Antonín Beck (s ohledem na odůvodnění předpokládám, že se jedná o Jana Antonína, pozn. aut.) jako sochař a kamenický mistr své služby arcibiskupu Kohnovi s tím, že se mu v poslední době nedostává zakázek a musí živit početnou rodinu (10 dětí), prosí proto o zakázky.⁸⁷ Bylo mu odpovězeno, že se při zadávání zakázek může ucházet.⁸⁸

Pro arcibiskupa Kohna vytvořil čtyři sochy faunů do rotundy v Květné zahradě, kteří velmi dobře doplňují raně barokní soubor šestnácti postav satyrů od Michaela Mandíka (kolem 1640 – 1694). Na nádvoří kroměřížského arcibiskupského zámku navrhl a provedl úpravu a sochařskou dekoraci balkonu (znak arcibiskupa Kohna nesený dvojicí putti) u vstupu do severovýchodního křídla zámku.⁸⁹

Ferdinand Neumann (1858-1924)

Ferdinand Neumann se narodil 31. ledna 1858 v Lednici na Moravě. Vystudoval Akademii výtvarných umění ve Vídni. Byl činný jako figuralista, architekt a řezbář. Vystavoval v Římě a ve Spojených Státech Amerických, kde získal zlaté medaile.

⁸⁶ Ludvík Páleníček, Výtvarné umění na Kroměřížsku a Zdounecku. Kroměříž 1940, s. 21-22. Toman, I A-K (pozn. 74), s. 47. Vilém Jůza – Ivo Krsek – Jaroslav Petřů – Václav Richter, Kroměříž. Praha 1963, s. 83-84. Páleníček, Za pochodní krásy (pozn. 72), s. 66, 99. Togner – Pavlíček, Sochařství a malířství 19. a 20. století (pozn. 81), s. 266-268.

⁸⁷ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1877, sign. 58/1-1, nefoliováno. Beck, Kroměříž 12. 6. 1894.

⁸⁸ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1877, sign. 58/1-1, nefoliováno. Kybast, Kroměříž 19. 6. 1894.

⁸⁹ Páleníček, Výtvarné umění (pozn. 86), s. 21-22. Jůza – Krsek – Petřů – Richter (pozn. 86), s. 83-84. Páleníček, Za pochodní krásy (pozn. 72), s. 66, 99. Togner – Pavlíček, Sochařství a malířství 19. a 20. století (pozn. 81), s. 268.

V Kroměříži měl sochařský závod. Zemřel v Kroměříži 28. prosince 1920. Zhotovil mramorové sousoší sv. Petra a Pavla a sv. Cyrila a Metoděje na Velehrad, hlavní oltář pro kapli na Radhošti, boční oltář z carrarského mramoru pro svatohostýnskou baziliku.

Pro arcibiskupský zámek vytvořil sochy archanděla Gabriela a Anděla strážce u balkonu na nádvoří, podílel se také na vybavení (židle, stoly) pro sněmovní stál kroměřížského zámku.⁹⁰

František Přeček (1863-1939)

František Přeček se narodil 28. října 1863 ve Šternberku. Jeho otec byl kostelním malířem, který při větších zakázkách spolupracoval s malíři z Mnichova a Vídně. Podle rodinné tradice se právě u jednoho vídeňského malíře Kuglera měl Gustav Přeček vyučit. Byl dekorativním malířem v historizujících slozích (zvláště barokním), restaurátorem fresek a figuralistou. Působil převážně na Kroměřížsku a Přerovsku. Vyzdobil zámecký kostel na Hukvaldech, zámeckou kapli ve Skaličce a Frýdlantě nad Ostravicí. Provedl výzdobu četných dalších kostelů (Zlobice, Zlín, Doloplazy, Křenovice, Velký Újezd, Benov u Přerova, Trenčín, Prievidza, atd.). Do některých kostelů zhotovil i oltářní obrazy (Hoštice, Lotrínkovice, Šumice, kaple v kroměřížském sirotčinci). Je autorem nástrojných alegorických malby v holešovském zámku, kterou provedl temperou. V letech 1888-1892 žil v Přerově. Zemřel 28. prosince 1939 v Bystřici pod Hostýnem. Vystavoval v roce 1908 na jubilejní výstavě v Kroměříži a pak roku 1927 v církevním oddělení výtvarnické výstavy ve Znojmě. Jeho syn František Přeček působil jako malíř krajín a figurativních obrazů.

Prováděl obnovu (přemalbu) freskové výzdoby rotundy v Květné zahradě (1900-1903) ve spolupráci s Gustavem Schmidtem (+ 1941). Restauroval fresky v arcibiskupském zámku. V Olomouci vyzdobil slavnostní sál arcibiskupské rezidence.

91

Na pracích pro Kohna se pak podíleli i mnozí další řemeslníci, firmy apod. Kohn dával přednost místním zájemcům, ale pokud to bylo potřeba, neváhal najmout i cizí

⁹⁰ Páleníček, Výtvarné umění (pozn. 86), s. 63. Prokop Toman, Nový slovník československých výtvarných umělců 2 L-Ž, Praha 1950, s. 200. Páleníček, Za pochodní krásy (pozn. 72), s. 54, 99, 126. Togner – Pavlíček, Sochařství a malířství 19. a 20. století (pozn. 81), s. 270-271.

⁹¹ Páleníček, Výtvarné umění (pozn. 86), s. 68. Toman, 2 L-Ž (pozn. 90), s. 325.

odborníky.⁹² Při jednotlivých zakázkách se vždy postupovalo formou soutěže (zakázka byla vyhlášena a zájemci měli zaslat své návrhy, často také sami uchazeči nabízeli arcibiskupovi své služby i bez vyzvání, např. truhlář František Kvapil z Kroměříže.⁹³

⁹² Srov. např. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1877, sign. 58/1-1, nefoliováno. Příklad seznamu možných uchazečů o zakázky srov. příloha

⁹³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57 1/1-2, f. 33rv. 18. 10. 1893; f. 34-35, 25. 10. 1893. V roce 1899 prosil arcibiskupa o další zakázky z důvodu hmotné nouze (početná rodina, nelehké období boje o zakázky). Arcibiskup Kohn mu odpovídá, že se může o zakázky ucházet (Kohn, 12. 6. 1899).

4 Restaurování obrazů a stavební úpravy v rámci olomoucké a kroměřížské arcibiskupské rezidence na přelomu 19. a 20. století

Ekonomická zajištění dovolilo Kohnovi zahájit poměrně náročné úpravy v obou hlavních rezidencích, v Olomouci i v Kroměříži.⁹⁴ Do svých služeb získal mladého vídeňského architekta Rudolfa Krieghammera, který většinu úprav projektoval sám, ale také ve spolupráci s dalšími. František Václav Peřinka označuje Kohnovy aktivity jako nové zkrášlení, kterého se dostalo zámku a jeho vybavení za "*umění a nádheru milovného arcibiskupa dra Kohna.*"⁹⁵

Restaurování obrazové sbírky⁹⁶

Jedním z nejvýznamnějších podniků arcibiskupa Kohn bylo restaurování rozsáhlého obrazového fondu zámku. V průběhu necelých deseti let došlo k restaurování téměř tří stovek obrazů. Tato snaha nebyla samoúčelná. Krieghammer pracoval na úpravě tří velkých místností ve druhém patře severovýchodního křídla, které se měly změnit na obrazovou galerii (1899). Obrazy měly být instalovány galerijním způsobem a počítalo se zpřístupněním veřejnosti.⁹⁷ Pro olomouckou a kroměřížskou galerii měla rozsáhlá restaurátorská akce realizovaná v letech 1895-1903 velký význam. Restaurátorské zásahy provedli vídeňští malíři Viktor Jasper a následně Eduard Gerisch. Oba tehdy zrestaurovali 287 obrazů z kroměřížského zámku a 26 z olomoucké rezidence.⁹⁸ Jako hlavní důvod této aktivity je uváděn právě záměr zbudovat diecézní muzeum – galerii.⁹⁹ Pro pohodlí návštěvníků galerie nechal v roce 1899 pořídit Kohn sedací nábytek *Milieu plyšem polštářené měřící v průměru 2m 40 cm* do obrazárny¹⁰⁰

⁹⁴ Srov. Togner – Zapletalová (pozn. 5), s. 62. Jemelková (pozn. 3), s. 51-53. Miláčková, Kroměřížská zámecká rezidence (pozn. 3), s. 47-50.

⁹⁵ František Václav Peřinka, *Dějiny města Kroměříže III. Místopis města Kroměříže, 1. část*, Zdounky 2000, s. 25.

⁹⁶ Přehled honorářů a seznamy obrazů podává ve své studii Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 110-133, proto v této kapitole většinou nebudou uváděny (případně na ně bude odkázáno), aby se tato kapitola nestala jejím opisem. Důraz bude kladen na archivní dokumenty, které sice Breitenbacher znal, ale jejich konkrétní citace neuvádí (pouze dataci).

⁹⁷ Srov. O. Zatloukal (red.), *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži* (pozn. 56), s. 36-37

⁹⁸ Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 129. P. Zatloukal (ed.), *Muzeum umění Olomouc 1951-2011* (pozn. 49), s. 40.

⁹⁹ Ladislav Daniel, obrazárna, in: Ladislav Daniel et al., *Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009, s. 168.

¹⁰⁰ Nabídku dodala čalounická dílna Marie Karáskové z Kroměříže (a to za 160 zl.), také firma Victor Mayer & Fitzek z Prahy, která nabízela varianty v rozmezí 300 – 440 zl za kus. Vybrána byla nakonec dražší varianta – firma Mayer & Fitzek. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-13, nefoliováno.

V roce 1894 dostával plán na restaurování arcibiskupské obrazové sbírky konkrétnější podobu. Nejprve bylo nutné najít vhodné a zkušené restaurátory, kterým by mohl být úkol svěřen. Osloven byl Hanuš Schwaiger (1854-1912),¹⁰¹ který si rozhodl stanovit velmi náročné podmínky: 70 zl za obraz bez ohledu na jeho skutečný stav, stolařské, čalounické apod. práce měl vykonat někdo jiný, v Olomouci vyžadoval přiměřenou pracovnu s přímým slunečním světlem a k tomu byt pro svoji rodinu od 8. prosince do poloviny února 1895. Opravil by 5- 6 obrazů sám a na další opravy by vyučil nějakého arcibiskupova zaměstnance. V polovině února totiž musí odjet připravovat svoji výstavu do Berlína.¹⁰² Nepřekvapí, že takové požadavky byly dosti přehnané a Krieghammer natož Kohn jeho účast tedy odmítli.¹⁰³ Navíc Schwaigerova představa, že by po něm převzal restaurování arcibiskupský sluha, kterého by zaučil, nedává předpoklad kvalitního provedení.

Není sice známo, kdo doporučil Krieghammerovi Victora Jaspera, ale ten se jej s Kohnovým souhlasem dovolil oslovit. Jasper ještě na konci roku 1894 projevil zájem o tuto zakázku. Cenu předběžně stanovil na 50 – 70 zl (upřesněna bude podle stavu obrazu), obrazy bude restaurovat ve Vídni a asi do 1. dubna by mohl mít první část.¹⁰⁴ Krieghammer neváhal, sdělil situaci arcibiskupu Kohnovi a ihned navrhl sedm obrazů z Olomoucké rezidence k restaurování a přiložil seznam obrazů z Olomouckého depotu.¹⁰⁵

Kohn s návrhem souhlasil, ale požadoval, aby vždy byl stanoven konkrétní předběžný rozpočet (obával se případného "nenadálého" předražení zakázky), přál si, aby byly restaurátorem přehlédnuty a opraveny všechny obrazy, které byly pořízeny

¹⁰¹ Hanuš (Jan) Schwaiger (28. 6. 1854-17. 6. 1912) pocházel z Jindřichova Hradce, do Vídně byl poslán na studia na obchodní akademii, nadchl se pro umění a otec mu dovolil studia na malířské akademii, 1879 vstoupil do Trenkwaldova ateliéru, kde byl do roku 1880, 1891 se přestěhoval do Bystrice pod Hostýnem (posléze spíš letní byt), od roku byl 1901 profesorem na akademii umění v Praze. Srov. Toman, 2 L-Ž (pozn. 90), s. 443-444. František Xaver Šalda, Tři smrti: Winter, Schwaiger, Sládek, in: *Kritické projevy 9. 1912-1915*. Praha: Československý spisovatel, 1954. s. 59-66.

¹⁰² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 40rv. Schwaiger, 26. 11.

1894. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 112-113.

¹⁰³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 41-44v. Krieghammer, 2. 12. 1894; f. 45r. Kohn, 7. 12. 1894.

¹⁰⁴ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 46rv. Jasper, 30. 12. 1894; f. 47, Jasperova vizitka.

¹⁰⁵ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 48-50. Krieghammer, 7. 1. 1895. Krieghammer navrhl pouze sedm obrazů, protože ostatní považoval za nevystavitelné (neměly dostatečnou kvalitu). Seznam srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. LXXX.

v Římě. Vyslovuje také přání, aby Krieghammer nechal zhotovit rámy na obrazy, které budou zavěšeny v Kroměřížském zámku.¹⁰⁶

Krieghammer proto pozval Jaspera přímo do Olomouce, aby si mohl obrazy prohlédnout na místě a bylo možná tak sestavit podrobnou smlouvu, připojil seznam obrazů v kroměřížském depotu (v něm cenné obrazy podtrhl jednou, zvláště cenné pak dvojitě – např. Rubensův následovník, Portrét muže s vousy, van Dyckův následovník, Portrét starého muže, Portrét mladého muže). Obrazy doporučoval zavěsit do místností dle vhodnosti (účelu místnosti), ostatní pak do pokojů v II. patře, kterou jsou obráceny do Podzámecké zahrady a tak by na ně nedopadaly tolik přímé sluneční paprsky. Pokud by některé obrazy nebylo možné zavěsit, tak navrhuje jejich umístění na strop (zasazené do štku nebo dřeva). Zevrubně restaurovat doporučoval pouze ty obrazy, u které budou umístěny ve významných místnostech (reprezentační účely), u ostatních obrazů měly být provedeny pouze nejnutnější opravy, aby zůstaly zachovány.¹⁰⁷

V seznamu z února 1895 (po Jasperově návštěvě) byl vytvořen seznam 46 kroměřížských obrazů, které měly být zaslány k restaurování do Vídně, 9 pak mělo být restaurováno přímo na místě. Z Olomouce mělo být restaurováno 16 obrazů ve Vídni a 9 namístě. Celkem tedy mělo být restaurováno 80 obrazů v předběžné hodnotě 3 251 zlatých. Příliš poškozené obrazy (Vjezd kardinála Troyera do Olomouce a několik císařských portrétů) dodány do Vídně nebyly.¹⁰⁸ Plánovaná suma se pak samozřejmě navyšovala o výdaje na dopravu.¹⁰⁹

Arcibiskup Kohn k tomu dodal požadavek, aby Jasper zajistil zabalení obrazů na své náklady, který mu pak bude ale proplacen. Dále stanovil dvě podmínky: Jasper musí vykonat restaurování obrazů sám (nesmí dojít k substituci, tedy vykonání práce někým jiným) a opravené obrazy budou prohlédnuty jiným odborníkem, který zhodnotí kvalitu provedených zásahů. Krieghammera upozornil, že má nechat restaurovat jen obrazy určené pro zámecký salon a ostatní až později.¹¹⁰ Po návštěvě Jaspera Kroměříží a

¹⁰⁶ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 52r. Kohn, Olmütz 15. 1. 1895. Narážka na v Římě zakoupené obrazy by mohla znamenat, že nebyly v příliš dobrém stavu, a to buď už při zakoupení, nebo mohly být poškozeny při dovozu či uschování v depozitáři. Togner – Zapletalová (pozn. 5), s. 67-68.

¹⁰⁷ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 53-56. Krieghammer, 24. 1. 1895. Seznam srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. LXXXI

¹⁰⁸ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 64r. Jasper, 19. 2. 1895.

¹⁰⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 71-72. Krieghammer, 20. 1. 1895. Seznam srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. XXXV-XXXIX.

¹¹⁰ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 2. Kohn, 26. 2. 1895.

Olomouci byl sestaven seznam obrazů určených k restaurování a postupně byly, ale ne všechny, Jasperovy dodány.¹¹¹

Restaurátorské práce se tak úspěšně rozběhly. Kohn vždy bedlivě sledoval, a pokud měl pochybnosti či připomínky, jak je patrné výše, žádal nápravu.¹¹² Zachovaly se také návrhy rozmístění obrazů v trůním sále, v jídelně.¹¹³

V červnu 1895 měla dorazit první várka restaurovaných obrazů,¹¹⁴ Kohn však trval na své podmínce, že před převzetím a hlavně proplacením zakázky bude tato prohlédnuta a zhodnocena odborníkem. V červenci 1895 proto byl osloven vídeňský malíř a obchodník s umění R. E. Canzi, ten souhlasil, požádal o honorář a přislíbil provést kontrolu.¹¹⁵ Požadavek kontroly však urazil Jaspera, který přímo arcibiskup Kohnovy sdělil, že daný člověk, který takto bude spolurozhodovat o vyplacení honoráře, mu není znám, proto pochybuje, že tento člověk má o restaurátorské práci valné povědomí a hlavně, že nemůže tušit, v jakém stavu byly obrazy před vlastním restaurováním. Navíc Jasper uvedl, že o této podmínce ve smlouvě (s Krieghammerem) nebylo ani zmínky.¹¹⁶ Kohn tedy ihned žádal vysvětlení. Ukázalo se, že ve smlouvě, kterou Krieghammer sepsal, vypustil onu část o kontrole, Breitenbacher se domnívá, že tak učinil, protože se obával, aby Jaspera neurazil, což by bylo velmi pravděpodobné.¹¹⁷ Krieghammer přiznal, že tuto podmínku sdělil Jasperovi až později. Navíc, že osobně byl přítomen v Jasperově ateliéru a může potvrdit jeho kvalitu a tedy, že je až překvapující jak se mu obrazy podařilo zrestaurovat a snad ani není možné zjistit nějaké nedostatky.¹¹⁸ Jenže tato odpověď Kohna neuspokojila, vytkl tedy Krieghammerovi, že svévolně nedodržel jeho nařízení z 26. února 1895, takové jednání odmítl a zdůraznil, že se nesmí opakovat. Na kolaudaci trval, ale dovolil vyplatit honorář.¹¹⁹ Práce se však nezastavili, naopak, Kohn navíc vyjádřil přání, aby byl vytvořen katalog.¹²⁰

¹¹¹ Srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 114-115, s. LXXXII-LXXXIV.

¹¹² Srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 115.

¹¹³ Viz Příloha.

¹¹⁴ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 10. Krieghammer, 12. 6. 1895.

¹¹⁵ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 13. R. E. Canzi, 11. 7. 1895.

¹¹⁶ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 14-15. Jasper, 15. 7. 1895.

¹¹⁷ Srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 117.

¹¹⁸ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 19-20. Krieghammer, 31. 7. 1895.

¹¹⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 22. Kohn, 3. 8. 1895.

¹²⁰ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 28. Kohn, 2. 11. 1895.

Kohna však určitě potěšil článek od Theodora von Frimmela (1853-1928) o obrazových sbírkách v Olomouci a Kroměříži,¹²¹ který zaslal Krieghammer.¹²² Ten také v listopadu chválil Jasperovu práci a potvrzoval, že už všechny obrazy mají být opraveny.¹²³ Jenže mezi tím si Kohn nechal zhotovit posudek na opravy (posuzovat není znám), z nějž vyplynulo, že jsou tam patrné chyby a některé obrazy byly pouze "technicky opraveny", na dalším, že se objevují jakési chyby v barevné vrstvě "skizzenhafte Farebenauftragung" a jeden obraz měl chybět úplně.¹²⁴

Krieghammer v odpovědi na Kohnovy výtky mimo jiné odpověděl, že restaurování je podmíněno současným stavem obrazu a tedy, že ne vždy je možné obnovit jeho původní vzhled, protože by to znamenalo přemalbu obrazu, k té se přistupuje v případě, že je obraz mechanicky poškozen. Proces restaurování obrazu je dlouhodobý a vyžaduje umělecký cit. Cílem je zachování původní malby a přemalba je až nejzazší řešení.¹²⁵ Je evidentní, že Krieghammer měl o moderních restaurátorských přístupech velmi dobré povědomí, proto obhajoval Jasperovy restaurátorské zásahy, i když arcibiskupovy připadaly jako málo povedené. Bylo pravděpodobně velmi náročné přesvědčovat arcibiskupa, který vyžadoval, aby za své peníze dostal co nejlepší dílo. Kohn byl velmi nedůvěřivý, vyžádal si předložit Jasperovy účetní doklady, protože měl obavu, že ne všechny peníze, které jsou na Jaspera účtovány, jsou mu skutečně vyplaceny.¹²⁶

Restaurování však pokračovalo nadále,¹²⁷ Jasper několikrát navštívil Kroměříž, aby obrazy osobně přehlédl a domluvil se na dalším postupu prací. Zásluhy architekta Krieghammera jsou nesporné, ale pravděpodobně se necítil Kohnem dostatečně uznáván a možná i ohodnocen. V roce 1897 se Krieghammer rozhodl opustit místo arcibiskupského architekta. Jeden z posledních dokumentů ve věci obrazárny před jeho odchodem je návrh ohledně uspořádání nové galerie ve druhém patře, počty obrazů,

¹²¹ Th. Frimmel, Aus den Gemäldesammlungen in Olmütz und Kremsier, Kunstchronik. Wochenschrift für Kunst und Kunstgewerbe, VII. Jahrgang, 1895/96, Nr. 1. 10. October, s. 4-8.

¹²² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 29-30. Krieghammer, 9. 11. 1895; f. 34-37 výtisk Kunstchronik.

¹²³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 36-37. Krieghammer, Kremsier 29. 11. 1895.

¹²⁴ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 39. Kohn, Olmütz 9. 12. 1895.

¹²⁵ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 40-41. Krieghammer, Kremsier 16. 12. 1895.

¹²⁶ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 47. Kohn, Olmütz 19. 12. 1895.

¹²⁷ Seznamy obrazů určených k opravě pro rok 1896 srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. LXXXV-LXXXVIII

kteře Jasper byly/budou v pláňované galerii umístěny. Pro zavěšení obrazů stanovuje tři požadavky: 1. pokud možno symetrické uspořáání, 2. obrazy budou seskupovány podle tématu, nebo školy, zvláště bude brán zřetel na náboženské obrazy, 3. nejceňnější obrazy budou umístěny na nejvýznačnějších místech.¹²⁸

Další jednání proto vedlo samo kroměřížské ředitelství arcibiskupských statků za přísného Kohnova dohledu. Můžeme se domnívat, že se pokračovalo v Krieghammerových intencích. Obrazy nebyly na restaurování posílány nahodile, ale už u smlouvy s Jasperem je připojen plánec jejich umístění (Trůní sál a jídelna) s poznámkou kdy byly/budou restaurovány.¹²⁹

Když se v roce 1898 vrátily restaurované obrazy z Vídně, nařídil Kohn, aby je kontroloval jak inženýr Kybast tak majordomus Karel Lorenz.¹³⁰ Kohnova charakteristická nevěřivost zaměstnancům byla zapříčiněna zkušenostmi z doby episkopátu arcibiskupa kardinála Fürstenberga, kdy docházelo čas od času k obohacování se zaměstnanců na úkor arcibiskupa. I proto si Kohn přál, aby se zaměstnanci kontrolovali navzájem.¹³¹ Kybast záhy sdělil, že na základě prohlídky konstatuje, že obrazy byly dobře zrestaurovány a Kohn schválil vyplacení peněz. Ve zprávě však také uvedli, že jeden obraz (dívka nesoucí světlo) schází.¹³² Kohn se rozhodl vést soudní proces s tehdejšíím zatímním zámeckým správcem, ale obraz se mu nepodařilo získat zpět.¹³³ V důsledku této události bylo přísně nařízeno obrazy prohlížet a kontrolovat svědomitě, kus po kuse. Raději pomaleji a pořádně, než rychle a s takovými chybami. Kohn zdůraznil, aby si uvědomili, že se jednalo o umělecké dílo prvotřídní kvality, které se ztratilo.¹³⁴

U smlouvy pro Jaspera na rok 1899 je opět připojen nákras umístění restaurovaných obrazů (opět Trůní sál a jídelna, včetně datace restaurování obrazů).¹³⁵ V červenci 1899 zaslal Jasper poznámky o obrazech, které restauroval. V seznamech uvádí téma obrazu, autora a signaturu (pokud existovala),¹³⁶ které mohly být užitečné

¹²⁸ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 75-76. Krieghammer, 31. 1. 1897.

¹²⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 24-25. 21. 1. 1898.

¹³⁰ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 122. Kohn, 27. 7. 1898.

¹³¹ Srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 120.

¹³² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 123. Kybast, 2. 8. 1898.

¹³³ Srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 120-121.

¹³⁴ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 136. Kohn, 19. 8. 1898.

¹³⁵ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 27-28. 29. 3. 1899.

¹³⁶ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 159-165 Jasper, 16. 7. 1899. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. XC-XCII

při plánovaném sestavování plánovaného katalogu. Kohn byl s postupem prací spokojený a přál si pokračovat s úpravou prostor pro potřeby galerie.¹³⁷

Při jedné z dalších zakázek na restaurování poškozených obrazů byl Jasper dotazován, zda poškozené obrazy budou vráceny v původní nebo jiné velikosti.¹³⁸ Což by napovídalo situaci, že Jasperovi nebyl dáván žádný rozměr předem (tj. aby obrazy cíleně upravoval), ale respektoval se jeho přístup.

Stále však platila ona podmínka kontroly kvality restaurátorských zásahů. Sice kontroloři byli běžní zaměstnanci arcibiskupství, nikoliv specialisté na restaurování, přeci však ne vždy byli spokojeni. V březnu 1900 byl Jasper požádán o revizi zasláné opravené rytiny.¹³⁹ V průběhu roku se Jasper opakovaně hlásil o další zakázky, ale bezvýsledně.¹⁴⁰

V únoru 1901 opět Jasper žádá o další zakázky.¹⁴¹ V odpovědi mu bylo sděleno, že musí vyčkat dalšího rozhodnutí.¹⁴² Vzhledem k tomu, že ředitelství v dubnu obrátilo na pražského restaurátora Karla Stopfera¹⁴³ a vídeňského restaurátora Eduarda Gerische¹⁴⁴ s dotazem, zda by měli zájem o zakázku restaurování obrazů a za jakých podmínek, je evidentní, že bylo s Jasperovou prací nespokojené. Ovšem ona nespokojenost neměla původ v nekvalitnosti, ale hlavně v ceně. Arcibiskup byl zvyklý na vše vypisovat soutěž, aby dosáhl co nejnižší ceny a Jasper mu připadal drahý.

Zatímco Stopfer ani neodpověděl, Gerisch projevil zájem.¹⁴⁵ Byl proto požádán o předběžný rozpočet.¹⁴⁶ Gerisch buď neodpověděl, nebo se odpověď nedochovala, ale zakázka byla nakonec zase svěřena Jasperovi.¹⁴⁷ Záhy byl s opravou hotov a postupně dodal obrazy zpět do Kroměříže (v srpnu roku 1901 se v Kroměříži konal Sjezd katolíků olomoucké arcidiecéze a všech československých zemí,¹⁴⁸ byly tedy nejdříve žádány obrazy, které patřily do místností, které byly určené pro významné návštěvy).¹⁴⁹ Na začátku září musel přijet Jasper osobně do Kroměříže, aby opravil obraz Vjezd

¹³⁷ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 175. Kohn, 22. 11. 1899.

¹³⁸ Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 120-123-124.

¹³⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 218. Kybast, 29. 3. 1900.

¹⁴⁰ Srov. např. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 219, 220. Jasper, 2. 4. 1900.

¹⁴¹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 245. Jasper, 10. 2. 1901.

¹⁴² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 246. Kybast, 18. 2. 1899

¹⁴³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 247. Kybast, 4. 2. 1901.

¹⁴⁴ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 248. Kybast, 14. 4. 1901.

¹⁴⁵ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 249. Gerisch, 20. 4. 1901.

¹⁴⁶ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 250. Kybast, 30. 4. 1901. O rozpočet byl požádán i Stapfer, srov. ibidem, f. 252, Kybast, 17. 5. 1901 a následující.

¹⁴⁷ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 252. 28. 6. 1901.

¹⁴⁸ Srov. Jonová, Theodor Kohn, kníže-arcibiskup olomoucký (pozn. 7), s. 100-107.

¹⁴⁹ Srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 124-125.

kardinála Troyera do Olomouce, který byl po cestě z Vídně poškozený. Ředitelství však s opravou nebylo spokojeno, kaz na obraze neopravil. Vyplacení honoráře proto bylo pozastaveno. Jasper přislíbil doopravit vše, až bude zase v Kroměříži.¹⁵⁰

Za této situace není divu, že při domluvě honoráře za práci na rok 1902 se ředitelství dotazovalo na případnou slevu.¹⁵¹ Jasper slevu odmítl s odůvodněním, že měl minule vyšší vydání za obrazy, u kterých musel provést rentoaláž, aniž směl navýšit honorář.¹⁵² Jasper tedy smlouvu sice obdržel,¹⁵³ ale když po dokončení zakázky žádal o další obrazy na rok 1902,¹⁵⁴ nebylo mu vyhověno, že už se s tím v rozpočtu na daný rok nepočítá.¹⁵⁵ V listopadu 1902 Jasper tedy požádal stanovení zakázky na rok 1903 a její zanesení do rozpočtu,¹⁵⁶ dokonce v lednu 1903 vyjádřil ochotu ke slevě, pokud bude zakázka velká jako celý návrh na rok 1901.¹⁵⁷ V přípisku na zadní straně dopisu, je Kleiberem uvedeno, že pro Jaspera již další zakázky nebudou, protože je bude přebírat Gerisch.¹⁵⁸ Sám arcibiskup Kohn výslovně odmítl dávat Jasperovi další zakázky.¹⁵⁹ Jasper se poté sice odmlčel, ale ne na dlouho.

Kohn se v roce 1903 rozhodl opět oslovit Eduarda Gerische. Nejprve byl dotázán F. Grieb, vrchní inspektor pojišťovny Riunione ve Vídni. Ten podal velmi příznivé hodnocení: kromě výčtu odborných kvalit, dvakrát podtrhl poznámku "billiger" (levnější).¹⁶⁰ Pro Kohna byla důležitá nejen odbornost, ale právě i finanční otázka, jak už bylo patrné výše, když poprvé Gerische oslovoval (tehdy však Gerisch požadoval vyšší obnos než Jasper). Ústřední ředitelství oslovilo Gerische s nabídkou na restaurování dvou obrazů "na zkoušku" a další si měl sám přijet prohlédnout do Kroměříže.¹⁶¹ Gerisch vyslovil zájem o zakázku.¹⁶² K restaurování byla určena díla

¹⁵⁰ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 252. 16. 9. 1901; f. 283, Jasper, 17. 9. 1901; f. 284, 19. 9. 1901.

¹⁵¹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 292. Kybast. 7. 3. 1902.

¹⁵² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 293-294. Jasper, 12. 3. 1902.

¹⁵³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 295-296. 14. 3. 1902.

¹⁵⁴ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 302-303. 3. 6. 1902; f. 305-306. 6. 6. 1902 a dále.

¹⁵⁵ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 304. 4. 6. 1902; f. 307. 16. 6. 1902 a dále.

¹⁵⁶ Srov. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 312. 4. 11. 1902.

¹⁵⁷ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 313. 25. 1. 1903.

¹⁵⁸ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 313v. 26. 1. 1903

¹⁵⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 3. 14. 2. 1903.

¹⁶⁰ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 3. 3. 2. 1903.

¹⁶¹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 4. 7. 2. 1903.

¹⁶² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 2. 14. 2. 1903.

z Trůnního sálu, jídelny, obrazy určené pro umístění v galerii a jedna malba pro hostinské pokoje.¹⁶³

Jasper se opět pokusil získat zakázku, když se mu nenabízely obrazy z Kroměříže, nabídl, že by restauroval obrazy z Hukvald.¹⁶⁴ I na to mu bylo odpovězeno negativně.¹⁶⁵ Po všech marných pokus napsal ještě arcibiskupu Kohnovi.¹⁶⁶ Ten však nařídil, aby bylo Jasperovi vyřízeno, že je věc už uzavřena.¹⁶⁷

Rok 1903 však byl kritický i pro samotného arcibiskupa Kohna, po tzv. Rectově aféře se v květnu 1903 projednával jeho případ v rakouském parlamentu. V létě dokonce musel jet vysvětlovat svoji situaci papeži Lvovi XIII. do Říma. Neměl tedy valné chutě řešit Jaspera, když už v této věci rozhodl. Když uvážíme, že arcibiskup Kohn se vždy snažil o co nejlevnější provedení zakázky, pak jeho naprostou nespokojenost s prací Jaspera dokazuje skutečnost, že při porovnání rozpočtu Gerische (5 800 K) a Jaspera (3 580 K),¹⁶⁸ sice Gerisch požadoval o 2 200 K více, ale zakázku obdržel. A ač Kohn nebyl odborník na restaurování obrazů, už jenom zpráva o tom, že Jasper zanechal zámeckému správci několik tub barev s žádostí, aby sám opravil poškozená místa, pokud nějaká na jím restaurovaných obrazech najdou, a zvolí sám barvu, která by se tam hodila.¹⁶⁹ Pokud to skutečně takto Jasper myslel, dokazuje to jeho neprofesionální přístup. Jasper tak sice nabízel nižší cenu, ale taky nižší kvalitu a to až v takové míře, že na některých obrazech evidentní chyby a nedodělky.

Kohn tedy nechal svěřit zakázku Gerischovi, ale požadoval, aby zakázka byla vyhotovena v co nejkratším čase.¹⁷⁰ Gerischovi byla tedy zaslána smlouva, ale na méně obrazů, než se původně předpokládalo.¹⁷¹ Zároveň byl Gerisch požádán, aby připojil své poznámky k restaurovaným obrazům pro chystaný katalog.¹⁷² K první várce obrazů

¹⁶³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 9-10. 1903.

¹⁶⁴ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 11. 8. 3: 1903

¹⁶⁵ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 12. 13. 3. 1903.

¹⁶⁶ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 22. 25. 4. 1903.

¹⁶⁷ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 23. 28. 4. 1903.

¹⁶⁸ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 36. 10. 7. 1903. Gerischův návrh srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. XCIII-XCV.

¹⁶⁹ Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 126.

¹⁷⁰ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 38. 16. 7. 1903

¹⁷¹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 39-41. 19. 7. 1903.

¹⁷² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 43. 25. 7. 1903.

poslal své poznámky v září¹⁷³ a k ostatním pak v říjnu 1903.¹⁷⁴ Kohn neměl připomínek a schválil Gerischův honorář.¹⁷⁵ Za zasláný honorář Gerisch poděkoval.¹⁷⁶ Tímto poděkováním se končí i jednání o restaurování obrazové sbírky v době episkopátu Theodora Kohna. Arcibiskup Kohn v prosinci 1903 byl povolán do Říma, kde posléze v březnu 1904 rezignoval. Obrazová galerie se tedy nerealizovala a z plánovaného katalogu, který měl vyjít tiskem, zůstal jen neúplný, rukopisný koncept.¹⁷⁷

Kohnův nástupce František Sáleský Bauer (1841-1915, biskup brněnský 1882-1904, arcibiskup olomoucký 1904-1915) v restaurátorských aktivitách v Kroměříži nepokračoval.¹⁷⁸ Profesor Jasper se mu opakovaně nabízel. Nejprve v září 1904 s tím, že před dvěma lety zasílal výhodnou nabídku na restaurování obrazů v Kroměříži a rád by ji realizoval.¹⁷⁹ Bylo mu odpovězeno, že se žádné restaurování obrazů z kroměřížské rezidence neplánuje.¹⁸⁰ Jasper se však nenechal hned odradit. V roce 1905 opět napsal Bauerovi, že se dříve podílel na restaurování obrazů v Kroměříži a dovoluje si mu proto nabídnout své služby.¹⁸¹ V Bauerově přípisu odpovědi je uvedeno, že se nic neplánuje.¹⁸² Později se zkusil zeptat generálního ředitelství arcibiskupských statků,¹⁸³ ale dostalo se mu opět odpovědi, že žádné restaurování obrazů v Kroměříži se

¹⁷³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 47. 16. 9. 1903.

¹⁷⁴ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 48. 12. 10. 1903.

¹⁷⁵ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 51. 21. 10. 1903.

¹⁷⁶ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 53. 5. 11. 1903.

¹⁷⁷ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Bilder Catalog), ff. 40. Práci na katalogu byl pověřen knihovník František Hrbáček (1847-1915), který však pro danou práci neměl nejlepší vlohy a potřebné znalosti. K práci na katalogu srov. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 134-142. Togner – Zapletalová (pozn. 5), s. 65. Prvním katalogem, který vyšel tiskem a byl dán k dispozici veřejnosti, se stal až katalog z pera Breitenbacherova a Dostálova. Srov. Breitenbacher – Dostál (pozn. 82).

¹⁷⁸ Bauer inicioval úpravy olomoucké rezidence, kde také většinou pobýval. Srov. Togner, *Biskupské a arcibiskupské sídlo* (pozn. 52), s. 70. Jan Římský, *Úryvky z pamětí sochaře Josefa Hladíka. Ke stému výročí jeho příchodu do Olomouce, Památkový ústav v Olomouci, Výroční zpráva 1992, Olomouc 1993*, s. 103-120.

¹⁷⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 54. 29. 9. 1904.

¹⁸⁰ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Gerisch), f. 55. 4. 10. 1904.

¹⁸¹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 314-315. 3. 6. 1905

¹⁸² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 315v. 6. 6. 1905.

¹⁸³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 316. 25. 4. 1905.

neplánuje.¹⁸⁴ Je tedy evidentní, že někdejší zakázka z doby episkopátu Theodora Kohna pro něj byla velmi lukrativní i zajímavá.

Následující arcibiskupové Lev kardinál Skrbenský z Hříště (1863-1938, arcibiskupem v Praze 1899-1916, arcibiskupem v Olomouci 1916-1920) a Antonín Cyril Stojan (1851 – 19023, arcibiskupem v Olomouci 1921-1923) vzhledem ke krátkosti jejich episkopátů žádné větší zásahy neiniciovali. Změna přišla až s arcibiskupem Leopoldem Prečanem (1866-1947, arcibiskupem v Olomouci 1923-1947), který byl nejen posledním arcibiskupem mecenášem a sběratelem, ale také nechal povolat restaurátora Františka Petra, aby zrestauroval obrazy ze zámecké obrazárny, protože některé měly být ve velmi špatném stavu.¹⁸⁵ Jednalo se tak o poslední aktivitu iniciovanou olomouckým arcibiskupem do záboru církevního majetku státem po roce 1948.

Stavební úpravy zámku a zahrad

V prostorách zámku došlo k stavebním úpravám jak z důvodu přání arcibiskupa na úpravu jeho apartmánů¹⁸⁶ (zimní byt arcibiskupa, ale nejen ten, také pokoje pro hosty apod.), tak také v souvislosti s plánem zřídit obrazárnu přístupnou veřejnosti a v neposlední řadě úpravou vstupu do severovýchodního křídla zámku.¹⁸⁷ Podobu měla také změnit okna, někdejší okna členěná na více tabulek, měla být nahrazena méně členěnými.¹⁸⁸ Kohn také nechal provést elektrifikace celého kroměřížského zámku.¹⁸⁹ Když František Botek v roce 1902 napsal: "*V Kroměříži opravena za uplynulého desetiletí již vlastně celá residence,*"¹⁹⁰ nepřeháněl.

¹⁸⁴ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 316v. 11. 5. 1907.

¹⁸⁵ Srov. Michaele Holá, Doc. František Petr (1884-1964) restaurátor. Diplomová práce FF UP, Olomouc 2013, s. 29-51.

¹⁸⁶ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-2, ff.1-165.

¹⁸⁷ Srov. Togner, Biskupské a arcibiskupské sídlo (pozn. 52), s. 70. Togner – Pavlíček, Sochařství a malířství 19. a 20. století (pozn. 81), s. 268. Jůza – Krsek – Petrů – Richter (pozn. 86), s. 84. Páleníček, Za pochodní krásy (pozn. 72), s. 33-34.

¹⁸⁸ Což mělo zlepšit celkový vzhled zámku (für das künftige Ausschendes Schlosses), možná také prosvětlit. Srov. ZA Opava, pob. Olmouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. F 57/1-1, f. 201-205 (včetně nákresů). Krieghammer, Kremsier 14. 6. 1895.

¹⁸⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. F 57/1-1, f. 231-232v (návrh). Krieghammer, Kremsier 30. 3. 1895

¹⁹⁰ Botek – Kleiber (pozn. 35), s. 90.

Úprava vstupu do severovýchodního křídla zámku

Arcibiskup Kohn nechal také výrazně pozměnit vstup do severovýchodního křídla zámku. V letech 1901-1902 zde byl vybudován pilířový portikus s balkónem a kuželkovou balustrádou, který byl samozřejmě doplněn Kohnovým arcibiskupským znakem.¹⁹¹ Autorství návrhu se připisuje Rudolfu Krieghammerovi,¹⁹² ale v archivu je dochován nedatovaný a nepodepsaný nákres s komentářem, který písmem odpovídá Františku Botkovi.¹⁹³ K návrhům se podrobně vyjadřoval i sám arcibiskup Kohn.¹⁹⁴ Kamenickou část zakázky realizoval Jan Antonín Beck (balustráda, znak arcibiskupa Kohna) a figurální složku (dvě sochy andělů stojících samostatně na soklech po stranách portiku) provedl sochař Ferdinand Neumann.¹⁹⁵

Přípravy začaly již v roce 1900. V červenci předložil Jan Beck detailní rozpočet s uvedením materiálů: pro přístavbu měl být použit rajnochovický pískovec, na sochařská díla jako Wassen mit Draperie, znak arcibiskupa pak hořický pískovec. Dvě figury andělů (archanděl Michael a Anděl strážce s dítětem) byly navrhovány z russischen Figurenstein (nejdražší varianta), případně se nabízela levnější varianta: pruský bílý kámen (preusichshen weissen Figurenstein) případně hořický pískovec.¹⁹⁶ O několik dní později připsal, že místo rajnochovického pískovce by bylo možné použít zašovský pískovec (mírně dražší).¹⁹⁷ Záhy žádal Ferdinand Neumann arcibiskupa Kohna o audienci, aby mu mohl ukázat modely soch pro Kroměříž a Skaličku.¹⁹⁸ V srpnu pak přibyla k návrhu varianta Laaserského mramoru (nejdražší) s tím, že zhotovení zakázky je možné do 9 měsíců od zadání.¹⁹⁹

¹⁹¹ Náskres původního stavu s letným návrhem. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 12.

¹⁹² Togner, Biskupské a arcibiskupské sídlo (pozn. 52), s. 70. Togner – Pavlíček, Sochařství a malířství 19. a 20. století (pozn. 81), s. 268.

¹⁹³ Role arcibiskupa sekretáře Františka Botka v tomto návrhu (jakož i v ostatních Kohnových aktivitách v oblasti umění) může být významnější, než se dosud uvádělo. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 11r. Nedatováno, nesignováno.

¹⁹⁴ Např. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 10r. Kohn, Kremsier 2. 6. 1900.

¹⁹⁵ Srov. Togner, Biskupské a arcibiskupské sídlo (pozn. 52), s. 70. Togner – Pavlíček, Sochařství a malířství 19. a 20. století (pozn. 81), s. 268. O. Zatloukal (red.), Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži (pozn. 56), s. 36-37. Samek uvádí jako autora soch archandělů Jana Neumann. Srov. Bohumil Samek, Umělecké památky Moravy a Slezska. 2. svazek J/N, Praha 1999, s. 223.

¹⁹⁶ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 29r-30r. J. Beck, Kremsier 8. 7. 1900.

¹⁹⁷ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 30r. J. Beck, Kremsier 11. 7. 1900.

¹⁹⁸ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 21rv. Neumann, Kremsier 15. 7. 1900.

¹⁹⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 63r. Beck, Kremsier, 12. 8. 1900.

V srpnu téhož roku pak Kohn schvaluje částky za vyhotovení balustrády, kuželek, svého znaku apod.²⁰⁰ A v říjnu přidává další připomínky a souhlasí s použitím ruského pískovce.²⁰¹ Nadále probíhala konverzace o podobě budoucích soch (zasílány modely), materiálu apod.²⁰² V květnu 1901 sděloval Ferdinand Neumann, že se mu přes všechnu námahu nepodařilo sehnat pískovec (Russischen Sandstein) v potřebné velikosti na plánované sochy.²⁰³ V červenci 1901 došlo k předběžnému schválení kamene ze Savonnières.²⁰⁴ Sochy byly nakonec realizovány z laaserského mramoru, který měl být vhodnější i vzhledem k povětrnostním podmínkám.²⁰⁵

Zimní byt arcibiskupa

Arcibiskup Kohn si nechal v letech 1893-1895 upravit architektem Krieghammerem několik místností v prvním patře východního křídla zámku na zimní byt. Jádrem se staly tři sousedící místnosti – audienční pokoj, pracovna a ložnice. V příjímácké místnosti (dnes Růžový salonek) se tehdy nacházela obrazárna. Obrazy našly po restaurování nové umístění ve druhém a třetím sále obrazárny ve druhém patře zámku. Stěny audienčního pokoje ozdobili tapetami z tmavě růžového damašku.

Obrazy Stavba archy Noemovy²⁰⁶ a Svatba v Káni Galilejské²⁰⁷ nechal Kohn převézt z Olomouce a zarámovat do zlacených rámců opatřených jeho osobním znakem. Do dnes se v pokoji zachoval koberec s vetkanými Kohnovým arcibiskupským znakem. Do vlastního zimního bytu se vchází dveřmi lemovanými těžkým vínově červeným sametem, nad vchodem je umístěn opět Kohnův osobní znak. Stěny pracovny jsou laděny do hněda, ložnice pak do zelena. Pracovna, kde se nachází socha Ruth podle Giovannioho Ciniselliho, je vybavena stylově nejednotným mobiliářem z 18. a 19. století. Soupravu hnědého vykládaného novorenesančního nábytku ložnice zakoupil Kohn v Římě. Součástí Zimního bytu byla soukromá kaple, také vlastní samostatná koupelna Na úpravách se podílelo více firem, řadu doplňků dodal Jan Skramlík (Möbel-Fabrik, Kunst-Tischlerei und Atelier für Decorationen J. Skramlík & Söhne, Prag). Historizující bílá kachlová kamna zdobí v ložnici reliéf mladého šlechtického kavalíra,

²⁰⁰ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 23. Kohn, Olmütz 20. 8. 1900.

²⁰¹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 31r. Kohn, Hochwalden 21. 10. 1900.

²⁰² ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 33rr.

²⁰³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 6. Neumann, Kremsier 21. 5. 1901.

²⁰⁴ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5, f. 70 – 71. červenec 1901.

²⁰⁵ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-5.

²⁰⁶ Srov. kapitola 5.

²⁰⁷ Leandro da Ponte zv. Leandro Bassano (?), Svatba v Káni Galilejské (inv. č. KE 830, O 7).

v pracovně kartuše s motivem žaludu.²⁰⁸ Kamna pro audienční předpokoj byla vyrobena ve Frýdlantu nad Ostravicí.²⁰⁹ Glazovaná kamna pak pocházela z Vídně.²¹⁰

Růžový salonek – audienční předpokoj

Obdélný příjímací sál sloužící k audienčním rozhovorům, byl dříve obrazárnou, arcibiskup Kohn jej nechal upravit jako předpokoj svého zimního apartmá. Jeho historizující interiér je (včetně vybavení a kachlových kamen) inspirován druhým rokokem.²¹¹ Iniciátora nerokokových úprav salonku připomínají erby Theodora Kohna na rámech obrazů, koberci a na garnyži nad vstupem do privátních arcibiskupských místností. Podlahy pokrývají stejně jako i v ostatních místnostech patra parkety dodané Ersten österr. Thüren-, Fenster- & Fussboden-Fabriks-Gesechllschaft z Vídně.²¹² Bílá kachlová kamna se zlaceným ornamentálním nerokokovým dekorem jsou zdobena erbem olomouckého biskupství.²¹³

Privátní kaple

Soukromá Kohna arcibiskupská kaple byla zřízena z chodby a vybavena velmi skromně. Hlavní oltář s trojdílným relikviářem je vložen do půlválcové uzavíratelné niky zdobené štukovými ornamenty s motivem mřížky a pásy. Na barokních parketách stojí bílá historizující kachlová kamna, v předsíni hnědá kamna shodného slohového původu.²¹⁴

Poradní sál

Novodobé označení tohoto obdélného sálu osvětlovaného třemi okny je připomínkou revolučního roku 1848, tento sál v době zasedání Ústavodárného říšského sněmu sloužil jako poradní místnost českých poslanců. Strop pokrývá obdélné štukové zrcadlo a jemný zlacený rokokový ornamentální dekor s motivem pásy a akantu. Na stěnách je zavěšeno 11 podobizen vybraných olomouckých biskupů a arcibiskupů.

²⁰⁸ Srov. Miláčková, Kroměřížská zámecká rezidence (pozn. 3), s. 47-49. O. Zatloukal (red.), Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži (pozn. 56), s. 60-61.

²⁰⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. F 57/1-1, ff. 149-169. Korespondence z let 1896-1897.

²¹⁰ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. F 57/1-2, f. 17rv. 27. 4. 1893.

²¹¹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. F 57/1-1, f. 223-225v. Kriehammer, Kremsier 31. 3. 1895.

²¹² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. F 57/1-2, f. 11-14r. Účet z 19. 4. 1893.

²¹³ Srov. Miláčková, Kroměřížská zámecká rezidence (pozn. 3), s. 47-49. O. Zatloukal (red.), Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži (pozn. 56), s. 60.

²¹⁴ Srov. Miláčková, Kroměřížská zámecká rezidence (pozn. 3), s. 47-49. O. Zatloukal (red.), Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži (pozn. 56), s. 61.

Baldachýn nad trůnem je pokryt znaky arcibiskupa Kohna. Novobarokní sedací nábytek, zdobený řezbami a zlacením a potažený červeným damašskem s červenožlutou portou, vznikl ve druhé třetině 19. století.²¹⁵

Sněmovní sál

Největší převýšený nárožní sál na zámku obdélného půdorysu. Za Kohna došlo k jeho elektrifikaci Františkem Křížíkem (1847-1941). Sál osvětluje osm závěsných a čtrnáct nástěnných lustrů z olovnatého skla. Barokní rám krbu z cetechovického a kararského mramoru byl doplněn v 19. století. Nástropní obrazy Františka Adolfa z Freenthalu (1721-1773)²¹⁶ restauroval Victor Jasper,²¹⁷ ale opět došlo ke kontrole, kterou provedl pražský umělec S. G. Riedl.²¹⁸ O restaurování obrazů ve velkém sálu se ucházel i Josef Klír (1860-1916), který v té době restauroval galerii hraběte Kaunice ve Slavkově, ale zakázka mu nebyla udělena.²¹⁹

O provedení prací spojených obnovou štukové výzdoby a zlacení se ucházel jak František Přeček z Kroměříže, Gustav Přeček z Olomouce, firma Haff a Píša z Prahy, Jan Novák z Kroměříže a Ferdinand Pieczka z Místku, s ženou po posledně jmenovaném bylo o zakázce jednáno.²²⁰

Ve spodní části stěn jsou umístěna zlacená zrcadla a konzolové stolky, doplněné za arcibiskupa Kohna historizujícími židlemi s jeho znakem.²²¹ Kohn sem dal umístit také svoji bustu od italského sochaře Oscara Spalmacha (1901), která se dnes nachází

²¹⁵ Srov. Miláčková, Kroměřížská zámecká rezidence (pozn. 3), s. 47-49. O. Zatloukal (red.), Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži (pozn. 56), s. 62.

²¹⁶ Jedná se o tři olejové obrazy na plátně, srov. J.K. [Jiří Kroupa], heslo č. 10 – 12, František Adolf z Freenthalu, Alegorie na rodovou devízu biskupa Maximiliána Hamiltona "Slona nobilitat virtus." in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 40-45.

²¹⁷ ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Restaurierung des grossen Saales), passim. Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny* (pozn. 4), s. 122.

²¹⁸ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11, f. 236 (Riedl, 14. 8. 1900), f. 241 (Riedl, 22. 9. 1900), f. 242 (Kybast, 24. 9. 1900).

²¹⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Restaurierung des grossen Saales), f. 69. 10. 11. 1899.

²²⁰ ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Restaurierung des grossen Saales), f. 122nn.

²²¹ ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. F 57/1-1, f. 225rv. Krieghammer, Kremsier 31. 3. 1895. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-8, nefoliováno. Zachovány jednotlivé cenové nabídky (stolaři Babek a Kvapil, sochařské práce – Neumann, práce na tapisériích: Paradeiser, Karasek) i vzorky potahů na židle. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-9, nefoliováno – úprava oken. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-11, nefoliováno – zrcadla. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-12, nefoliováno – skleněné lustry. Miláčková, Kroměřížská zámecká rezidence (pozn. 3), s. 49-50. O. Zatloukal (red.), Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži (pozn. 56), s. 64-67.

umístěna v rámci letního bytu arcibiskupa.²²² Zároveň si přál umístit do sálu pamětní nápis: CUNABULA CONSTITUTIONALISMI ANNO 1848 IN PATRIA INAUGURATI, QUIBUS TEMPORUM INIURIA NON PEPERCERAT, IMPENSIS CENTRUM MILIBUS CORONARUM ARGENTI IN SPLENDOREM PRISTINO MAIOREM DEDIT (IN MELIUS RETITUIT) THEODORUS. PRINCEPS ARCHIEPISCOPUS OLOMUCENSIS. ANNO 1900. Ten měl připomínat nejen Kohnovu záslužnou aktivitu, ale také zdůraznit jak velká (finanční) oběť to byla.²²³ Návrh na provedení tohoto nápisu v Laaserském (bílém) mramoru podal Ferdinand Neumann.²²⁴ Kohn nechal upravit nápis na: CUNABULIS ANNO MDCCCXLVIII INAUGURATI IN PATRIA CONSTITUTIONALISMI, QUIBUS TEMPORUM INIURIA NON PEPERCIT, SPLENDOREM PRISTINO MAIOREM RESTITUIT SUMTIBUS 100 000 CORONARUM ARGENTEARUM THEODORUS. PRINCEPS ARCHIEPISCOPUS OLOMUCENSIS ANNO MDCCC.²²⁵ Další návrhy podal Jan Cingroš z Olomouce a Jan Beck z Kroměříže.²²⁶

Kaple sv. Šebestiána.

Nachází se ve druhém patře zámku. Rokokový interiér nechal arcibiskup Kohn doplnit mobiliárem sestávajícím se z koberce položeného přes oltářní stupeň, lampou na věčné světlo a historizujícího malovaného okna s jeho znakem (dle signatury bylo vyrobeno u mnichovské firmy Mayer). Pro kapli dal arcibiskup Kohn zhotovit také nový historizující oltář z kararského mramoru, zhotovený v Římě roku 1899 Paolem Medici, který nahradil původní oltář od Františka Ondřeje Hirnleho. V roce 1998 byl však Mediciho oltář přesunut do farního kostela v Nedachlebovicích a do kaple sv. Šebestiána vrácen původní Hirnleho oltář.²²⁷

²²² Srov. Togner, Biskupské a arcibiskupské sídlo (pozn. 52), s. 70. O. Zatloukal (red.), Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži (pozn. 56), s. 68.

²²³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Restaurierung des grossen Saales), f. 100. 12. 11. 1900.

²²⁴ ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Restaurierung des grossen Saales), f. 102. 24. 11. 1900.

²²⁵ ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Restaurierung des grossen Saales), f. 106. 2. 12. 1900. Překlad: Kolébka, která stála u zrodu ústavy v roce 1848, nebyla ušetřena zranění, aby ji byl navrácen někdejší lesk a sláva dal na její obnovu 100 000 korun Theodor Kohn, kníže-arcibiskup olomoucký.

²²⁶ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11 (Složka Restaurierung des grossen Saales), f. 115. 16. 1. 1901.

²²⁷ Togner, Biskupské a arcibiskupské sídlo (pozn. 52), s. 70. Pavlíček, Sochařská výzdoba zámku (pozn. 57), s. 94. O. Zatloukal (red.), Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži (pozn. 56), s. 87. Zatloukal (chybně?) uvádí, že: Starší barokní oltář byl navrácen na své původní místo do Milotic.

Železná okna do kaple pak vyhotovil František Lukeš z Kroměříže v roce 1896.²²⁸ Kostelní lavice byly vyhotoveny za 443 zlatých 67 kr.²²⁹

Nová knihovna

Novou knihovnu nechal zřídit Kohnův předchůdce arcibiskupa kardinál Fürstenberg z bývalé manské registratury po zániku manských soudů (1869). Fürstenberg nechal zhotovit knihovní skříně, které původně nepokrývaly plochu celé dnešní knihovny, v obou rozích u čelní stěny zůstaly průchozí dveře do kanceláře arcibiskupského knihovníka a archiváře. Kohn nechal dveře zazdít a zaplnil prostor novými skříněmi vhodně doplňujícími již existující knihovní mobiliář. Nové skříně vyrobila truhlářská firma Josefa Bábka z Kroměříže (1895).²³⁰

Zahrady

Kohn věnoval svou pozornost také Květné a Podzámecké zahradě, které byly v nepříliš dobrém stavu. K tomu ještě v roce 1897 vyhořel arcibiskupský mlýn na Sladovnách, který však nebyl obnoven.²³¹

Podzámecká zahrada

V okolí vstupu do Podzámecké zahrady od náměstí byla naplánována změna oplocení²³² a sadových úprav atd. Zrekonstruován byl pavilon u rybníka v letech 1893-1895, na opravách kamenných figur se podílel A. Beck.²³³ Došlo k obnově skleníků.²³⁴ Vyvstal dokonce plán na zřízení lázní a adaptaci letohrádku, což se ale nerealizovalo.²³⁵

Květná zahrada

Již arcibiskup Fürstenberg dovoloval v Květné zahradě pořádat kulturním, společenským i osvětovým aktivitám. V tomto směru dále zašel jeho nástupce arcibiskup Kohn. Do roku 1899 nechával Květnou zahradu otevřenou veřejnosti, ale pak

²²⁸ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. F 57/1-1, f. 123-128. únor – květen 1896.

²²⁹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. F 57/1-1, f. 131-132, october – november 1896.

²³⁰ Srov. O. Zatloukal (red.), Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži (pozn. 56), s. 89. Josef Bábka vyhotovil i další čalounické práce pro arcibiskupa Kohna. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. F 57/1-1, f. 132, 30. 12. 1896.

²³¹ Lenka Křesadlová – Ondřej Zatloukal, Podzámecká zahrada, in: Ladislav Daniel et al., Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži, Kroměříž 2009, s. 119.

²³² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1875, sign. 57/8-17, ff. 337-364.

²³³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1875, sign. 57/8-7, ff. 71-107.

²³⁴ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1875, sign. 57/8-8, ff. 126-140.

²³⁵ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1875, sign. 57/8-15, ff. 313-320.

došlo ke změně.²³⁶ Zatímco na zámku měla vzniknout obrazárna přístupná veřejnosti, tak v Květné zahradě měla být rotunda přeměněna v diecézní muzeum: „*V museu tomto uchovány budou přede vším pamětihodné předměty přírodní neb výrobní, týkající se panství arcibiskupských, starožitnosti, jež jsou majetkem jednotlivých panství anebo jež časem nalezeny budou.*“²³⁷ Došlo k opravě palmového skleníku, oranžerie, vodovodu, vodotrysků.²³⁸

Pro účel zřízení diecézního muzea se začala opravovat – upravovat budova Rotundy. Muzeum mělo vystavit vedle umělecko-historických exponátů (např. přestavlký pravěký poklad z doby bronzové, polychromované kachle z chropyšského, modely provedených či projektovaných staveb, rostlinné a zvířecí otisky z moletínských pískovcových lomů apod.)²³⁹

Renovace byla započata úpravou prostoru před rotundou, kde byl umístěn pomník arcibiskupa kardinála Rudolfa Jana. V prosinci 1898 objednal arcibiskup Kohn ve frýdlantských železárnách kovovou bustu kardinála arcivévody Rudolfa Jana, které bylo v roce 1899 přivezeno z frýdlantských hutí²⁴⁰ a nově osazenou na připravený sokl před Rotundu. V srpnu 1899 navrhl Botek arcibiskupu Kohnovi, aby byly cesty upraveny tak, aby nevedli přímo k pomníku, ale vytvořili okolo něj kruh.²⁴¹ Vlastní renovaci rotundy navrhl a řídil renomovaný brněnský architekt Germano Wanderley (1845-1904). Pravděpodobně o budově neměli tehdy valné mínění a nebyla považována za stavebně-historicky za významnou, jak dokládá Botkova poznámka „*dřívější budova skoro bezvýznamná*“²⁴²

V letech 1901-1904 došlo na základě Wanderleyova projektu k zazdění šesti z osmi vstupních otvorů (do té doby byly všechny vstupy volné, opatřené pouze kovanou mříží). Jejich spodní části byly zazděny, horní využity jako okna k prosvětlení centrálního prostoru. Pravidelný půdorys stavby narušila přístavba vstupního portiku. Stavba byla opatřena novou podlahou se zabudovaným systémem vytápěcích kanálů,

²³⁶ Lenka Křesadlová – Martin Pavlíček – Milan Togner – Ondřej Zatloukal, Květná zahrada, in: Ladislav Daniel et al., Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži, Kroměříž 2009, s. 143-144.

²³⁷ Botek – Kleiber (pozn. 35), s. 90.

²³⁸ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1876, sign. 57/9-1, ff. 1-168.

²³⁹ Botek – Kleiber (pozn. 35), s. 94-96. Ondřej Zatloukal, Přestavba rotundy v Květné zahradě na diecézní muzeum, in: Martina Miláčková (ed.), Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904), Kroměříž 2012, s. 73 – 75

²⁴⁰ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1876, sign. 57/9-2, ff. 169-200.

²⁴¹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1876, sign. 57/9-2, f. 193rv. Botek, Kroměříž 4. 8. 1899.

²⁴² Botek – Kleiber (pozn. 35), s. 89. V publikaci Ondřej Zatloukal, Et in Arcadia ego. Historické zahrady Kroměříže/Historical Gardens at Kroměříž, Olomouc 2004, s. 114. je uvedeno umístění portrétní litinové busty arcibiskupa Rudolfa Jana (dle návrhu Richarda Sprindricha z roku 1899) do podzámecké zahrady na konec Dlouhého rybníka.

do oken byly vloženy železné zasklené výplně. Z bývalých osmi průchodů byly ponechány pouze dva, severovýchodní a protější (ty byly rovněž opatřeny železnými zčásti prosklenými výplněmi), u ostatních byly vyzděny nové parapety a průchody pak proměněny ve velká okna.²⁴³

Nad hlavní vstup, situovaný na severovýchodní straně, byl do plochy kládi umístěn v roce 1901 nápis, který oslavoval mecenáše tohoto podniku: *AEDES OLIM LVDIS PVERILIBVS DESTINATAS FECIT ASYLV M ARTIV M ET INDVSTRIAE DOR: THEODORVS KOHN. PRINCEPS ARCHIEPISCOVVS ANNO MDCCCCI.*²⁴⁴ Záhy došlo ke změně plánů, nápis byl odstraněn a hmota stavby byla pozměněna necitlivou přístavbou nového monumentálního rizalitu. Nápis byl následně přenesen na štít rizalitu a původní vročení změněno na *MDCCCCIII.*²⁴⁵ Podobně jako zde či ve Sněmovním sále, Kohn umísťoval pamětní nápisy v podobném duchu i později, při renovaci a úpravě Eggenbergského mauzolea byly dva pamětní nápisy, aby upomínaly na arcibiskupovu aktivitu.²⁴⁶ Zatímco nápisy ve Sněmovním sále či v Ehrenhausenu dochovaly, tento nápis snižující význam rotundy ("na hry dětské") na rotundě nechal odstranit Kohnův nástupce arcibiskup František Saleský Bauer.²⁴⁷ Pravděpodobně to však nebylo jen z důvodů estetických, ale také ideových, Kohnovi se zřídit muzeum nepodařilo, nebylo tedy třeba zbytečně připomínat jeho zásluhy.²⁴⁸

²⁴³ Křesadlová – Pavlíček – Togner – O. Zatloukal (pozn. 236), s. 144-145. O. Zatloukal, Přestavba rotundy (pozn. 239), s. 74.

²⁴⁴ Budovu dříve zamýšlenou na hry dětské učinil místem pro umění a výsledky (lidské) přičinlivosti dr. Theodor Kohn, arcibiskup, roku 1901

²⁴⁵ Antonín Breitenbacher, Muzeum v arcibiskupském zámku v Kroměříži. Zvláštní otisk z Časopisu Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, roč. 38, 1927, s. 5-6. O. Zatloukal, Přestavba rotundy (pozn. 239), s. 74.

²⁴⁶ *THEODORUS PRINCEPS ARCHIEPISCOPUS OLOMUCENSIS CRYPTAM AMPLIavit CYNEROS SUOS IBIDEM HABERE REPOSITOS OPTANS A. D. MCMXV* („Theodor, kníže-arcibiskup olomoucký, kryptu zvětšil, aby zde mohly spočinout jeho ostatky. L. P. MCMXV.“) *THEODORUS RESIG. PRINCEPS ARCHIEPISCOPUS OLOMUCENSIS MAUSOLEUM STYRIAE HISTORICUM SUMPTIBUS SUI RESTAURAVIT A. D. MCMXV* („Theodor, resig. kníže arcibiskup olomoucký, historické štyrské mauzoleum na své náklady restauroval. L. P. MCMXV.“) Srov. Jonová, Mauzoleum Eggenbergů v Ehrenhausenu (pozn. 34), s. 24.

²⁴⁷ Srov. Antonín Breitenbacher, Muzeum v arcibiskupském zámku v Kroměříži. Zvláštní otisk z Časopisu Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, roč. 38, 1927, s. 6.

²⁴⁸ Ve vztahu Kohna a Bauera je třeba mít na paměti, že oba sice byli nešlechtického původu a Bauer byl také spolukonsekrátor Kohna, ale v případě rezignace Kohna byl požádán o vyjádření se k situaci v olomoucké arcidiecézi, Kohna považoval za jednoho z viníků své rezignace, zvláště po tom, co se Bauer stal jeho nástupcem v Olomouci, jejich vztahy po roce 1904 tak byly značně napjaté. A to i z důvodu sporů o majetek, který by měl být Kohnovi po jeho rezignaci vyplacen. Srov. Jonová, Theodor Kohn, kníže-arcibiskup olomoucký (pozn. 7), s. 141-144, 158-162, 167-169, 174-177, 179-180, 187-193. Jitka Jonová, Obsazování biskupských stolců v habsburské monarchii na přelomu 19. a 20. století na příkladu olomouckého arcibiskupství po rezignaci arcibiskupa Theodora Kohna, *Studia Theologica*, 14, č. 1, 2012, s. 40-64.

V ústředním sále byla vytrhána původní mozaiková dlažba, společně s částečnou přemalbou opraveny malby a štuky. Původní podlahy byly nahrazeny v roce 1902 novou mozaikovou podlahou (od pražské firmy Hrůza a Rosenberg). Kovové části (mříže apod.) dodala zámečnická firma Františka Lukeše z Kroměříže. Grotty v rotundě byly po odstranění vodotrysku doplněny čtyřmi sochami faunů z roku 1904 od sochaře Jana Antonína Becka.²⁴⁹ Původní štuková výzdoba kleneb a grott zůstala zachována, naopak nevhodně a neodborně byly v letech 1900-1903 přemalovány malby v klenbě, malíři Františkem Přečkem ve spolupráci s Gustavem Schmidtem. Malba je nyní nepřírozně pestrá. Autenticita stavu malířské výzdoby v osmi hvězdovitě přiléhajících chodbách přízemí je tedy značně narušena. Výjevy *Tritonů s Néreidami*, *Diany s Aktaiónem*, příběh *Kefala a Prokridy*, *Apollóna stahujícího z kůže Marsya*, skupiny ženských postav s dětmi a centrální výjev *Umění a Píle (Ars et Industria)* doplněný samozřejmě znakem arcibiskupa Kohna neseným dvojící andílků. Alegorická postava personifikující Umění drží svitek s nákresem rotundy a nápisem "*Renovatum MCMI*". Tento poslední výjev je pravděpodobně dílem Přečkovým, ale ony ostatní sice vycházejí z původní Tencallové²⁵⁰ výzdoby, ale jejich zpracování je velmi nekvalitní až kýčovitě.²⁵¹

Průběh prací připomíná i Botek: *rozšířen jeskyně a ozdobeny novými sochami, zavedeno parní topení a elektrické osvětlení, okna opatřena uměleckými mřížemi, dány nové dveře a skleněné přepážky, prostřed rotundy umístěn kamenný podstavec pro kandelábr, zevnitř opraveno průčelí a opatřeno nápisem a budova opatřena dešťovými rourami.*²⁵²

Došlo ke zrušení vodních hříček a mechanické fontány v umělých jeskyních (nahradily je sochy faunů od sochaře Jana Antonína Becka) a doplněním nových soch, čímž se však nejen narušila původní funkce těchto prostorů, ale především došlo k degradaci architektury samotných grott a kompletní umělecké výzdoby. V samotném

²⁴⁹ Togner – Pavlíček, *Sochařství a malířství 19. a 20. století* (pozn. 81), s. 268. Křesadlová – O. Zatloukal (pozn. 231), s. 136. Podle Páleníčka měly být vodotrysky odstraněny již dříve, proto se Kohn rozhodl nahradit prázdná místa sochami faunů. Srov. Páleníček, *Za pochodní krásy* (pozn. 72), s. 46-46. Lukáš je připisuje jeho otci, Antonínu Tomášovi Beckovi, srov. Antonín Lukáš, *Kroměřížské zahrady, zahrady a zámek v Kroměříži, památka UNESCO, Kroměříž 1999* (nestránkováno).

²⁵⁰ K Tencallově osobě a pracem srov. Martin Mádl, *Giacomo Tencalla and Ceiling Painting in 17th – Century Bohemia and Moravia*. – Giacomo Tencalla a nástěnná malba 17. století v českých zemích. *Umění* 56, 2008, s. 38-64. Jan Zapletalová, "Jacobus Tencalla figlius Joannis de Bissone": The Origin and the Life of the Painter Giacomo Tencalla. – "Jacobus Tencalla figlius Joannis de Bissone" aneb původ a život malíře Giacoma Tencally. *Umění* 56, 2008, s. 65-76.

²⁵¹ Srov. Křesadlová – Pavlíček – Togner – O. Zatloukal (pozn. 236), s. 133, 144-145.

²⁵² Botek – Kleiber (pozn. 35), s. 164-165.

důsledku to záhy vedlo k velkým stavebně-technickým problémům v podobě vzlínající vlhkosti. Tím se záměr se záměr diecézního muzea pozdržel a definitivně skončil Kohnovou rezignací v roce 1904.²⁵³

²⁵³ O. Zatloukal (red.), Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži (pozn. 56), s. 204. O. Zatloukal, Přestavba rotundy (pozn. 239), s. 75.

5 Zhodnocení restaurátorských zásahů z pohledu moderních zásad památkové péče

Restaurátorské a stavební aktivity arcibiskupa Kohna se dotkly jak současné podoby kroměřížského zámku (zvláště nový vstupní portikus) tak jeho vybavení (nákupy nových předmětů, restaurování stávajících obrazů). Restaurátorské aktivity se také dotkly Květné zahrady („přestavba“ rotundy). V olomoucké rezidenci se restaurátorské aktivity dotkly stávajících obrazů (rezidence byla obohacena novými nákupy). Tyto aktivity byly motivovány nejen snahou uchovat stávající pro další nástupce, ale také v případě Kroměříže touhou zpřístupnit sbírky veřejnosti. Jednalo se o velmi rozsáhlý a ojedinělý počín, který zpětně můžeme hodnotit jako velmi záslužný. Zatímco restaurování obrazové sbírky bylo provedeno na vysoké úrovni, restaurování např. rotundy v kroměřížské Květné zahradě už tak povedené nebylo.

Restaurování obrazů

Velké množství obrazů, které byly restaurovány v době episkopátu arcibiskupa Theodora Kohna, dává vyvstat obavám, že zásahy byly provedeny narychlo a nekvalitně. Vždyť od konce 19. století se teprve formoval moderní přístup k restaurování památek. I Bohumil Slánský se k restaurátorským zásahům té doby vyjadřuje kriticky: *Především proto, že tehdejší restaurátoři nerespektovali dostatečně původnost opravovaného díla. (...) Dalším závažným nedostatkem restaurátorů 19. století bylo také to, že nepřihlíželi většinou k optické stálosti konservačního materiálu, zejména barev a laků, které žloutly, hnědly a tmavěly. Mnozí restaurátoři svůj způsob úzkostlivě tajili. Toto konkurenční tajnůstkářství znemožňovalo zdokonalování konservačních method. Mladí restaurátoři musili sami získávat zkušenosti, ovšem velmi často na úkor opravovaných děl.*²⁵⁴

Gerisch ani Jasper nebyli nezkušení restaurátoři, na Kohnově zakázce se tedy již neučili, ale naopak využívaly metody, které již měli osvojené. Bohužel se však v té době nepoživovaly záznamy v podobě restaurátorských zpráv, kromě vyúčtování (které však obsazuje celkovou cenu za restaurované obrazy, nikoliv podrobný rozpis např. použitých materiálů), nemáme žádné podrobnější záznamy o průběhu restaurování děl.

²⁵⁴ Bohuslav Slánský, *Technika malby, díl 2, průzkum a restaurování obrazů*, Praha 1956, s. 147.

Nemálo obrazů, které pro arcibiskupa Kohna Jasper a Gerisch restaurovali, se dočkalo později opětovných restaurátorských zásahů. Což samo o sobě příliš nevyovídá o kvalitě jejich restaurátorských zásahů. Opětovně restaurována jsou většinou díla určená do expozice (na výstavy apod.), navíc zůstává nemálo jimi restaurovaných obrazů, na kterých od té doby nemusel být proveden větší restaurátorský zásah.

Od Kohnova restaurátorského počínu nás dělí více jak sto let pokud chceme zhodnotit kvalitu jejich zásahu, mohou nám být vodítkem existující restaurátorské zprávy o pozdějších restaurátorských zásazích, které nám (alespoň některé) dovolují zjistit, jak odborníci v této oblasti hodnotí zásahy svých předchůdců. Nutno však podotknout, že nejsme schopni přesně zjistit v jakém (jak špatném) stavu byly obrazy před restaurováním. A v souvislosti s tím, že třeba připomenout, že pokud by arcibiskup Kohn nenechal provést tento kvantitativně rozsáhlý restaurátorský zásah, nemálo děl by se nám dochovalo v dosti zuboženém stavu nebo možná spíš ani nedochovalo. Ojedinelost jeho restaurátorského počínu totiž spočívá hlavně v jeho kvantitě, i když ani v otázce kvality patří spíš k průměru.

Již ve dvacátých letech 20. století kriticky zhodnotil restaurátorské zásahy v době arcibiskupa Kohna Eugen Dostál. Jasperovi vytýká, že bezdůvodně odstraňoval vlastnická označení, ořezával přebytečné kusy plátna či přelepoval okraje obrazu tak, že zcela zakryl původní signaturu.²⁵⁵ Celkově však hodnotí zásah kladně. Arcibiskup Kohn dle něj de facto zachránil arcibiskupskou obrazovou sbírku, poskytl prostředky k obnově mnohých památek a téměř všech obrazů galerie. *Obrazy na plátně byly podlepeny novým plátnem, obrazy na dřevě byly odborně parketovány aneb dřevo bylo zesíleno; u všech obrazů byla barva upevněna, slovem, byla provedena odborná restaurace, která sice nebyla provedena úplně bez chyb, která nám však zachovala mnohý z obrazů, který by byl bez těch opatření určitě úplně zchátral. Arcibiskup Kohn zasloužil si takto zcela právem názvu druhého zakladatele kroměřížské galerie a zachoval nám díla značných uměleckých a kulturních hodnot.*²⁵⁶ Jak bylo i výše patrné, vůči Jasperovu přístupu se ozvaly kritické připomínky už za Kohnova života, skutečně ořezával, plátna aniž to bylo potřeba případně, některé obrazy restauroval značně zběžně.

²⁵⁵ Eugen Dostál, Studie z arcibiskupské obrazárny v Kroměříži, in: Časopis matice moravské, roč. 48, 1924, s. 146-207

²⁵⁶ Srov. ibidem, s. 176-7.

Při povolání restaurátora Františka Petra za účelem restaurování obrazů v Kroměřížském zámku v roce 1939, se objevují argumenty, že některé předchozí opravy byly provedeny neodborným způsobem (zda se jedná o Jasperovy nebo Gerischovy zásahy není specifikováno). Jenže ani restaurátorský zásah F. Petra se neobešel bez sporů – byla zpochybněna způsobilost F. Petra a kvalita jeho restaurátorských zásahů.²⁵⁷ Na vině tak mohlo být opět velké množství obrazů, které arcibiskup Prečan nechal restaurovat. Prováděl hlavně odstraňování ztmavělých laků z předchozího restaurování.²⁵⁸

Podobně i Machytka Jasperovi a Gesichovi sice vytýká zvláště značný rozsah přemaleb a zničení cenných údajů nebo pečetí při parketaži deskových obrazů. Přesto tuto práci považuje v soudobém srovnání za poměrně kvalitní a vyzdvihuje skutečnost, že takto bylo zachráněno mnoho obrazů před zkázou.²⁵⁹

Dle akademické malířky, restaurátorky, paní Dočekalové obrazy, která na stav obrazů z kroměřížské obrazové sbírky dohlíží a může tedy jejich restaurování zhodnotit po odborné stránce, hodnotí restaurátorské zásahy Jaspera a Gerische jako velmi citlivé, kvalitní, v případě, že ne vše dělali sami, tak měli velmi schopné kvalitní pomocní. Většina obrazů, které restaurovali, byla před nimi už stejně v minulosti jednou nebo vícekrát restaurována. Obrazy byly skutečně většinou ve velmi špatném stavu, často předchozí restaurátorské zásahy byly nevhodné (necitlivá byla také úprava obrazů do paneláže).

Pokud hodnotí restaurování deskových obrazů, nemá k nim výhrad. V rámci restaurování bylo provedeno zpevnění narušených míst, v defektech zpevněna okolní malba, narušená místa vyplněna tmelem, zaretušována a to dobře a na závěr znovu nalakovány.

Při restaurování obrazů na plátně byla ve velké většině provedena rentoaláž – na škrobový lep (kleister).²⁶⁰ Jako dezinfekci mohli Jasper a Gerisch použít propolis (ten má funkci i zpevňovací) nebo ajatin (Benzododeciniumbromid). Případně jiné přírodní

²⁵⁷ Srov. Holá (pozn. 185), s. 39-30.

²⁵⁸ Srov. Tognier – Zapletalová (pozn. 5), s. 65

²⁵⁹ Machytka, Historický úvod (pozn. 5), s. 8.

²⁶⁰ Klihová voda smísí s reznou hladkou moukou a tím se vytvoří vlastní škrobové lepidlo. Škrobový lep má velkou výhodu v tom, že se může použít za studena a není nutné jej tepelně "nažehlovat." Při rentoaláži tímto lepidlem "za studena" nehrozí poškození barevné vrstvy teplem, ale nevýhodou je, že po určité době se mohou nesourodé vrstvy začít oddělovat. Stálost rentoaláže tímto způsobem se uvádí asi 60 – 80 let. Po uplynutí této doby se na obrazech začnou objevovat tytéž nedostatky jako před restaurováním. Srov. Slánský (pozn. 254), s. 180-191. V tomto ohledu je naprosto logické, že ve většině případů obrazů, kde rentoaláž byla Jasperem a Gerischem provedena, musela být při restaurování provedena nová.

nebo chemické dezinfekční či zpevňující přípravky. Je pravda, že ze zadní strany některých obrazů umístěných v sálech byly nalezeny plísňe na obou stranách, ale ty jsou pravděpodobně důsledkem předchozího nevhodného uskladnění (velké výkyvy teplot, příliš vlhký vzduch) a navíc se nejedná o poškození zásadní, spíše to jsou vady estetické, které je dnes možné odstranit např. působením různých speciálních lamp či setřením nebo chemickou izolací ze zadní i přední strany.

I dnes v galerii dochází k náhlým prudkým změnám v teplotě a vlhkosti vzduchu zvláště brzy z jara. Vlhkost, která se v té době v galerii náhle vyskytne, se vysráží a ulpívá na povrchu obrazu. V tom případě se může projevit důsledek skutečnosti, že některé složky tmelů, které byly v minulosti použity, nasávají vlhkost více než ostatní materiál. Důsledkem čehož při náhlé změně vlhkosti je pak plíseň na krakeláži, způsobená vysoká hygroskopií použitých materiálů nebo to může způsobovat biologický obsah křídý tmelu. Případně to může být důsledek použití včelího vosku, který reaguje na prudkou vlhkost a změnu teploty krystalizací. Včelí vosk mohl být využit jak v laku i v podkladu. Jedná se však spíše o estetické narušení obrazu, které se dá na určitou dobu odstranit jednoduchým zásahem, který je však nutné po letech obnovit. Nejedná se však o žádný radikální (hloubkový) zásah. Příkladem této situace je:

Jan Černoch, Hostina Estefina (olej, plátno, 111 x 135 cm, inv. č. KE 1802, O 175),²⁶¹ restauroval v r. 1899 Victor Jasper. Dle sdělení paní Dočekalové se jedná o velmi poškozený obraz, který zůstal v paneláži, pravděpodobně u něj došlo ke změně formátu (úprava do paneláže?). U tohoto obrazu se v důsledku náhlých změn vlhkosti uvolňuje malba, což ale dle paní Dočekalové je způsobeno pravděpodobně velmi špatným stavem obrazu před Jasperovým restaurátorským zásahem.

Francesco da Ponte ml. zv. Francesco Bassano – kopie z druhé poloviny 17. století (?), Trh v krajině (olej, plátno, 178 x 285 cm, inv. č. KE 3227, O 59),²⁶² restauroval r. 1901 Jasper a r. 1967 J. Stříbrský.²⁶³ Dle zprávy Stříbrného se u tohoto obrazu v jarních měsících objevovaly na povrchu rušivé světlé skvrny. Bylo tedy pravděpodobné, že v určitá roční období je vlhkost v sálech vyšší a teploty vně i uvnitř různé. V důsledku čehož dochází ke srážení vlhkosti na povrchu obrazů. Vrstva laku

²⁶¹ A.J. [Antonín Jirka], heslo č. 101, Jan Černoch, Hostina Estefina, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 125.

²⁶² L.D. [Ladislav Daniel], heslo č. 32, Francesco da Ponte ml. zv. Francesco Bassano – kopie z druhé poloviny 17. století (?), Trh v krajině, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 62-64.

²⁶³ AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 72. Marie Dočekalová, F. Bassanono, Trh v krajině. 1995.

starší 10 – 50 let pak ztrácí své původní vlastnosti, povrch je narušen a vlhkost snadněji vniká do hloubky. Sondáží bylo zjištěno, že obraz byl v minulosti silně poškozen a vlhkost se projevuje právě v místech tmelů. Hloubkové sondy byly retušovány a obraz byl nalakován damarovým lakem. Na místech méně nápadných byly ponechány sondy, kde je patrný rozdíl mezi novým a starým lakem.

I když u některých obrazů dosud nebyl proveden větší restaurátorský zásah, u všech byla provedena údržba, která spočívá v sejmutí starých laků, případném dotmelení drobných nedostatků, provedení retuší a nanesení nového laku.²⁶⁴ Příkladem může být:

Anthonis van Dyck, kopie z 2. třetiny 17. stol., Podobizna malíře Jana Snellincxe (olej, plátno, 84 x 62 cm, inv. č. KE 3198, O 341),²⁶⁵ restauroval v r. 1895 Victor Jasper. Představuje jeden z obrazů, na kterém dosud nebyl proveden větší restaurátorský zásah, pouze pravidelná údržba.

I ve zprávě o stavu obrazů z depozitáře ze srpna – prosince 2012 nejsou obrazy restaurované Jasperem a Gerischem označeny jako v havarijním stavu, ale pouze doporučené k restaurování ve větším či menším rozsahu, zpravidla z důvodu stáří (restaurátorské zásahy Jaspera a Gerische po letech, také z důvodu stárnutí použitých materiálů, ztrácí svoji původní funkci).²⁶⁶

Nabízí se také otázka, kdo byl kvalitnější restaurátor, zda Jasper nebo Gerisch, případně zda jejich restaurátorské postupy byly odlišné. Sama paní Dočekalová však uvedla, že odlišné není možné, jejich restaurátorské postupy byly podobné. Odlišit, které obrazy restauroval Jasper a které Gerisch, je tak možné jen podle dochovaných archivních materiálů, nikoliv podle použité technologie nebo postupů.

²⁶⁴ Srov. AMK, Marie a Josef Dočekalovi, Restaurátorská zpráva o provedené restaurátorské údržbě obrazů zámecké galerie, 1999. R – 94.

²⁶⁵ A.J. [Antonín Jirka], heslo č. 101, Anthonis van Dyck, kopie z 2. třetiny 17. stol., Podobizna malíře Jana Snellincxe, in: Milan Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna. Katalog sbírky obrazů Arcibiskupského zámku v Kroměříži. Kroměříž 1998, s. 138-140.

²⁶⁶ Srov. Marie Dočekalová, Depozitář srpen – prosinec 2012. Zpráva o stavu obrazů. Laskavě zpřístupněno autorkou.

Na základě restaurátorských zpráv reflektující restaurátorské zásahy Jaspera a Gerische si můžeme na následujících vybraných příkladech učinit představu o kvalitě zásahu.²⁶⁷

a) Výběrový seznam obrazů restaurovaných Victorem Jasperem

Karel Josef Adolf, Zátíší s mrtvým kancem (olej, plátno, 72 x 54 cm, inv. č. KE 992, O 63),²⁶⁸ restauroval r. 1897 V. Jasper, v r. 1980 R. Ondráček, v r. 1994 M. Hamsík. Hamsíkem byly pouze odstraněny starý lak a retuše. Stav obrazu hodnotil jako dobrý. Při restaurování se zjistilo silné poškození vpravo dole – tam měla být původně asi signatura a ta po restaurování zcela zmizela²⁶⁹

Karel Josef Adolf, Zajíc a liška (olej, plátno, 72 x 92,5 cm, inv. č. KE 1791, O 164)²⁷⁰ restauroval r. 1897 V. Jasper, v r. 1980 M. Stroblová.²⁷¹ Stroblová uvádí, že obraz chronicky trpěl uvolňováním barevné vrstvy v šupinkách od podkladu. Obraz byl v minulosti rentoalován, ale ani to nezabránilo dalšímu uvolňování. Poškozená barevná vrstva byla v minulosti vytmelována a retušována. Stroblová při restaurování novou rentoaláž.

Karel Josef Adolf, Černý a bílý pes (Prinzl a Gurkel) (olej, plátno, 72 x 92,5 cm, inv. č. KE 1800, O 173)²⁷² restauroval v r. 1897 V. Jasper, r. 1994 R. a M. Hamsíkovi.²⁷³ Při restaurování zhodnotili, že stará rentoaláž škrobem nezajistila dostatečnou přilnavost, ačkoli bylo použito dvojí plátno a velmi silná vrstva lepu. Barevná vrstva byla na mnoha místech vyzdvižena podél drobných ostrých krakel a ztmavlé retuše těchto míst dokládaly, že barevná vrstva již dříve odpadávala. Povrch byl zalit silnou vrstvou žlutého laku. Podklad i barevná vrstva trpěla přebytkem olejového pojidla, které vytvářelo místy svaštěliny a bylo podle všeho příčinou uvolňování jednotlivých vrstev. Obě vrstvy staré rentoaláže byly odstraněny, odstraněn byl také

²⁶⁷ Informace jsou čerpány z restaurátorských zpráv, není-li uvedeno jinak, především z restaurátorských zpráv, které reflektují restaurátorské zásahy Jaspera a Gerische. Bohužel v některých zprávách, ač se jedná o díla Jasperem a Gerischem restaurovaná, není jejich konkrétní zásah zhodnocen.

²⁶⁸ J.K. [Jiří Kroupa], heslo č. 17, Karel Josef Adolf, Zátíší s mrtvým kancem, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 49-50.

²⁶⁹ Srov. AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 66. Mojmír Hamsík, 6 obrazů z arcibiskupské sbírky v Kroměříži: O 63, O 81, O 115, O 183, O 220, O 225. 1994.

²⁷⁰ J.K. [Jiří Kroupa], heslo č. 17, Karel Josef Adolf, Zajíc a liška, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 50-51.

²⁷¹ Srov. AMK, R – 22. Milada Stroblová, Zajíc a liška, 1980.

²⁷² J.K. [Jiří Kroupa], heslo č. 19, Karel Josef Adolf, Černý a bílý pes (Prinzl a Gukerl), in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 51-52.

²⁷³ AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 65. R. a M. Hamsíkovi, 6 obrazů ze sbírky arcibiskupského zámku v Kroměříži: O 52, O 89, O 92, O 95, O 167, O 175. 1994.

starý lak a retuše, obraz nově rentoalován, poškozená místa vytmelená, provedeny retuše a obraz byl nalakován závěrečným lakem.

Karel Josef Adolf, Ptáci v krajině (olej, plátno, 59, 5 x 72, 5 cm, inv. č. KE 1810, O 183)²⁷⁴ restauroval v r. 1897 V. Jasper v r. 1994 M. Hamsík.²⁷⁵ Hamsík označil barevnou vrstvu za silně krakelovanou, až místy odpadávala. Žlutým lakem pronikaly v celé ploše ztmavlé retuše. Malba trpěla přebytkem olejového pojidla, které se stalo příčinou propadnutí tence malovaných míst. Byl odstraněn starý lak, retuše, tmely a provedeno nové tmelení, retuše a nanášena závěrečná laková vrstva.

Karel Josef Adolf, Volavka v krajině (olej, plátno, 59, 8 x 72, 5 cm, inv. č. KE 1821, O 194)²⁷⁶ restauroval r. 1897 Jasper, 1982 K. Veselý.²⁷⁷ Veselý uvádí, že obraz byl dříve rentoalován, jeho popraskaná barevná vrstva byla s podkladem kolem krakel zdvižena a na mnoha místech uvolněna. Po odpadnutí retuší bylo ojediněle obnaženo bílé tmelení. Prokázalo se evidentní poškození malby rozpouštědly. V průběhu Veselého restaurování byly barevné vrstvy upevněny, provedena nová rentoaláž, laková vrstva, retuše a přemalby byly sňaty. Vzniklé hlubiny byly zatmeleny, retušovány a na závěr nanášen ochranný lak.

Jacopo dal Ponte, zv. Jacopo Bassano, Stavba archy Noemovy (olej, plátno, 133 x 187 cm, inv. č. KE 3239, O 54),²⁷⁸ **Zvířata vcházejí do Noemovy archy** (olej, plátno, 133 x 186 cm, inv. č. KE 3241, O 65),²⁷⁹ **Potopa** (olej, plátno, 132 x 178 cm, inv. č. KE 3240, O 70),²⁸⁰ **Noemova oběť** (olej, plátno, 134 x 179 cm, inv. č. KE 3242, O 49)²⁸¹ všechna čtyři plátna restauroval v r. 1901 Jasper a v r. 1980 J. Brodský.²⁸² Brodský uvádí, že všechny čtyři obrazy byly již dříve několikrát opravovány, poslední větší oprava je vídeňská – při ní byla provedena rentoaláž pomocí škrobového lepu, který již značně zpráškovatěl. Švy originálního plátna byly na zadní straně nevhodně

²⁷⁴ J.K. [Jiří Kroupa], heslo č. 22, Karel Josef Adolf, Ptáci v krajině, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 53.

²⁷⁵ AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 66. Mojmír Hamsík, 6 obrazů z arcibiskupské sbírky v Kroměříži: O 63, O 81, O 115, O 183, O 220, O 225. 1994.

²⁷⁶ J.K. [Jiří Kroupa], heslo č. 23, Karel Josef Adolf, Volavka v krajině, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 54.

²⁷⁷ Srov. AMK, R – 32. Karel Veselý, Karel Josef Adolph, Volavka v krajině, 1982.

²⁷⁸ L.D. [Ladislav Daniel], heslo č. 34, Jacopo dal Ponte zv. Jacopo Bassano, Stavba archy Noemovy, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 66-68.

²⁷⁹ L.D. [Ladislav Daniel], heslo č. 35, Jacopo dal Ponte zv. Jacopo Bassano, Zvířata vcházejí do Noemovy archy, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 68-69.

²⁸⁰ L.D. [Ladislav Daniel], heslo č. 36, Jacopo dal Ponte zv. Jacopo Bassano, Potopa, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 69-70.

²⁸¹ L.D. [Ladislav Daniel], heslo č. 37, Jacopo dal Ponte zv. Jacopo Bassano, Noemova oběť, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 70-71.

²⁸² Srov. AMK, R – 24. Jiří Brodský, Restaurování cyklu 4 obrazů Jacoma da Ponte zv. Bassano, 1980.

seříznuty (ale tento nevhodný zásah se od té doby negativně neprojevil). Čitelnost obrazů značně zhoršily vrstvy zestárlých laků. Obrazy proto musely být znovu rentoalovány, napínací rámy byly upraveny tak, aby plátno neleželo celou plochou na lištách a nedocházelo tak ke zlomům v malbě. Největším problémem bylo snímání ztmavělých laků. Brodský rozlišuje tři vrstvy, zatímco první dvě byly poměrně snadno rozpustné, třetí laková vrstva (vrstvení od shora k malbě) byla prosycena nedočištěným škrobovým lepem, patrně od doby minulé rentoaláže. Tento fakt působil značné potíže při snímání (v místech, kde byla barevná vrstva tenká, raději ponechal zbytky tohoto laku se stopami nečistot, aby zabránil styku rozpouštědel a originálu; ponechané zbytky však nepovažuje za závadu celkového estetického vnímání obrazu).

Jacopo dal Ponte, zv. Jacopo Bassano, volná kopie dílny ze 17. stol., Ježíš vyhání penězoměnce z chrámu (olej, plátno, 57 x 70 cm, inv. č. KE 2958, O 367)²⁸³ restauroval r. 1895 V. Jasper, r. 1967 V. V. Hlava.²⁸⁴ Dle Hlavy má obraz starou, dobrou holandskou rentoaláž (původní plátno bylo hodně potřhané). U obrazu bylo potřeba provést jen očištění, mírné retuše a přelakování, jinak byl v pořádku.

Francesco dal Ponte ml. zv. Francesco Bassano, Kristus na Olivové Hoře (olej, plátno, 253 x 183 cm, AO inv. č. 1557, zapůjčeno do Muzea Umění),²⁸⁵ rest. Jasper r. 1895, r. 1967 Hlava.²⁸⁶ Hlava uvádí, že obraz měl starou již nevyhovující rentoaláž, původní plátno bylo hodně potřhané, plomby tmelení považuje za nevhodné, přesahující rozsah porušení a značně vystupují v reliéfu obrazu. Na obraze byly ztmavlé retuše přemalby z opakovaných oprav. Hlava provedl opravu lakové vrstvy, odstranění přemalby a doporučoval obraz k pozdější větší opravě (starou rentoaláž zatím ponechal), obraz však nepovažoval za akutně ohrožený.

Richard Brakenburgh, Veselá společnost (olej, plátno, 87 x 136 cm, inv. č. KE 1049, O 28)²⁸⁷ restauroval Jasper v r. 1898, M. Černá v r. 1982.²⁸⁸ Černá konstatuje, že obraz byl v minulosti rentoalován kličovým lepem, barevnou vrstvou překrývala vrstva zažloutlého laku a ztmavlé přemalby. Barevná vrstva se tak na mnoha místech uvolnila. Černá zjistila také na obraze stopy požáru a poškození drastickým čištěním.

²⁸³ L.D. [Ladislav Daniel], heslo č. 37, Jacopo dal Ponte zv. Jacopo Bassano – volná kopie dílny ze 17. století, Ježíš vyhání penězoměnce z chrámu, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 71-72.

²⁸⁴ Srov. AMO, V. V. Hlava, Restaurování obrazů arcibiskupské residence a Oblastní galerie. 1967.

²⁸⁵ L.D. [Ladislav Daniel], heslo č. 7, Francesco dal Ponte ml. zv. Francesco Bassano, Kristus na Olivové hoře, in: Daniel – Pujmanová – Soukup – Togner (pozn. 6), s. 35-37.

²⁸⁶ Srov. AMO, V. V. Hlava, Restaurování obrazů arcibiskupské residence a Oblastní galerie. 1967.

²⁸⁷ L.M. [Lubor Machytka], heslo č. 61, Richard Brakenburgh, Veselá společnost, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 93.

²⁸⁸ Srov. AMK, R – 34. M. Černá, Richard Brakenburgh, Veselá společnost, 1982.

Na okrajích chyběla malba v šířce až 6 cm. Z obrazu byla sejmuta předchozí rentoaláž a provedena nová, z malby byl sejmut zažloutlý lak, odstraněny retuše a přemalby. Defekty byly vytmeleny, provedena retuše a obraz byl na závěr lakován.

Jan I. Breughel – napodobitel druhé pol. 17. stol., Krajina s povozem a pocestnými (olej, dubové dřevo, rozměry desky 41 x 45, 5 cm, rozměry malby 32,8 x 45,5, inv. č. KE 979, O 52),²⁸⁹ restauroval V. Jasper v r. 1895, B. Míšová-Čílová v r. 1982, v r. 1994 R. a M. Hamsíkovi. Při restaurování Míšovou-Čílovou bylo zvětšení původní desky o 8 cm nahoře s domalovanou oblohou rozdělenou na dva stejné pruhy po 4 cm a nepůvodní barevná vrstva byla z nich sejmuta.²⁹⁰

Simon Johannes van Douw, Souboj dvou jezdců I. (olej, plátno, 42 x 40 cm, inv. č. KE 996, O 68)²⁹¹ a **Souboj dvou jezdců II** (olej, plátno, 42 x 40 cm, inv. č. KE 999, O 74)²⁹² oba restauroval V. Jasper r. 1898 a E. Crhová v r. 1980.²⁹³ Podle Crhové byly oba obrazy obdobně poškozeny: silné retuše, zažloutlý, obvod obrazů přelepen papírovou páskou. Průzkum obrazů prokázal, že původní formát obou obrazů byl nastaven v horní části osmicentimetrovým pruhem tenkého plátna. Z důvodu umístění v paneláži byl tento stav ponechán. Zažloutlá laková vrstva byla sejmuta, odstraněny retuše. Drobné defekty byly vytmeleny, provedeny retuše a na závěr nanášena laková vrstva.

Jan le Ducq (?), kopie z 2. pol. 17. stol., Pastýř se stádem ovcí a koz (olej, papír nalepený na dubovou desku, 33, 5 x 38 cm, inv. č. KE 1035, O 112)²⁹⁴ restauroval r. 1898 V. Jasper, r. 1977 Frömlová. Malba měla puchýře v obloze, které hrozily opadáním, bylo proto přistoupeno ke zpevnění celé plochy malby, akvarelovým retuším a obraz byl celý nalakován damarovým lakem.²⁹⁵

Johann Anton Eismann, Ztroskotání lodí (olej, plátno, 99 x 177 cm, inv. č. KE 3252, O 432),²⁹⁶ restauroval r. 1895 V. Jasper, r. 1982 E. Crhová.²⁹⁷ Crhová uvádí,

²⁸⁹ L.M. [Lubor Machytka], č. 68, Jan I. Brueghel, napodobitel druhé poloviny 17. století, Krajina s povozem a pocestnými, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 100-101.

²⁹⁰ AMK, R – 37. Boh. Míšová – Čílová, Krajina s povozem a pocestnými, 1982.

²⁹¹ L.M. [Lubor Machytka], heslo č. 95, Simon Johannes van Douw, Souboj dvou jezdců I, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 129.

²⁹² L.M. [Lubor Machytka], heslo č. 96, Simon Johannes van Douw, Souboj dvou jezdců II, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 129.

²⁹³ Srov. AMK, R – 28. Elena Crhová, Čtyři obrazy z Kroměříže, 1980.

²⁹⁴ A.J. [Antonín Jírka], heslo č. 98, Jan le Ducq (?), kopie z 2. pol. 17. stol., Pastýř se stádem ovcí a koz, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 130.

²⁹⁵ Srov. AMK, R – 16. Věra Frömlová, Dílčí restaurátorské práce, 1977.

²⁹⁶ M.T. [Milan Togner], č. 110, Johann Anton Eismann, Ztroskotání lodí, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 143-144.

²⁹⁷ Srov. AMK, R – 36. Elena Crhová, Dva obrazy z Kroměříže (Ztroskotání, Listnatý les), 1982.

že originální plátno bylo podlepeno novějším a okraje byly oblepeny papírovou páskou, barevná vrstva byla poškozená. Při odstranění papírové pásky se ukázalo, že některá místa jí přelepená, nebyla vůbec při předchozí opravě doplněna tmely. Plátno bylo rentoalováno, stávající napínací rám obrazu byl znovu použit, protože byl vyhovující. Při restaurování byly odstraněny staré laky, retuše a doplňky. Poškozená místa byla vytmelena, retušována a na závěr byla malba lakována závěrečným lakem.

Flámský malíř 3. čtvrtiny 17. stol., Krajina s trojspřezím (olej, plátno, 29 x 42 cm, inv. č. KE 1019, O 95),²⁹⁸ restauroval v r. 1898 V. Jasper, r. 1996 R. a M. Hamsíkovi.²⁹⁹ Ve zprávě označili stav před restaurováním jako neradostný, barevná vrstva byla uvolněna v celé ploše podél ostrých krakel, přestože byl obraz v minulosti rentoalován. Při restaurátorském zásahu byla stará rentoaláž odstraněna a nahrazena novou.

Heinrich Friedrich Füger, Daniel před Belsazarem (olej, plátno, 74 x 96 cm, inv. č. KE 2981, O 422).³⁰⁰ restauroval r. 1895 V. Jasper, v letech 1983-84 A. a M. Stroblovi. Týž, **Pieta** (olej, plátno, 130 x 98 cm, inv. č. KE 2977, O 419),³⁰¹ restauroval V. Jasper r. 1900 a r. 1983 A. a M. Stroblovi. K obou dílům restaurátoři konstatují, že rentoaláž, která byla v minulosti provedena neztratila svoji funkci, nebyla tedy odstraňována.³⁰²

Villem I Van Herp, Veselá společnost (olej, plátno, 62 x 86 cm, inv. č. KE 3200, O 344),³⁰³ restauroval v r. 1895 V. Jasper, 1939 (?) a v r. 1977 P. Bareš.³⁰⁴ Bareš uvádí, že obraz byl v minulosti opakovaně restaurován, naposledy v roce 1939 (jméno restaurátora však neuvádí, pozn. aut.). Obraz byl rentoalován, hrany obrazu jsou přelepeny hnědou lepící páskou. Klínový napínací rám je vyhovující. Bareš provedl očištění a novou rentoaláž.

²⁹⁸ L.M. [Lubor Machytka], heslo č. 121, Flámský malíř 3. čtvrtiny 17. stol., *Krajina s trojspřezím*, in: Milan Togner (ed.), *Kroměřížská obrazárna. Katalog sbírky obrazů Arcibiskupského zámku v Kroměříži*. Kroměříž 1998, s. 157.

²⁹⁹ AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 65. R. a M. Hamsíkovy, 6 obrazů ze sbírky arcibiskupského zámku v Kroměříži: O 52, O 89, O 92, O 95, O 167, O 175.

³⁰⁰ M.M. [Marie Mžýková], heslo č. 128, Heinrich Friedrich Füger, Daniel před Belsazarem, in: Togner (ed.), *Kroměřížská obrazárna* (pozn. 6), s. 164-167.

³⁰¹ M.M. [Marie Mžýková], heslo č. 128, Heinrich Friedrich Füger, Pieta, in: Togner (ed.), *Kroměřížská obrazárna* (pozn. 6), s. 167.

³⁰² AMK, R – 41. Antonín a Milada Stroblovi, Füger, Daniel před Belsazarem a Pieta, 1983-1984.

³⁰³ L.S. [Lubomír Slavíček], heslo č. 148, Willem I van Herp, Veselá společnost, in: Togner (ed.), *Kroměřížská obrazárna* (pozn. 6), s. 185-187.

³⁰⁴ Srov. AMK, R – 15. Petr Bareš, Fotodokumentace a závěrečná zpráva o restaurování závěsného obrazu Willema van Herpa, *Hodující společnost*, ze sbírek st. zámku Kroměříž, 1977.

Jan I van Kessel následovník, Vanitas (olej, plátno, 75 x 83 cm, inv. č. KE 1793, O 166),³⁰⁵ restauroval V. Jasper v r. 1897, F. Petr (?), M. Dočekalová v r. 1997.³⁰⁶ Dočekalová uvádí, že Jasper provedl rentoaláž, okraje oblepil papírovou páskou, nanesl tmely, provedl retuše a nanesl závěrečnou lakovou vrstvu. Při pozdějším restaurování F. Petr doplnil několik tmelů, provedl retuše a znovu lakoval. Při restaurování Marií Dočekalovou byla papírová lepicí páska sejmuta, která zasahoval asi 0,5 cm do plochy malby. Pod páskou nebyly defekty tmeleny a malba byla silně narušená přeschnutím. Starý lak, retuše a tmely byly z obrazu sejmuty a provedeno nové tmelení, retuše a lakování

František Vavřinec Korompay, okruh, Slavnostní vjezd kardinála Troyera do Olomouce (olej, plátno, 104 x 641 cm, inv. č. KE 2988, O 410)³⁰⁷ restauroval 1901 V. Jasper. v r. 1995 M. Dočekalová a F. Sysel, r. 2000 J. a M. Dočekalovi.³⁰⁸ V poslední restaurátorské zprávě je reflektován restaurátorský zásah Jasperův z roku 1901 s tím, že od té doby bylo na obraze provedeno mnoho záchranných údržbových zásahů. Plátno bylo na napínacích rámech uvolněné, napínací rámy byly pravděpodobně z roku 1901 a jsou klínkové, se zkosenými hranami, středními příčkami a pevné, tedy stále vyhovující. Za Jaspera byla provedena také rentoaláž. V roce 2000 došlo k poškození obrazu protržením na dvou místech.

Monogramista V. S. C., Marie Egyptská (olej, plátno, 64, 5 x 54 cm, inv. č. KE 1008, O 78),³⁰⁹ restauroval r. 1897 V. Jasper, r. 1980 I. Příbylová.³¹⁰ Příbylová popisuje stav obrazu jako velmi špatný (rozpraskaná barevná vrstva je na mnoha místech odpadáná, oddělená od plátna, které je řídké, nepravidelně tkané a značně zpuchřelé). V minulosti byl obraz několikrát opravován. Při rentoaláži byla zadní strana byla podlepena dvěma plátny, každé z nich bylo lepeno jiným druhem lepu (spodní

³⁰⁵ L.M. [Lubor Machytka], heslo č. 179, Jan I van Kessel následovník, Vanitas, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 213-214.

³⁰⁶ Ve vlastní zprávě je jmenovitě zmíněn Jasper, ale nepřesně jako Václav. AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 85. Marie Dočekalová, Vermuelen, Alegorie věd a umění. Rozdílnost názvu zprávy a jména a názvu obrazu je dána změnou připsání. Srov. L.M. [Lubor Machytka], heslo č. 179, Jan I van Kessel následovník, Vanitas, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 214.

³⁰⁷ J.K. [Jiří Kroupa], heslo č. 180, František Vavřinec Korompay, okruh, Slavnostní vjezd kardinála Troyera do Olomouce, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 215-216.

³⁰⁸ AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 108. Josef a Marie Dočekalovi, Restaurátorská zpráva a fotodokumentace k obrazu "Triumfální příjezd kardinála Troyera do Olomouce" z Arcibiskupského zámku v Kroměříži, 2000.

³⁰⁹ M. T. [Milan Togner], heslo č. 270, Monogramista V. S. C., Marie Egyptská, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 271-272.

³¹⁰ Srov. AMK, R – 25. Ivana Příbylová, monogramista V. S. C., Svatá Máří Magdaléna, 1980. Název obrazu "Svatá Máří Magdaléna" je považován za omyl, správný je název "Marie Egyptská" Srov. poznámka výše.

s velkým podílem klihu). Nevhodně zvoleným lepem došlo k sražení plátna a tím i k uvolnění malby i s podkladem. Přehnuté okraje původního plátna jsou oříznuty, napínací rám je nový. Na obraze je patrně větší množství tmelů a retuší, lak byl silně zažloutlý. V rámci restaurování byla malba upevněna, ze zadní strany byla stažena dvě nepůvodní plátna, velmi náročné bylo odstranění lepu, následně byl obraz nově rentoalován.

Norimberský mistr Augustiniánského oltáře z r. 1487, Svatá Anna Samatřetí (mastná tempera, dřevo, 106 x 61 cm, inv. č. KE 3182, O 263)³¹¹ restauroval r. 1897 V. Jasper a v r. 1979 J. a D. Vachudovi.³¹² Předpokládá se, že první restaurátorský zásah byl proveden ve Vídni v 60. – 70. letech 19. stol. Tehdy byla deska ztenčena na cca 8 mm, parketována a opatřena rámem. Podle Vachudových byla patrná větší vrstva laku, ale malbu hodnotí jako původní bez větších přemalb. Přistoupeno bylo upevnění míst, kde barva jevila tendenci k uvolňování. Nevyhovující tmely byly vyjmuty a nahrazeny novým, byly provedeny nezbytné retuše a na obraz byl nanesen závěrečný lak.

Kajetán Roos (Gaetano Rosa), Pastýř se stádem (olej, plátno, 92 x 133 cm, inv. č. KE 1754, O 125),³¹³ restauroval v r. V. Jasper a v r. 1980 E. Crhová.³¹⁴ Crhová uvádí, že barevná vrstva byla znečištěná, laky na jejím povrchu zhnědlé, retuše taktéž ztmavlé. Ve střední části kompozice byla barevná vrstva uvolněna a hrozila opadáním. Celý obvod obrazu byl přelepen papírovou páskou, po jejím odstranění bylo zjištěno, že při předcházející opravě, kdy bylo původní plátno podlepeno dalším, byly odříznuty okraje původního rozměru nahoře a dole přesahující napínací rám. Byla provedena nová rentoaláž, odstraněny nečistoty, staré retuše a ztmavlý lak. Po vyčištění bylo provedeno nezbytné tmelení defektů, retuše a malba byla opatřena závěrečným lakem.

Tiziano Vecellio zv. Tizian, Apollo a Marsyas (olej, plátno, 220 x 204 cm, inv. č. KE 2370, O 107)³¹⁵ obraz restauroval v letech 1902-03 Jasper, následně v letech 1939-42 F. Petr, v letech 1964-68 František Sysel,³¹⁶ týž pak provedl restaurátorské

³¹¹ A.J. [Antonín Jirka], heslo č. 294, Norimberský malíř, Sv. Anna Samatřetí, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 287-289.

³¹² Srov. AMK, R – 19. Jan a Dagmar Vechudovi, Restaurování obrazu "Sv. Anna Samatřetí", 1979.

³¹³ M.T. [Milan Togner], heslo č. 336, Kajetán Roos (Gaetano Rosa), Pastýř se stádem, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 325.

³¹⁴ AMK, R – 28. Elena Crhová, Čtyři obrazy z Kroměříže, 1980

³¹⁵ L.K. [Lubomír Konečný], heslo č. 332, Tiziano Vecellio zv. Tizian, Apollo a Marsyas, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 410-421.

³¹⁶ AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 76. František Sysel, Zpráva o restaurování. Tiziano Vecellio, Apollo a Marsyas, 1964-1967. Chybí fotografie

zásahy v roce 1992.³¹⁷ Podrobný technologický a restaurátorský průzkum byl proveden v souvislosti s jeho výstavou v Benátkách a v Paříži v letech 1995-1996.³¹⁸ V katalogu je uvedeno, že již před Jasperovým zásahem byl obraz opakovaně restaurován, jeho zásahy tedy nebyly první. Při restaurování Františkem Syslem byla odstraněna stará rentoaláž a provedena nová. Opakované (četnější) restaurátorské zásahy jsou způsobeny také vyššími nároky na tento obraz (čas od času bývá půjčován i na zahraniční výstavy apod.).

Marcello Venusti zv. Mantovano, Oplakávání Krista (Pieta) (olej, plátno, 178, 5 x 149, 5 cm, inv. č. 1556, dlouhodobě zapůjčeno do Muzea umění v Olomouci),³¹⁹ restauroval Jasper r. 1895, F. S. Tvrđý v r. 1967.³²⁰ Podle Tvrđého byl obraz již v minulosti rentoalován (Jasperem?). Vzhledem k rozsáhlým poškozením již pod Jasperovými přemalbami přistoupil F. S. Tvrđý k nové rentoaláži a částečné rekonstrukci.

b) Výběrový seznam obrazů restaurovaných Eduardem Gerischem

Anthonis van Dyck, Anglický král Karel I. a jeho manželka Henrietta Marie (olej, plátno, 104 x 176 cm, inv. č. KE 2372, O 406),³²¹ restauroval r. 1903 E. Gerisch, r. 1967. F. Sysel,³²² v letech 1976-1977 V. Frömlová.³²³ V katalogovém hesle se konstatuje, že v minulosti došlo k podstatné změně formátu z důvodu paneláže. Při Gerischově restaurování v r. 1903 byla provedena rentoaláž. V. Frömlová ale ve své zprávě označuje tuto rentoaláž jako již nefunkční, provedla tedy novou. V rámci restaurátorského zásahu Věry Frömlové došlo k navrácení obrazu do původního formátu.

³¹⁷ AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 64. František Sysel, Tizian, Apollo a Marsyas, 1992.

³¹⁸ Petr Berger – Tomáš Berger – Vlastimil Berger, Tiziano Vecellio – Apollo a Marsyas. Technologický a restaurátorský průzkum díla z arcibiskupské sbírky v Kroměříži. Zprávy Památkové péče, 5-6/1997, roč. LVIII, s. 129-137.

³¹⁹ M.T. [Milan Togner], heslo č. 95, Oplakávání Krista (Pieta) in: Daniel – Pujmanová – Soukup – Togner (pozn. 6) s. 165-167.

³²⁰ AMO, Restaurátorská zpráva F. S. Tvrđý, Restaurování obrazu L. Cambiaso: Oplakávání Krista, 1967. Připisování Cambiasovi byla posléze odmítnuto, srov. poznámka výše.

³²¹ L.S. [Lubomír Slavíček], heslo č. 99, Anthonius van Dyck, Anglický král Karla I a jeho manželka Henrietta Marie, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 131-138.

³²² Srov. AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 74. František Sysel, Zpráva o restaurování: O 406 Antonis Van Dyck, Karel I. s manželkou Henrietou. O 186 Franz Wourters, Diana a Kalisto. O 292 Benátský mistr r. 1550, Panna Maria se svatými. 1967

³²³ Srov. AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 17. Věra Frömlová, Anthonius van Dyck, Podobizna anglického krále Karla I a jeho manželky Henrietty, 1977.

Johann Anton Eismann, dílna, Opevněné město (Obléhání La Valetty?), (olej, plátno, 71x136, inv. č. KE 1048, O 27),³²⁴ restauroval r. 1903 E. Gerisch, r. 1983 K. Veselý.³²⁵ Veselý uvádí: *Obraz byl důkladněji restaurován v roce 1903 Eduardem Gerischem (...). Nelze mu připsat všechny postupně vznikající opravy defektů obrazu.* Ve zprávě konstatuje, že u obrazu došlo z důvodu zakrytí poškození k přemalbám, plátno bylo nastaveno a obraz rentoalován. Při restaurování byla provedena nová rentoaláž, po očištění byla poškozená místa dotmelená, provedeny retuše a obraz nalakován závěrečným lakem.

Guilliam Gabron zv. Toesten, Zátíší s ovocem a humrem (olej, dubové dřevo, 47 x 75 cm, inv. č. KE 1042, O 120),³²⁶ restauroval r. 1903 E. Gerisch, v r. 1980 I. Příbylová. V katalogu je konstatováno, že současný formát je nepůvodní. Při osazení do panelové galerie byl obraz zmenšen, zvláště vlevo, a tak byla odříznuta téměř celá signatura. Příbylová pak ve zprávě uvádí, že celý obraz byl malován na tenké dubové desce, která má nestejnou sílu. Vlivem postupující deformace desky došlo na mnoha místech ke střechovitému uvolnění malby i s podkladem, na místech se starými tmely i k odpadnutí. Deska byla při minulých opravách při horním okraji a ve středu slepována a tmelena. Při restaurování Příbylové byl vyhotoven pohyblivý rošt, sejmuty staré laky a retuše, původní lak zůstal po celé ploše poměrně dobře zachován a byl na obraze ponechán. Tmely z předchozích oprav, které se objevily po sejmutí retuší, byly ponechány, pouze některé nekvalitní nahrazeny novými.³²⁷

Johannes Glauber (?), Hornatá jižní krajina (olej, plátno, 46, 5 x 63 cm, inv. č. KE 1851, O 225),³²⁸ restauroval E. Gerisch, v r. 1903, M. Hamsík v r. 1994.³²⁹ Hamsík upozorňuje na značně krakelovanou malbu a vrstvu zažloutlého laku a nečistot. Spodní rám s pevnými čepy nedovoloval vypnutí plátna. Hamsík proto provedl rentoaláž, sejmutí starého laku a jeho nahrazení novým.

³²⁴ M.T. [Milan Togner], heslo č. 113, Johann Anton Eismann, dílna, Opevněné město (Obléhání La Valetty?), in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 147.

³²⁵ AMK, R – 38. Karel Veselý, Johann Anton Eismann, město u moře, O 27.

³²⁶ A.J. [Antonín Jirka], heslo č. 131, Guilliam Gabron zv. Toetsten, Zátíší s humrem, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 170.

³²⁷ Srov. AMK, R – 26. Ivana Příbylová, Gebron Willem, Zátíší s humrem (inv. č. O 120), 1980.

³²⁸ L.M. [Lubor Machytka], heslo č. 135, Johannes Glauber (?), Hornatá jižní krajina, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 174-175.

³²⁹ AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 66. Mojmir Hamsík, 6 obrazů z arcibiskupské sbírky v Kroměříži: O 63, O 81, O 115, O 183, O 220, O 225

Renier (Regnier, Reiner) Meganck, Lesní krajina s pocestnými (olej, plátno, 29 x 51,8 cm, inv. č. KE 1016, O 89)³³⁰ a **Krajina s jezerem** (olej, plátno, 29 x 51,5 cm, inv. č. KE 1018, O 92)³³¹ oba obrazy restauroval v r. 1903 E. Gerisch, v r. 1994 R. a M. Hamsíkovi. Hamsíkovi uvádí, že barevná vrstva byla ve velmi špatném stavu, hustě odpadá v bodových i větších defektech podle struktury plátna a to i přes to, že obrazy byly rentoalovány. Drobné puchýřky svědčily o nedostatečném přilnutí. Žlutý lak zkresloval barevné kvality. Staré retuše zvláště v místech doplňků, byly zčásti ztmavlé. Stará rentoaláž byla nakonec ponechána (vzhledem k někdejšímu nastavení formátu za účelem paneláže), žlutý lak a staré retuše byly odstraněny, v případě potřeby nahrazeny novými a obraz byl opatřen závěrečnou lakovou vrstvou.³³²

Willem (Guilliam, Gulielmus) Augustin Minderhout, Skupina jezdců před architekturou s jezdeckou sochou (olej, plátno, 36 x 39 cm, inv. č. KE 1037, O 115),³³³ restauroval v r. 1903 E. Gerisch, v r. 1994 M. Hamsík.³³⁴ Hamsík uvádí, že Gerisch obraz rentoaloval, avšak malba odpadávala v drobných, tečkovitých defektech. Při restaurování byla tedy provedena nová rentoaláž.

I když se jedná pouze o výběr zpráv, je evidentní, že se z nich dozvídáme většinou o provedené rentoaláži, tmelení, retuších, přemalbě a lakování obrazů. Tyto zásahy odpovídají dobovým možnostem, a v případě potřeby mohou být při novém restaurování odstraněny. Ve zprávách nenacházíme poznámky o výslovně hrubě poškozujícím zásahu (případná úprava pro potřeby paneláže byla dána objednavatelem, tedy restaurátor – zhotovitel se mohl jen přizpůsobit). Pokud už se ve zprávách nacházejí závažnější výtky, jsou většinou směřovány vůči obrazům restaurovaným Jasperem, který opakovaně při rentoalážích přelepoval okraje obrazu páskou, aniž by zalepená místa restauroval, často také bezdůvodně odstranil přebývajícím původní plátno (čímž také mohl odstranit/odstranit vlastnické značky či signatury), což je nevratný zásah. Jasper také prováděl razantní čištění a odstraňování starých laků, což mnohdy

³³⁰ L.M. [Lubor Machytka], heslo č. 200, Renier (Regnier, Reiner) Meganck, Lesní krajina s pocestnými, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 239.

³³¹ L.M., [Lubor Machytka], heslo č. 201, Renier (Regnier, Reiner) Meganck, Krajina s jezerem, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 239-240.

³³² AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 65. R. a M. Hamsíkovi, 6 obrazů ze sbírky arcibiskupského zámku v Kroměříži: O 52, O 89, O 92, O 95, O 167, O 175.

³³³ L.M. [Lubor Machytka], heslo č. 234, Willem (Guilliam, Gulielmus) Augustin Minderhout, Skupina jezdců před architekturou s jezdeckou sochou, in: Togner (ed.), Kroměřížská obrazárna (pozn. 6), s. 255.

³³⁴ AMK, Restaurátorská zpráva č. R – 66. Mojmír Hamsík, 6 obrazů z arcibiskupské sbírky v Kroměříži: O 63, O 81, O 115, O 183, O 220, O 225.

vedlo dokonce k promytí barevné vrstvy až na podmalbu. Podobně jeho způsob tmelení a retuší taktéž nebyl nejcitlivější k původní barevné vrstvě. Jasper zůstal až příliš poplatný dobovému názoru, že celoplošná přemalba je návratem ke ztracené originalitě příslušného obrazu.³³⁵ Vzhledem k tomu, že s Jasperovou prací byl nespokojen již arcibiskup Kohn, domnívám se, že Jasper postupně zakázku vnímal hlavně jako možnost výdělku (čemuž odpovídá výše zmíněné opakované žádost o zakázky) a kvalita jeho zásahů se zmenšovala. V tomto jediném se dá spatřit odlišnost restaurátorských zásahů Jaspera a Gerische. Gerisch se na restaurování obrazů podílel až v posledním roce, ale nespokojenost s Jasperem byla tak velká, že mu zakázka byla přidělena, i když za ní požadoval vyšší honorář.

Restaurování malířské a sochařské výzdoby staveb

Uzavření stavby rotundy v Květné zahradě vzápětí vyvolalo vzlínání vlhkosti a tím nejen znehodnocení klimatu, ale také porušení Tencalovy i Archeho architektonické koncepce vybudováním nového vstupu v podobě pilířového portiku obracejícího se k nově vytvořené vstupní ose vedené přes hospodářský dvůr.³³⁶ Došlo k vytrhání mozaikové dlažby v ústředním sále a k necitlivé plošné přemalbě původních nástěnných maleb (Přeček, Schmidt), ke zrušení vodních hříček a mechanické fontány v umělých jeskyních (nahradily je sochy faunů od sochaře Jana Antonína Becka) a doplněním nových soch se nejen narušila původní funkce těchto prostorů, ale především došlo k degradaci architektury samotných grott a umělecké výzdoby. Brzy se objevily stavebně-technické problémy v podobě vzlínající vlhkosti. Všechny tyto zásahy značně znehodnotily původní Tencalovy koncepty do všech stran otevřeného pavilonu, ve kterém se jako středobodu či srdci zahrady sbíhaly základní perspektivní pohledy.³³⁷

Restaurovátký zásah Přečka a Schmidta je ve studii Lenky Křesadlové, Martina Pavlíčka, Milana Tognera a Ondřeje Zatloukala hodnocen jako diletantský (celoplošná razantní přemalba) degradující vlastní výtvarné zpracování až do polohy kýče. Na jejich obhajobu však uvádí skutečnost, že rotunda v té době byla v havarijním stavu nejen

³³⁵ Srov. Togner – Zapletalová (pozn. 5), s. 63-64.

³³⁶ P. Zatloukal (ed.), *Muzeum umění Olomouc 1951-2011* (pozn. 49), s. 41.

³³⁷ Srov. Lenka Křesadlová – Martin Pavlíček – Milan Togner – Ondřej Zatloukal, *Květná zahrada*, in: Ladislav Daniel et al., *Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009, s. 133-134. O. Zatloukal (red.), *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži* (pozn. 56), s. 199, s. 204. O. Zatloukal, *Přestavba rotundy* (pozn. 239), s. 75.

maleb, ale i celého objektu na počátku 20. století. Vnitřní prostor rotundy, po dvě stě padesát let otevřený nepřízní počasí, byl zřejmě v značně devastovaném stavu, a stavební úpravy iniciované arcibiskupem Kohnem přes značné změny původní koncepce v podstatě zchátralý objekt zachránily.³³⁸

Zatímco stavba rotundy byla necitlivě narušena, myšlenka arcidiecézního muzea nezapadla, o jeho zřízení opět neúspěšně usiloval arcibiskupský archivář a knihovník Antonín Breitenbacher ve 20. letech 20. století. Úspěšné realizace se pak myšlenka arcidiecézního muzea dočkala až na začátku 21. století za současného arcibiskupa Jana Graubnera.³³⁹

³³⁸ Lenka Křesadlová – Martin Pavlíček – Milan Togner – Ondřej Zatloukal, Květná zahrada, in: Ladislav Daniel et al., Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži, Kroměříž 2009, s. 133-134.

³³⁹ O. Zatloukal, Přestavba rotundy (pozn. 239), s. 75.

Závěr

Život a působení olomouckého arcibiskupa Theodora Kohna bývá charakterizováno jako rozporuplné. Jako mecenáš a podporovatel umění však patří mezi nejvýznamnější olomoucké (arci)biskupy. Jeho přínos však nebyl v nákupu nových uměleckých děl či v budování nových rezidencí, ale zvláště v péči o to, co zdědil po svých předchůdcích. Jako první olomoucký arcibiskup nešlechtického původu neměl majetky zděděné po předcích a tedy skutečně věnoval pozornost majetku, který mu byl svěřen společně s úřadem olomouckého kníže-arcibiskupa. Nejprve se mu podařilo učinit opět výnosným arcibiskupské statky a získané peníze mohl investovat.

Tato práce se zaměřila na jeho renovaci arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži a zvláště restaurování obrazové sbírky olomouckých arcibiskupů s cílem pokusit se zhodnotit tento z pohledu moderní památkové péče.

Tyto renovace byly podníceny jak praktickou potřebou (zřízení pokojů pro arcibiskupa, nevyhovující stávající stav, plán zřízení obrazárny a diecézního muzea), tak také touhu reprezentovat (neměl sice šlechtický původ, ale jako dlouholetý sekretář arcibiskupa Fürstenberga věděl, že je to nezbytné). Samozřejmě, že se tu promítla také touha po sebe prezentaci – umístění osobního arcibiskupského znaku, pamětních nápisů (to samo osobě nebylo nic neobvyklého, vždyť i jiní donátoři nechávali zpodobnit sebe či svůj znak na jimi financovaných dílech), která mu byla jeho kritiky vyčítána (okázalé slavobrány při vizitacích apod.).

I když byl arcibiskup Kohn zvyklý na vše dohlížet osobně, neobešel se tento jeho počin bez spolupracovníků. Nejbližším Kohnovým spolupracovníkem byl jeho sekretář František Botek, domnívám se, že on byl důležitou osobou pro Kohnovy aktivity v oblasti umění. Záhy po svém nástupu do arcibiskupského úřadu přijal Kohn (po pečlivém výběru) do svých služeb velmi schopného architekta Rudolfa Krieghammera, ten nejen plnil Kohnova nařízení, ale přicházel s novými invencemi. Měl zásadní podíl jak na podobě renovací v rámci kroměřížského zámku, zahrad, ale také restaurování obrazové sbírky a plánovém zřízení veřejnosti přístupné galerie. Krieghammer i díky svému vídeňskému školení měl velmi dobrý přehled o soudobých moderních přístupech (zásady pro umístování obrazů v galerii apod.). A je to právě Krieghammer, který doporučuje pro restaurování obrazové sbírky vídeňského malíře Victora Jaspersa. Kohn sice dával přednost místním umělcům (bylo to i levnější), ale

usiloval také o kvalitní provedení zakázek a proto neváhal v případě, že to zakázka vyžadovala, vyzvat i cizí umělce (i když to bylo finančně náročnější).

Podle původního plánu měla být kompletně renovována díla určená k vystavení v zámeckých pokojích a obrazárně, ostatní díla z depozitáře měla být pouze zakonzervována. Nakonec však se prováděla kompletní renovace u všech děl určených k restaurování, jak vyplývá z výše uvedené korespondence (pravděpodobně to souvisí s plánem na zřízení galerie), kde si Kohn ztěžuje na skutečnost, že některá díla "byla opravena jen zběžně." Jasper postupně začal tuto zakázku vnímat hlavně jako možnost výdělku, kvalita jeho práce se snižovala a narůstala nespokojenost s jím provedenými renovacemi (časté zjevné vady). Kohn se rozhodl obrátit na jiného vídeňského malíře původem z Moravy a to Eduarda Gerische. Sice nejprve mu zakázka svěřena nebyla (požadoval vyšší honorář než Jasper), ale v roce 1903, i přes vyšší požadovaný honorář, získal zakázku kompletně Gerisch. V roce 1904 byl arcibiskup Kohn donucen k rezignaci, tím také skončil i plán na restaurování obrazů.

Za necelých deset let (1895-1903) zrestaurovali Jasper a Gerisch více jak tři sta obrazů. Kvalita jejich zásahů odpovídala soudobému standardu, oba měli stejné školení a používali stejné metody, není možné tedy jejich zásahy odlišit. V rámci restaurátorských zásahů zpravidla provedli rentoaláž, tmelení, retuše, ale také přemalby, které v některých případech nesnadno odstraňují a také výrazně pozměňují původní vzhled obrazu. V mnohém však byli také limitováni objednavatelem (časově a finančně). Obrazy se nám tak zachovaly v relativně dobrém stavu do dnešních dob (některé byly později opět restaurovány, ale to většinou souviselo s jejich umístěním do expozice či zapůjčením na mimokroměřížské výstavy). To co je možné jim vytnout, zvláště Jasperovi, je zvláště odstraňování bezdůvodné odstraňování přebytečného původního přebytečného obrazového plátna, při čemž docházelo k odstranění pečeti, signatur; přemalby ne vždy respektující originál apod. I přes tyto výhrady bylo iniciování této aktivity arcibiskupem Kohnem velmi významné a stal se také de facto obnovitelem obrazové sbírky olomouckých arcibiskupů. Restaurátorské akce takového rozsahu jsou v dnešní době však nereálné, a to nejen z důvodu finančního zajištění, ale také většího nároku na způsob a kvalitu provedeného restaurátorského zásahu: je třeba podat návrh na restaurování památky, restaurování musí provádět způsobilý odborník a o restaurování vyhotovuje restaurátorskou zprávu. Restaurování bez dokumentace se dnes považuje za nepřijatelné.

Dalším významným Kohnovým záměrem bylo zřízení diecézního muzea. Nechal pro ně renovovat budovu Rotundy v Květné zahradě. Renovací nástropních maleb pověřil Františka Přečka. Ten se úkolu zhostil v souladu s požadavky zadavatele, ale provedl je na pouhé "řemeslné úrovni," bez piety k původnímu originálu. Jeho přemalba je proto některými odborníky hodnocena dokonce jako "diletantská." Jediné, co je možné uvést na jeho obhajobu, je skutečnost, že stav Rotundy včetně její výzdoby byl v té době značně žalostný a Přeček tak provedl přemalbu, která sice odpovídala možná dobovým představám, ale z pohledu dnešních zásad památkové péče nepřijatelná.

Naopak velmi zdařilé bylo dílo sochaře Jana Becka. Jeho neobarokní satyrové tvoří velmi zdařilou parafrázi Mandíkových faunů. Beck realizoval svůj zásah v duchu napodobivé – syntetické metody, velmi dobře se dokázal vcítit do kontextu Mandíkova díla. Výsledkem jeho citlivého přístupu je situace, že většina návštěvníků ani nepozná, že Beckovy satyrové jsou o více jak dvě stě let mladší než Mandíkovy faunové, natož, že je zhotovili různí autoři.

V souhrnném pohledu vyznívá Kohnova iniciativa renovace Kroměřížského zámku, zahrad a obrazové sbírky jako velmi záslužné dílo. Díky němu se nám zachovala celá řada uměleckých děl v relativně dobrém stavu. Sice některé zásahy můžeme z dnešního pohledu vnímat negativně (zvláště Přečkova přemalby), ale je třeba neztrácet ze zřetele, že ve své době byly přijatelné.

Anotace

Jméno a příjmení:	Jitka Jonová
Katedra nebo ústav:	Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	PhDr. Marek Perůtka
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Restaurátoři ve službách olomouckého arcibiskupa Theodora Kohna (1892-1904)
Název v angličtině:	Renovators in the service of Olomouc Archbishop Theodor Kohn (1892-1904)
Anotace práce:	Práce představuje přehled renovační a restaurátorské činnosti iniciované v době episkopátu Theodora Kohna v okruhu kroměřížské a olomoucké arcibiskupské rezidence a sbírek. Představeny budou biografické medailony restaurátoru (zvláště: architekt Rudolf Krieghammer, Victor Jasper, Eduard Gerisch, Jan Antonín Beck, Ferdinand Neumann, František Přeček) se zaměřením na jejich činnost a aktivity v Kroměříži a Olomouci. Proveden je také pokus o zhodnocení jejich zásahu z pohledu metodických zásad soudobé i moderní památkové péče.
Klíčová slova:	Theodor Kohn, Rudolf Krieghammer, Victor Jasper, Eduard Gerisch, Jan Antonín Beck, Ferdinand Neumann, František Přeček, Kroměřížský zámek a zahrady, Obrazová sbírka olomouckých arcibiskupů
Anotace v angličtině:	The thesis presents an overview of renovation and restoration activities initiated during the episcopate of Theodore Kohn in Kroměříž and Olomouc Archbishop's residence and collections. The show will be biographical profiles of renovators (architect Rudolf Krieghammer, Victor Jasper, Eduard Gerisch, Jan Antonín Beck, Ferdinand Neumann, František Přeček) focused on their work and activities in Kromeriz and Olomouc. Design is also an attempt to evaluate their action in terms of methodological principles of contemporary and modern state heritage preservation.
Klíčová slova v angličtině:	Theodor Kohn, Rudolf Krieghammer, Victor Jasper, Eduard Gerisch, Jan Antonín Beck, Ferdinand Neumann, František Přeček, Kroměříž's Chateau and Gardens, The art collection of archbishops of Olomouc
Přílohy vázané v práci:	5
Rozsah práce:	85 stran (214 tis. znaků)
Jazyk práce:	Čeština

Seznam zkratk

AMK	Arcidiecézní muzeum Kroměříž
AMO	Arcidiecézní muzeum Olomouc
AO	Arcibiskupství Olomouc
Arch. Nunz. Vienna	Archivio della Nunziatura di Vienna
ASV	Archivio Segreto Vaticano, Città del Vaticano
DAG	Diözesanarchiv Graz
MU	Muzeum umění
MZA	Moravský zemský archiv Brno
NFP	Neue Freie Presse
ÚŘAS	Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž
ZA	Zemský archiv

Seznam pramenů a literatury

Seznam pramenů

Archivio Segreto Vaticano, Città del Vaticano

Archivio della Nunziatura di Vienna

Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien

Ministerium des Außern: Politisches Archiv

Diözesanarchiv Graz

Matriken-Zweischriften Pfarre Ehrenhausen, Sterbenfälle

Moravský zemský archiv Brno.

Matriky farnosti Březnice: Matrika pokřtěných (1779-1881),

Matriky farnosti Březnice: Matrika oddaných (1779-1893)

Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc

fond: Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž

Arcidiecézní muzeum Kroměříž

Restaurátorské zprávy a signatura:

Petr Bareš, Fotodokumentace a závěrečná zpráva o restaurování závěšného obrazu Willema van Herpa, Hodující společnost, ze sbírek st. zámku Kroměříž, 1977. R – 15.

Jiří Blažej, Modlíci se muž (inv. č. 123), modlíci se žena (inv. č. 124), 1975. R – 8.

D. Blažková – J. Josefík – F. S. Tvrdý, Zpráva o restaurování: O 347 Schönfeld, J. H.: Sebevražda Catona Utického. O 369 Schönfeld, J. H.: Podobizna vojáka. O 330 Schönfeld, J. H.: Oběť bohyni Dianě. O 393 Schönfeld, J. H.: Venuše v dílně Vulkánově. O 362 Schönfeld, J. H.: Camilus vydává Falerským hochům nevěrného učitele. 1967. R – 75.

Jiří Brodský, Restaurování cyklu 4 obrazů Jacoma da Ponte zv. Bassano, 1980. R – 24.

Elena Crhová, Čtyři obrazy z Kroměříže, 1980. R – 28.

- Elena Crhová, Dva obrazy z Kroměříže (Ztroskotání, Listnatý les), 1982. R – 36.
- M. Černá, Richard Brakenbourgh, Veselá společnost, 1982. R – 34.
- Marie Dočekalová, F. Bassanono, Trh v krajině. R – 72.
- Marie Dočekalová, Vermuelen, Alegorie věd a umění. R – 85.
- Marie a Josef Dočekalovi, Restaurátorská zpráva o provedené restaurátorské údržbě obrazů zámecké galerie, 1999. R – 94.
- Josef a Marie Dočekalovi, Restaurátorská zpráva a fotodokumentace k obrazu "Triumfální příjezd kardinála Troyera do Olomouce" z Arcibiskupského zámku v Kroměříži, 2000. R – 108.
- Věra Frömlová, Dílčí restaurátorské práce, 1977. R – 16.
- Věra Frömlová, Anthonius van Dyck, Podobizna anglického krále Karla I a jeho manželky Henrietty, 1977. R – 17.
- Věra Frömlová, Bartoloměj Spranger, Venuše a amor, 1984. R – 39.
- R. a M. Hamsíkovi, Umírající Dido. R – 61.
- R. a M. Hamsíkovi, 6 obrazů ze sbírky arcibiskupského zámku v Kroměříži: O 52, O 89, O 92, O 95, O 167, O 173. R. 65
- Mojmír Hamsík, Eques de
- Mojmír Hamsík, Jean Thieullieure, Kristus v Samarii. R. 62
- Mojmír Hamsík, 6 obrazů z arcibiskupské sbírky v Kroměříži: O 63, O 81, O 115, O 183, O 220, O 225. 1994. R. 66.
- Mojmír Hamsík, 4 obrazy ze sbírkových fondů arcibiskupského zámku v Kroměříži: 1) Monogramista CM 1558, sig. 753, 466. 2) Sv. Jeronym, O 145/KE 1772. 3) G. Minderhout, O 136/KE 1763. 4) G. Minderhout, O 210/KE 1837. R. 71.
- Mojmír Hamsík, Johann Anton Eismann, Krajina u řeky. Obrazová sbírka arcibiskupského zámku v Kroměříži, 1999. R – 102.
- Boh. Míšová – Cílová, Krajina s povozem a pocestnými, 1982. R – 37.
- Raimund Ondráček, Lucas Cranach, 1977. R – 14.
- Raimund Ondráček, Zpráva o restaurování dvou deskových obrazů, 1978. R – 20.
- Raimund Ondráček, Restaurátorská zpráva o ošetření 5 obrazů, 1980. R – 40.
- Ivana Příbylová, monogramista V. S. C., Svatá Máří Magdaléna, 1980. R – 25.
- Ivana Příbylová, Gebron Willem, Zátíší s humrem (inv. č. O 120), 1980. R – 26.
- Dagmar Schwarzová, Německý mistr ze 16. stol, Podobizna muže s perem a Portrét mladé ženy, 1980. R – 27.

Antonín a Milada Stroblovi, Füger, Daniel před Balsazarem a Pieta, 1983-1984.
R – 41.

Milada Stroblová, Zajíc a liška, 1980. R – 22.

František Sysel, Tizian, Apollo a Marsyas. R. 64.

František Sysel, Zpráva o restaurování: O 406 Antonis Van Dyck, Karel I. s manželkou Henrietou. O 186 Franz Wourters, Diana a Kalisto. O 292 Benátský mistr r. 1550, Panna Maria se svatými. 1967. R – 74.

František Sysel, Zpráva o restaurování. Tiziano Vecelio, Apollo a Marsyas, 1964-1967. R – 76.

Jan a Dagmar Vechudovi, Restaurování obrazu "Sv. Anna Samatřetí", 1979. R – 19.

Karel Veselý, Karel Josef Adolph, Volvaka v krajině, 1982. R – 32.

Karel Veselý, Johann Anton Eismann, město u moře, O 27, R – 38.

Další dokumenty:

Marie Dočekalová, Depozitář srpen – prosinec 2012. Zpráva o stavu obrazů.
Laskavě zpřístupněno autorkou.

Arcidiecézní muzeum Olomouc

Restaurátorské zprávy

Věra Frömlová, Francesco Rustici /dříve Lombardský malíř z první poloviny 16. století/: Madona s Ježíškem, sv. Kateřinou sienskou a malým sv. Janem Křtitelem.

V. V. Hlava, Restaurování obrazů arcibiskupské residence a Oblastní galerie. 1967.

František Sysel, Italský malíř kolem poloviny 16. století, Sv. Šebestián ukládán do hrobu.

F. S. Tvrdý, Restaurování obrazu L. Cambiaso: Oplakávání Krista, 1967.

Národní památkový ústav. Praha

Generální ředitelství. Sběrka plánů.

Jiří Blažej, Mistr ženských postav?, Mužský a ženský portrét 16. stol., 1975.

Farní úřad v Březnici:

Pamětní kniha Březnické farnosti (1779) 1887 – 1958.

Periodika:

Archa

Linzer Volksblatt

Neue Freie Presse

Pozor

Seznam literatury

Petr Berger – Tomáš Berger – Vlastimil Berger, Tiziano Vecellio – Apollo a Marsyas. Technologický a restaurátorský průzkum díla z arcibiskupské sbírky v Kroměříži, *Zprávy Památkové péče*, č. 5-6, 1997, s. 129-137.

Antonín Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny v Kroměříži, Archivní studie*, Kroměříž 1925.

Antonín Breitenbacher, Muzeum v arcibiskupském zámku v Kroměříži, *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* 38, 1926, s. 87–97.

Antonín Breitenbacher, *Muzeum v arcibiskupském zámku v Kroměříži*. Zvláštní otisk z Časopisu Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, roč. 38, 1927.

Antonín Breitenbacher – Eugen Dostál, *Katalog arcibiskupské obrazárny v Kroměříži*, Kroměříž 1930.

Franz Botek, *Der resignierte Fürsterzbischof von Olmütz Dr. Theodor Kohn. Grundlinien, Beiträge u. Materialiensammlung zur vorurteilsfreien, sachgemäßen Beurteilung seiner bischöflichen Amtstätigkeit I. – III.* Graz – Wien 1913.

František Botek – Albert Kleiber, *Facta loquuntur čili deset let na stolci sv. Methoděje*, Olomouc 1903.

Franz Botek, *Temporalien-Übergabe : Aktenmässig zusammengestellt vom Sekretariate des resignierten Fürsterzbischofs Dr. Theodor Kohn*, Graz 1913.

M. K. Březnický, *Náš arcipastýř Dr. Theodor Kohn, nově zvolený knížearcibiskup olomoucký. Nástin životopisný*, Místek 1892.

Ladislav Daniel, *Obrazárna*, in: Ladislav Daniel et al., *Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009, s. 151-170.

Ladislav Daniel et al., *Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009.

Ladislav Daniel – Olga Pujmanová – Michal Soukup – Milan Togner, *Olomoucká obrazárna I. Italské malířství 14.-18. století z olomouckých sbírek*, Olomouc 1996.

- Deutsch-österreichisches Künstler und Schriftsteller Lexikon*, Wien 1902.
- Die K. K. Akademie der Bildenden Künste in Wien in den Jahren 1892-1917*, Wien 1917.
- Kateřina Dolejší, Arcibiskupské rezidence Hukvaldy, Frýdlant nad Ostravicí a Skalička, in: Martina Miláčková (ed.), *Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904)*, Kroměříž 2012, s. 54-61.
- Eugen Dostál, Studie z arcibiskupské obrazárny v Kroměříži, *Časopis matice moravské*, roč. 48, 1924, s. 146-207.
- Gabriela Elbelová – Pavel Zatloukal (red.), Arcidiecézní muzeum Olomouc. Průvodce. Olomouc 2006.
- Encyclopaedia Judaica. Das Judentum in Geschichte und Gegenwart*. Bd. 10. Berlin 1934.
- Theodor von Frimmel, Aus den Gemäldesammlungen in Olmütz und Kremsier, *Kunstchronik, Wochenschrift für Kunst und Kunstgewerbe*, VII. Jahrgang, 1895/96, Nr. 1., 10. October, s. 4-8.
- Michaele Holá, *Doc. František Petr (1884-1964) restaurátor*. Diplomová práce FF UP, Olomouc 2013.
- Simona Jemelková, Olomoucká rezidence, in: Martina Miláčková (ed.), *Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904)*, Kroměříž 2012, s. 51-53.
- Antonín Jirka, Poznámky k nové instalaci kroměřížské zámecké obrazárny, *Historická Olomouc a její současné problémy*, V, Olomouc 1985, s. 249-258.
- Jitka Jonová, *Mauzoleum Eggenbergů v Ehrenhausenu a jeho úpravy pro pohřební místo olomouckého arcibiskupa Theodora Kohna* (Bakalářská práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2011.
- Jitka Jonová, *Theodor Kohn. Kněz, profesor a zvolený arcibiskup olomoucký* (licenciátní práce), Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění CMTF UP, Olomouc 2008.
- Jitka Jonová, *Theodor Kohn, kníže-arcibiskup olomoucký, titulární arcibiskup Peleusijský* (Disertační práce), Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění CMTF UP, Olomouc 2010.
- Jitka Jonová, Arcibiskup olomoucký Prof. ThDr. Theodor Kohn a Velehrad, in: Pavel Ambros (ed), *Fórum Velehrad I. Communio ecclesiarum – očištění paměti*, Olomouc 2007, s. 123-139.
- Jitka Jonová, Olomoucký arcibiskup ThDr. Theodor Kohn ve zprávách vídeňské nunciatury zasílaných Svatému stolci, *Studia Theologica*, č. 35, jaro 2009, s. 43-60.

- Jitka Jonová, Rezignovaný olomoucký arcibiskup Theodor Kohn a jeho pobyt v Ehrenhausenu, *Studia Theologica*, č. 40, léto 2010, s. 1-19.
- Jitka Jonová, Obsazování biskupských stolců v habsburské monarchii na přelomu 19. a 20. století na příkladu olomouckého arcibiskupství po rezignaci arcibiskupa Theodora Kohna, *Studia Theologica*, č. 47, jaro 2012, s. 40-64.
- Jüdisches Lexikon. Ein enzyklopädisches Handbuch des jüdisches Wissens in vier Bänden.* Bd. 3. Berlin 1929.
- Vilém Jůza – Ivo Krsek – Jaroslav Petruš – Václav Richter, *Kroměříž*, Praha 1963.
- Lenka Křesadlová – Ondřej Zatloukal, Podzámecká zahrada, in: Ladislav Daniel et al., *Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009, s. 123-147.
- Lenka Křesadlová – Martin Pavlíček – Milan Tognier – Ondřej Zatloukal, Květná zahrada, in: Ladislav Daniel et al., *Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009, s. 123-146.
- Antonín Lukáš, *Kroměřížské zahrady a zámek v Kroměříži, památka UNESCO*, Kroměříž 1999.
- Martin Mádl, Giacomo Tencalla and Ceiling Painting in 17th – Century Bohemia and Moravia. – Giacomo Tencalla a nástěnná malba 17. století v českých zemích, *Umění LXVI*, 2008, s. 38-64.
- Lubor Machytka – Gabriela Elbelová, *Olomoucká obrazárna II. Nizozemské malířství 16.-18. století z olomouckých sbírek*, Olomouc 2000.
- Lubor Machytka, Historický úvod, in: Jaromír Neumann – E. A. Šafařík, *Mistrovská díla starého umění v Olomouci*, Olomouc 1967.
- Lubor Machytka, Nové poznatky o vývoji obrazárny olomouckých biskupů, *Historická Olomouc a její současné problémy*, V, Olomouc 1985, s. 243-248.
- Josef Matzke, *Die Olmützer Erzbischöfe*, Königstein-Taunus 1973.
- Martina Miláčková, Umělecký mecenát, in: Martina Miláčková (ed.), *Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904)*, Kroměříž 2012, s. 41-45.
- Martina Miláčková, Kroměřížská zámecká rezidence, in: Martina Miláčková (ed.), *Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904)*, Kroměříž 2012, s. 47-50.
- Ludvík Páleníček, *Výtvarné umění na Kroměřížsku a Zdounecku*, Kroměříž 1940.
- Ludvík Páleníček, *Za pochodní krásy. Výtvarný místopis Kroměřížska a Zdounecka*, Kroměříž 1945.
- Martin Pavlíček, Sochařská výzdoba zámku, in: Ladislav Daniel et al., *Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009, s. 77-95.

- Marek Perůtka (ed.), *Kroměříž. Historické město & jeho památky*, Kroměříž 2012.
- František Václav Peřinka, *Dějiny města Kroměříže III. Místopis města Kroměříže, 1. část*, Zdounky 2000.
- Jaroslav Petřů – František Zahradníček – Petr Pálka, *Zahrady a zámek v Kroměříži. Památka UNESCO*, Kroměříž 1999.
- Jan Římský, Úryvky z pamětí sochaře Josefa Hladíka. Ke stému výročí jeho příchodu do Olomouce, *Památkový ústav v Olomouci, Výroční zpráva 1992*, Olomouc 1993, s. 103-120.
- Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska. 2. svazek J/N*, Praha 1999.
- Bohuslav Slánský, *Technika malby, díl 2, průzkum a restaurování obrazů*, Praha 1956.
- František Xaver Šalda, Tři smrti: Winter, Schwaiger, Sládek, *Kritické projevy 9. 1912–1915*, Praha 1954. s. 59–66.
- Hans Tietze – Michael Engelhart, *Geschichte und Beschreibung des St. Stephansdomes in Wien*, Österreichische Kunsttopographie 23, Wien 1931.
- Milan Togner a kol., *Olomoucká obrazárna III. Středoevropské malířství 16.-18. století z olomouckých sbírek*, Olomouc 2008.
- Milan Togner (ed.), *Kroměřížská obrazárna. Katalog sbírky obrazů Arcibiskupského zámku v Kroměříži*, Kroměříž 1998.
- + Milan Togner – Jana Zapletalová, Restaurování obrazové sbírky a nové akvizice, in Martina Miláčková (ed.), *Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904)*, Kroměříž 2012, s. 62 – 68.
- Milan Togner, Biskupské a arcibiskupské sídlo, in: Ladislav Daniel et al., *Arcibiskupský zámek & zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009, s. 53-74.
- Milan Togner – Martin Pavlíček, Sochařství a malířství 19. a 20. století, in: Marek Perůtka (ed.), *Kroměříž. Historické město & jeho památky*, Kroměříž 2012, s. 261-272.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců 1 A-K*, Praha 1947.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců 2 L-Ž*, Praha 1950.
- Karl Wolfsgruber, *Der Brixener Dombezirk*, Brixen 1986.
- Jan Zapletalová, "Jacobus Tencalla figlius Joannis de Bissone": The Origin and the Life of the Painter Giacomo Tencalla. – "Jacobus Tencalla figlius Joannis de Bissone" aneb původ a život malíře Giacoma Tencally. *Umění LXVI*, 2008, s. 65-76.
- Ondřej Zatloukal – Pavel Zatloukal, *Luk & lyra. Ze sbírek Arcidiecézního muzea Kroměříž. Katalog výstavy*, Olomouc 2008.

Ondřej Zatloukal (red.), *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži. Průvodce*, Kroměříž 2011.

Ondřej Zatloukal, *Et in Arcadia ego. Historické zahrady Kroměříže/Historical Gardens at Kroměříž*, Olomouc 2004.

Ondřej Zatloukal, Přestavba rotundy v Květné zahradě na diecézní muzeum, in Martina Miláčková (ed.), *Arcibiskup Theodor Kohn (1893-1904)*, Kroměříž 2012, s. 73 – 75.

Pavel Zatloukal, *Příběhy z dlouhého století. Architektura let 1750–1918 na Moravě a ve Slezsku*, Olomouc 2002.

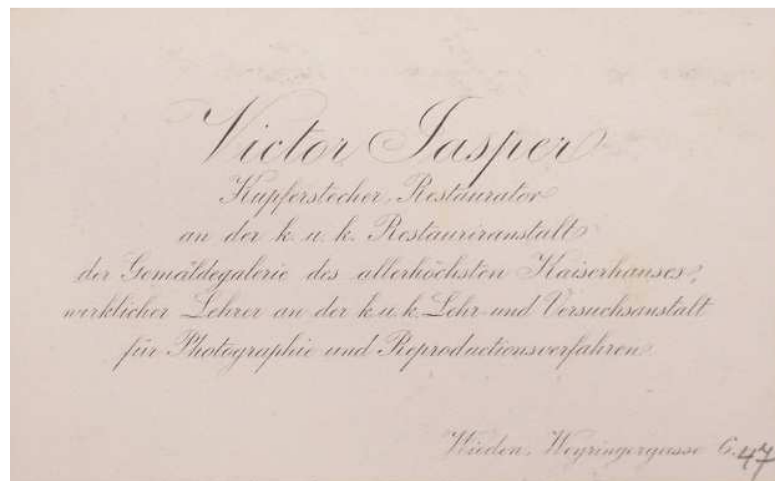
Pavel Zatloukal (ed.), *Muzeum umění Olomouc 1951-2011, Muzeum umění Olomouc*, Olomouc 2012.

Bohumil Zlámal, *Dějiny olomoucké arcidiecéze, sv. IV., část 1/1777-1848, část 2/1848-1918*, Kyjov 1979.

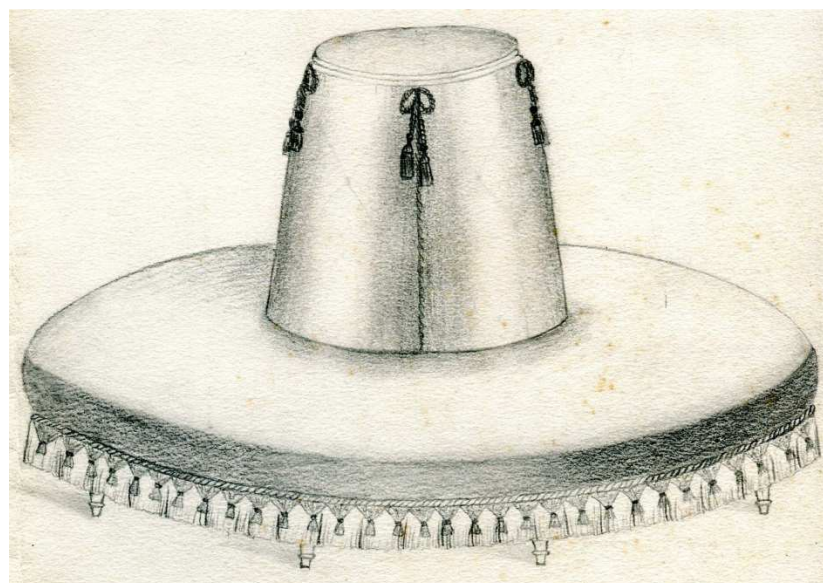
Přílohy

1. Vizitky Victora Jaspera a Eduarda Gerische. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11.
2. Návrh Milieu do obrazárny. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1870, sign. 57/1-13.
3. Schéma rozmístění obrazů v Trůnním sále a Jídelně (včetně dat restaurování). ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1714, sign. F 30/22 – 11.
4. Nákres úpravy vstupu do severovýchodního křídla kroměřížského zámku s poznámkami od Františka Botka (?)
5. Seznam možných řemeslníků, zhotovitelů pro jednotlivé obory práce. ZA Opava, pob. Olomouc, ÚŘAS, kart. 1877, sign. 58/1-1.

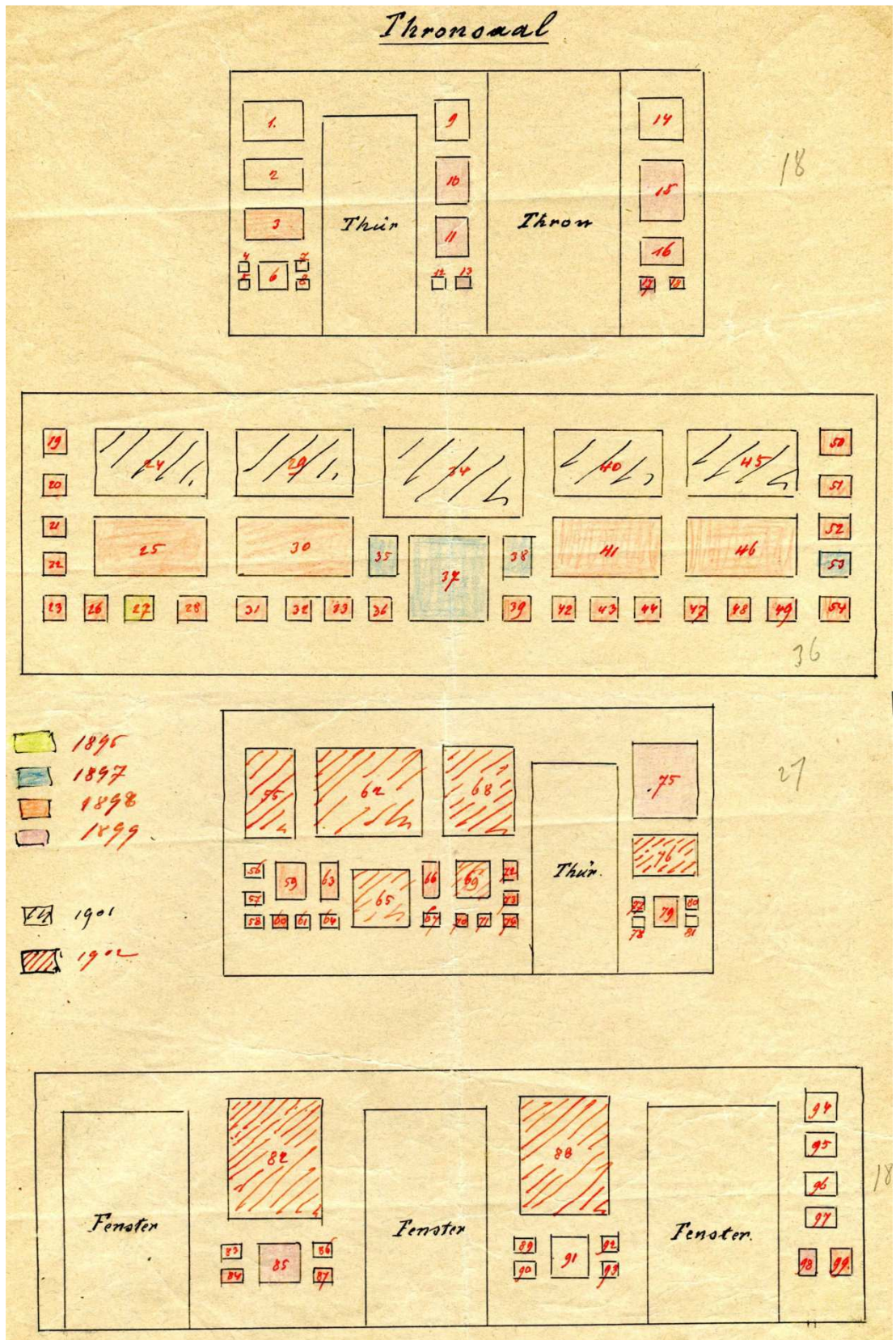
Příloha č. 1. Vizitky Victora Jaspera a Eduarda Gerische

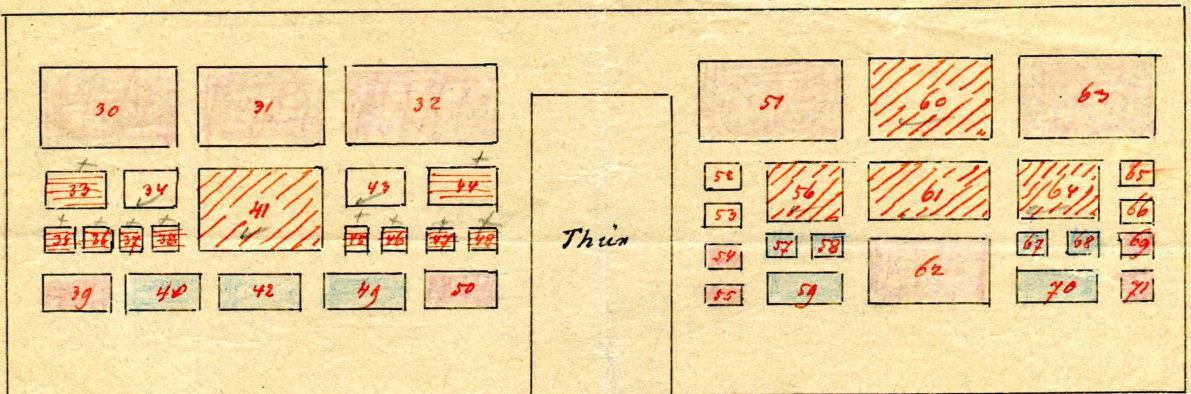
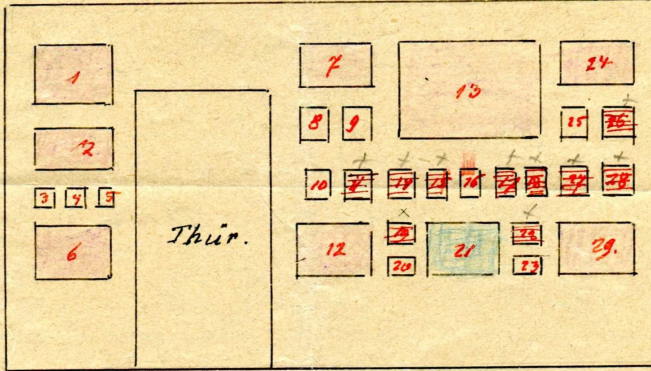
Příloha č. 2. Návrh Milieu do obrazárny

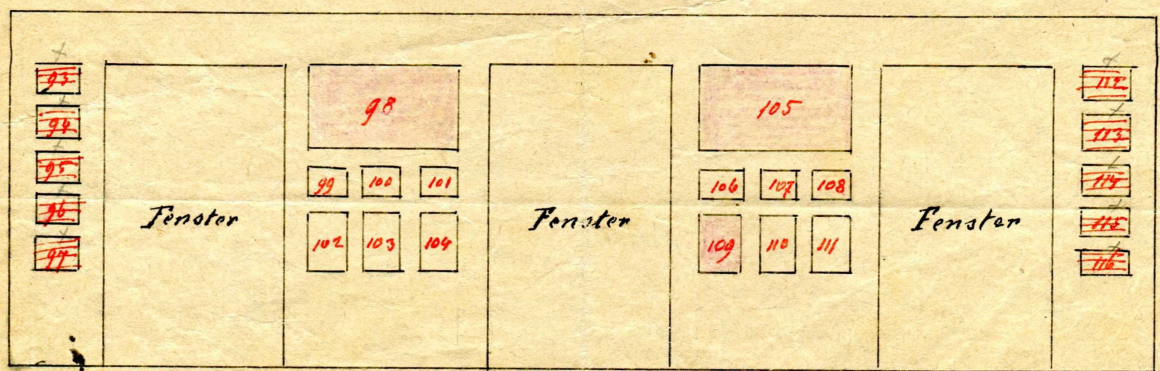
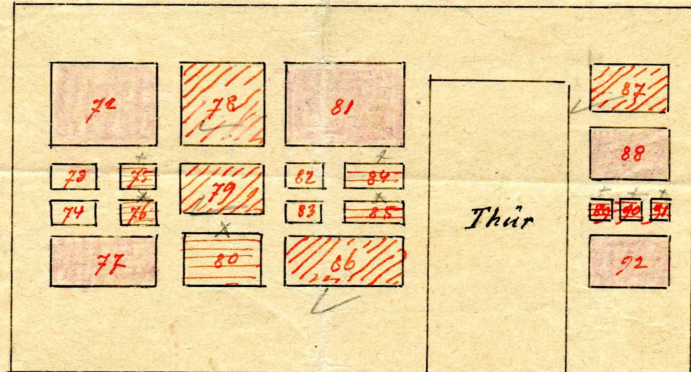
Příloha č. 3. Schéma rozmístění obrazů v Trůnním sále a Jídelně (včetně dat restaurování)

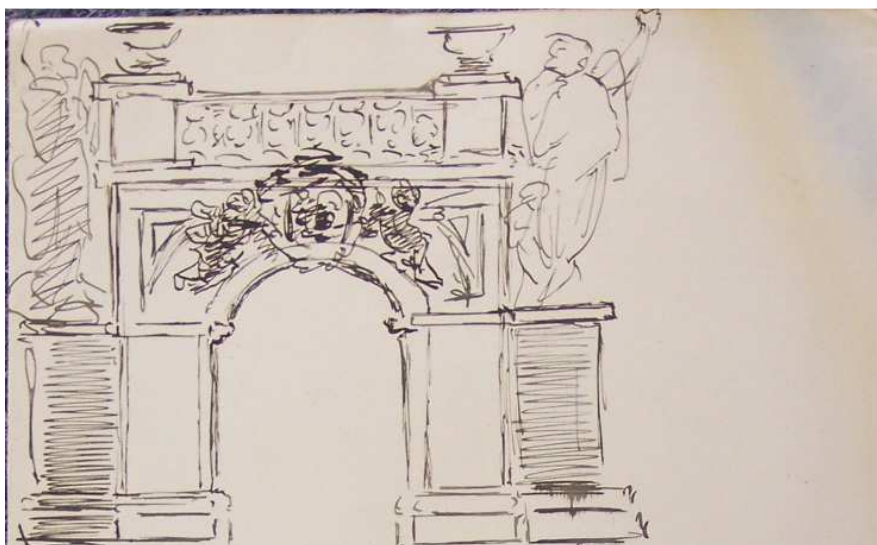
Speisesaal.

 1900
 1902

Příloha č. 4. Náskres úpravy vstupu do severovýchodního křídla kroměřížského zámku s poznámkami od Františka Botka (?)

Die Statuen sollten vom Portal nicht getrennt aufgestellt werden, sondern sollten entweder oben auf den Lockeln die die Fasen tragen ihren Platz finden oder könnten auf den erweiterten Pfeilern stehen.

Die Pfeiler wären am besten nach vorne (vor die Fassade hinaus) zu erweitern.

Das Giebelwerk wäre am Schlussstein des Einfahrtsbogens im vergrößerten Maßstab anzubringen von zwei Pfeilern getragen.

Příloha č. 5. Seznam možných řemeslníků, zhotovitelů pro jednotlivé obory práce

Löbliche fürst Erzbisch. Herrschaftsverwaltung!

Entschuldigend bin an das f. l. Bauamt vorgegangen dem. Kundmachung d. 8. Dazember 1894 N. 1246. In sofern Erlasses d. d. 29. November 1894 N. 1029. Entschuldigend die Anweisung wegen Finanzierung für den Professionsisten erlaubt ist dem Befehlste im Nachstehenden die Namen junger Professionsisten & Lehrlinge aus Kremsier und deren Umgebung bekannt gegeben, welche leistungsfähig sind.

<i>Wäinmeister</i>	<i>Anton Hajiček</i>	<i>Kremsier</i>
"	<i>Joh. Kabinokj</i>	"
"	<i>Joh. Draker</i>	<i>Halleschau</i>
"	<i>Anton Fischer</i>	"
"	<i>Joh. Rýšavý</i>	<i>Kojetic</i>
"	<i>Vlem Lakt</i>	<i>Perau</i>
"	<i>Johann Aláček</i>	"
<i>Maurmeister</i>	<i>Frang Lazar</i>	"
"	<i>A. Kučera</i>	<i>Reilovic [Halleschau]</i>
"	<i>Anton Trtkýl</i>	<i>Hallein</i>
"	<i>Joh. Krabálek</i>	<i>Alteudorf - Prestaub</i>
"	<i>Mihail Hýždál</i>	<i>Orchaovic</i>
"	<i>Johann Kocorník</i>	<i>Kremsier</i>
<i>Zimmermeister</i>	<i>Wenzl Ruzička</i>	"
"	<i>Frang Juráček</i>	"
"	<i>Joh. Krabálek</i>	<i>Alteudorf - Prestaub</i>
"	<i>Joh. Uheba</i>	<i>Chropin</i>
"	<i>Domen Joz</i>	<i>Kojetic</i>
"	<i>A. Kubis</i>	<i>Kratic</i>
<i>Hausmalmeister</i>	<i>Wenzl Sommer</i>	<i>Kremsier</i>
<i>& Tischler</i>	<i>Anton Neumann</i>	"
<i>& Tischler</i>	<i>Anton Drek</i>	<i>Kremsier</i>
<i>Hausmalmeister</i>	<i>Gyula Moser</i>	<i>Neustan [Ladunok]</i>
<i>Gelehrter</i>	<i>Anton Feibel</i>	<i>Kremsier</i>
"	<i>Josef Neumann</i>	"
<i>Gelehrter</i>	<i>Frang Reberokj</i>	<i>Wagajel</i>
"	<i>Wenzl Elšik</i>	<i>Wraček [Duchon]</i>
<i>Bischofen</i>	<i>Joh. Valmich</i>	<i>Kremsier</i>
"	<i>Anton Holý</i>	<i>Hallein</i>
"	<i>Frang Lubenik</i>	<i>Daklan</i>
"	<i>J. Smazinka</i>	<i>Uheba [Kojetic]</i>
"	<i>Joh. Klein</i>	<i>Halleschau</i>
<i>Zugler</i>	<i>Josef Janitz</i>	<i>Kremsier</i>
"	<i>Josef Mlobil</i>	"
"	<i>Frang Gridel</i>	<i>Kojetic</i>
"	<i>Josef Buchinger</i>	<i>Halleschau</i>
"	<i>Frang Tráboha</i>	<i>Chropin</i>
"	<i>Anton Kravinka</i>	<i>Perau</i>
"	<i>Anton Christ</i>	<i>Hallein</i>
<i>Tischler</i>	<i>Frang Kvasil</i>	<i>Kremsier</i>
"	<i>Carl Paalik</i>	"
"	<i>Anton Kálek</i>	"
"	<i>Anton Bardák</i>	<i>Uheba</i>
"	<i>Joh. Poláček</i>	<i>Chropin</i>
"	<i>Wenzl Kubicek</i>	<i>Halleschau</i>
"	<i>Joh. Mikulík</i>	"
"	<i>Frang Konečný</i>	"
"	<i>Carl Jurek</i>	<i>Kojetic</i>
"	<i>Wenzl Jandauský</i>	"
"	<i>Frang Reupel</i>	"
"	<i>Anton Petrosky</i>	"
"	<i>Frang Hýpa</i>	<i>Hallein</i>
"	<i>J. Džičik</i>	"
"	<i>Wenzl Chvalch</i>	<i>Perau</i>
<i>Tischler</i>	<i>Carl Nevarda</i>	<i>Kremsier</i>

Hofkaplan	Joh. Matz	Krumphorn
"	Joh. Fritsch	do
"	Anton Oberal	do
"	Joh. Sedlitz	Prerau
"	Joh. Kolibal	Thalleschau
"	Florian Kolibal	do
"	Anton Sedlitz	Kajetern
"	Joh. Sedlitz	do
"	Jacob Döbal	do
"	A. Hoffmann	do
"	A. Hochovsky	Hallein
"	L. Gregor	Prerau
Hofkaplan	Joh. Gopfert	Krumphorn
"	Joh. Wentruba	do
"	Joh. Thoma	Prerau
"	Joh. Kuffanek	Kajetern
Hofkaplan	Joh. Wentruba	Krumphorn
"	Joh. Cepel	do
"	Joh. Mlega	do
"	Anton Thoma	Altendorf - Postauß
"	Joh. Kuffanek	Kajetern
"	Joh. Gungor	Thalleschau
"	Anton Sedlitz	do
Hofkaplan	Joh. Regentik	Krumphorn
"	Joh. Kralica	do
"	Joh. Deman	Thalleschau
"	Lud. Schmidt	do
Hofkaplan	Joh. Beck	Krumphorn
"	Anton Klamer	do
"	Joh. Suchy	Olmütz
"	Anton Sedlitz	Kajetern
"	Joh. Siroky	Prerau
"	Joh. Dolch	Thalleschau
"	Anton Labradnik	Prerau
Hofkaplan	L. Schreiber	Krumphorn
Hofkaplan	Joh. Jemrad	Krumphorn
"	Joh. Zischneida	Prerau
"	Joh. Schrott	Thalleschau
Hofkaplan	Joh. Prokes	Thalleschau
Hofkaplan	Joh. Misurec	Thalleschau
Hofkaplan	Joh. Novak	Krumphorn
"	Joh. Hoffmann	do
"	Joh. Halla	Thalleschau
Hofkaplan	Anton Krocak	Krumphorn
"	Anton Kleinik	Prerau
Hofkaplan	Joh. Hallauer	Krumphorn
Hofkaplan	Anton Opravil	do
"	Anton Novy	do
Hofkaplan	Anton Postulka	Prerau
"	Anton Sedlitz	Wien
"	Joh. Faltner	M. Ostrau
Hofkaplan	Joh. Zmaly	Prerau
"	Anton Kralic	Prerau
"	Anton Slany	Olmütz
Hofkaplan	Anton Kubes	Krumphorn
"	Anton Wödl	do
Hofkaplan	Anton Sedlitz	do
"	Anton Sedlitz	do

Im Schluß erlaubt sich der Hofkaplan nach anzufragen,
 daß von den obgenannten Hofkaplanen nur zwei, nämlich
 Sedlitz - von Peter am Ende von Prerau - Hofmann, der
 mit den besten Aufzeichnungen nicht zusammengekommen
 ist.

Krumphorn, am 25. Jänner 1895.

J. Sedlitz
 Hofkaplan

